

การศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล : กรณีศึกษา
โรงเรียนอนุบาลที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรี

นางสาวมินดา วงศ์วิชุด

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาประถมศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2543

ISBN 974-346-280-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

STUDY OF PRESCHOOL CHILDREN' S SOCIAL BEHAVIORS :
A CASE STUDY OF A PRESCHOOL USING MONTESSORI METHOD

Miss Minda Wongwichit

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Early Childhood Education
Department of Elementary Education

Faculty of Education
Chulalongkorn University

Academic Year 2000

ISBN 974-346-280-5

มินดา วงศ์วิจิตร : การศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล : กรณีศึกษา โรงเรียนอนุบาล
ที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรี (A STUDY OF PRESCHOOL CHILDREN'S SOCIAL
BEHAVIORS : A CASE STUDY OF A PRESCHOOL USING MONTESSORI METHOD)
อ. ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร. จีระพันธุ์ พูลพัฒน์, 154 หน้า. ISBN 974 – 346 – 280 - 5.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล ในโรงเรียนที่ใช้วิธีการ
ของมอนเตสซอรี โดยศึกษาพฤติกรรมทางสังคม 4 ด้าน ได้แก่ พฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมที่เกี่ยวกับ
ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน ตัวอย่างประชากรที่ใช้ใน
การวิจัยประกอบด้วย เด็กอนุบาลวัย 5 - 6 ปี ที่เรียนอยู่ในโรงเรียนอนุบาลที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรีมาตั้งแต่อายุ 3 ปี
จำนวน 10 คน การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคม ผลการวิจัยพบว่า

1. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกในระดับมากคือ การดูแลสิ่งแวดล้อม
พฤติกรรมในการรับประทานอาหารว่าง/อาหารกลางวัน และการเคลื่อนที่ไปในสิ่งแวดล้อม
2. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกในระดับมาก คือ
การสนทนา การทักทาย การจัดการในการเล่น การช่วยเหลือผู้อื่น การเล่นกันเองอย่างไม่เป็นทางการ และการได้รับความ
เอาใจใส่
3. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกในระดับมากคือ พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความ
รับผิดชอบ และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง
4. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกในระดับมากคือ การซักถาม และ
การตอบคำถาม การให้ความสนใจตั้งใจเรียน การอภิปรายในห้องเรียน การทำงานให้เสร็จสมบูรณ์ การทำตาม
แนวทางที่กำหนด พฤติกรรมขณะทำงาน และคุณภาพของงานที่ทำ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา.....ประถมศึกษา.....
สาขาวิชา.....การศึกษาระดับมัธยมศึกษา.....
ปีการศึกษา..... 2543.....

ลายมือชื่อผู้คิด.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4083746327 : MAJOR EARLY CHILDHOOD EDUCATION

KEYWORD : SOCIAL BEHAVIORS / MONTESSORI METHOD

MINDA WONGWICHIT : A STUDY OF PRESCHOOL CHILDREN'S SOCIAL BEHAVIORS : A CASE STUDY OF A PRESCHOOL USING MONTESSORI METHOD. THESIS ADVISOR : ASSOC.PROF.CHEERAPAN BHULBHAT,Ph.D., 154 pp. ISBN 974-346-280-5

The purpose of this research was to study the preschool children's social behaviors on environmental behaviors , interpersonal behaviors, self – related behaviors and task – related behaviors in kindergarten using Montessori method. The subjects were 5- 6 year – old pupils from Kornkaew kindergarten. The instruments were anecdotal record, social behaviors observation and summary form social behaviors. The research findings were as follows :

1. Environmental behaviors the children's social behavior were mostly to care for the environment , lunchroom behavior and movement around environment.

2. Interpersonal behaviors the children's social behavior were mostly to make conversation, greeting others, organized play, helping others, playing informally and gaining attention.

3. Self – related behaviors the children's social behavior were mostly to responsible behavior and self – care.

4. Task – related behaviors the children's social behavior were mostly to asking and answering questions, attending behavior, classroom discussions, completing tasks, following direction, on – task behavior and quality of work.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DepartmentElementary Education..... Student's signature.....

Field of study Early childhood Education Advisor's signature.....

Academic year2000..... Co-Advisor's signature.....

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ณ

บทที่

1. บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตการวิจัย.....	4
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	5
ประโยชน์ของการวิจัย.....	8

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาล.....	11
แนวคิดทางการศึกษาแบบมอนเตสซอรี.....	24
การศึกษาเด็กด้วยวิธีการสังเกต.....	46

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นเตรียมการ.....	60
ขั้นกำหนดกรณีศึกษา.....	63
ขั้นการสร้างและการหาคูณภาพเครื่องมือ.....	64
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	73
การตรวจสอบความเที่ยงของข้อมูล.....	76

4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล.....	80
-------------------------	----

5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย.....	111
อภิปรายผลการศึกษา.....	113
ข้อเสนอแนะ.....	120

สารบัญ (ต่อ)

ญ

หน้า

รายการอ้างอิง.....	122
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก.....	126
ภาคผนวก ข.....	127
ประวัติผู้วิจัย.....	154

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมการทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล : กรณีศึกษา โรงเรียนอนุบาลที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรี สำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณา และความช่วยเหลือเป็นอย่างดี จากรองศาสตราจารย์ ดร.จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้กรุณาให้ข้อคิด คำแนะนำ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดี มาโดยตลอด และยังให้กำลังใจในการฟันฝ่าปัญหาการเรียน และปัญหาชีวิตส่วนตัว ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่าน จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของท่านผู้ทรงคุณวุฒิผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวิณี ศรีสุขวัฒนานันท์ อาจารย์ ดร.ดารณี อุทัยรัตนกิจ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อมรวิชัย นาคทรพรพ และอาจารย์คำแก้ว ไกรสรพงษ์ ที่ได้ให้ความกรุณาผู้วิจัยให้เก็บข้อมูลที่โรงเรียนอนุบาลกรแก้ว และให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดีมาโดยตลอด

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.อุดมลักษณ์ กุลพิจิตรประธานกรรมการ สอภวิทยานิพนธ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษบง ตันตวงศ์ กรรมการ สอภวิทยานิพนธ์ ที่ได้ตรวจสอบ และให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้บริหารโรงเรียน คณะครู และนักเรียนชั้นอนุบาลโรงเรียนอนุบาลกรแก้ว ที่ให้ความช่วยเหลือ และให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณพี่ ๆ เพื่อน ๆ ภาควิชาการศึกษาศาสตร์มวชัย ที่ให้กำลังใจและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานวิจัยครั้งนี้ด้วยดีเสมอมา ขอขอบคุณ พี่ณี ที่มีน้ำใจอย่างยิ่งกับผู้วิจัย

ทำยนี้ขอขอบพระคุณ คุณพนิดา ธีระชิต ที่ให้คำปรึกษาแก่ผู้วิจัย และเป็นกำลังใจสำคัญแก่ผู้วิจัยเสมอมา ขอขอบคุณคุณพงษ์เดช สุภธีรวิวัฒน์ ที่คอยดูแลให้กำลังใจ และเติมเต็มความรักให้กับผู้วิจัย

เหนือสิ่งอื่นใด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ ผู้ให้ชีวิตแก่ผู้วิจัย และทำให้ผู้วิจัยได้มีวันที่ประสบความสำเร็จอีกครั้งหนึ่งในชีวิต

มินดา วงศ์วิชิต

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในบรรดานวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนนั้น กล่าวได้ว่าการศึกษาปฐมวัยเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและมีการศึกษาอย่างเป็นระบบมากที่สุดอย่างน้อยด้วยสาเหตุสองประการ ประการแรก การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นรากฐานสำคัญที่สุดในการเรียนรู้ หากพื้นฐานขั้นนี้ไม่ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมอย่างบริบูรณ์แล้ว การเรียนรู้ในขั้นต่อ ๆ ไปย่อมประสบความยากลำบาก และยากที่ผู้เรียนจะพัฒนาได้เต็มศักยภาพ ประการที่สองด้วยความสำคัญดังกล่าวแล้วการคิดค้นนวัตกรรมการเรียนรู้ในระดับปฐมวัยจึงเป็นเรื่องท้าทาย และมีนักคิดนักการศึกษาสนใจอย่างลึกซึ้งหลากหลายความเชื่อแนวคิดและทฤษฎี

การคิดค้นนวัตกรรมสำหรับการศึกษาปฐมวัย ส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่กระทำกันอย่างกว้างขวางในโลกตะวันตก นวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนระดับปฐมวัยในปัจจุบันนี้เป็นผลมาจากแนวคิดของนักการศึกษาหลายท่าน เช่น เฟลลเบลล์ สไตเนอร์ มอนเตสซอรี ฯลฯ ผู้คิดค้นนวัตกรรมได้ใช้ความเข้าใจในธรรมชาติ ความสามารถ และความสนใจของเด็กแต่ละวัย เกิดเป็นความเชื่อว่า ความรู้มิได้เกิดจากการที่ครูสอนเนื้อหาให้เด็กโดยตรง แต่เชื่อว่าการที่เด็กเกิดการเรียนรู้เด็กจะต้องอาศัยฐานความคิดเกิดจากประสบการณ์ในชีวิตจริงของเด็ก ครูมีบทบาทในการจัดประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมเพื่อช่วยให้เด็กแต่ละคนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

การสอนแบบมอนเตสซอรี เป็นการสอนแบบหนึ่งที่มีริเริ่มโดย ดร.มาเรีย มอนเตสซอรี แพทย์หญิงคนแรกของอิตาลี การสอนแบบมอนเตสซอรีนี้เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับความต้องการทางธรรมชาติของเด็ก และมุ่งเน้นให้เด็กได้เจริญเติบโตไปตามขั้นตอนความสามารถของเขาเพราะมีความเชื่อว่าเด็กจะต้องได้รับการยอมรับนับถือ เด็กแต่ละคนมีลักษณะเฉพาะของเขา ดังนั้นการจัดการศึกษาให้กับเด็กตามแนวคิดของมอนเตสซอรีจึงจัดการศึกษาเป็นรายบุคคล เด็กสามารถทำงานได้ตามขั้นตอนความสามารถ และความต้องการของตนเองซึ่งเป็นการส่งเสริมความเป็นอิสระให้แก่เด็กและเคารพความต้องการของเด็กแต่ละคน การจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนแบบมอนเตสซอรีเป็นห้องเรียนแบบเปิด เด็กจะเรียนได้ตามความต้องการ ตัดสินใจเลือกอุปกรณ์ที่ต้องทำด้วยตัวเอง เด็กมีอิสรภาพในการเลือกภายใต้กรอบในการเลือกที่ครูได้จัดให้ จากสิ่งแวดล้อมที่ได้เตรียมไว้ให้ที่มีสิ่งต่าง ๆ ซึ่งสนองความพอใจ แต่เป็น

การมีอิสระที่อยู่ในกรอบของควมามีวินัย ซึ่งเป็นลักษณะที่จำเป็นในห้องเรียนแบบมอนเตสซอรี เด็กมีอิสระในการทำสิ่งที่ถูกต้อง อิสระของเด็กแต่ละคนจะต้องไม่ไปทำให้เกิดปัญหากับผู้อื่นหรือสิ่งอื่น โดยทั่วไปเด็กมีอิสระในขอบเขตจำกัด จนกระทั่งเขามีความสามารถในการทำงานตามลำพัง และมีความรู้เกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์อิสระ การมีวินัยในตนเองจะต้องดำเนินไปด้วยกันกับความ ต้องการความรู้สึกร่างกายในของเขา เป็นการจักระบบตนเองเพื่อเด็กจะได้ปรับตัวเข้ากับสภาพของชีวิต มอนเตสซอรีย้ำถึงสิทธิของเด็กในการพัฒนาบุคลิกภาพของเขาในการเรียน สิทธิที่จะมีอิสระ ในการทำกิจกรรมสำรวจโลกสำหรับตัวเขาและเรียกร้องสิทธิในการที่จะมีสภาพการทำงานที่ เหมาะสม เด็กปกติในสิ่งแวดล้อมของมอนเตสซอรีจะพัฒนาการเรียนรู้ในการทำงานด้วยตนเอง และความรู้สึกรักของความรักใคร่ชอบ มีวิธีการที่จะควบคุมตนเองได้สำเร็จ เด็กเรียนรู้ในการที่จะ รับผิดชอบต่อตนเองเป็นเบื้องต้นและต่อสภาพการณ์ต่าง ๆ ที่ทำให้เขาได้พบตัวเขาเอง

อุปกรณ์ของมอนเตสซอรีแต่ละชิ้นนั้นมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ ครูจะเป็นผู้ที่สาธิตวิธีการใช้ อุปกรณ์ให้แก่เด็ก วิธีการจะต้องทำให้เด็กเกิดความสนใจเพื่อที่หลังจากเวลานั้นเด็กจะทำได้ต่อไป อุปกรณ์แต่ละชิ้นจะมีลำดับความยากง่ายต่อเนื่องกันไป มีความสัมพันธ์กับวิชาที่จะต้องเรียนและ ตอบสนองความต้องการสำหรับช่วงเวลาหลักของชีวิต ภายในห้องเรียนแต่ละห้องนั้นจะมีอุปกรณ์ ชนิดละ 1 ชิ้นเท่านั้น ซึ่งเป็นการฝึกให้เด็กรู้จักการรอคอย เช่น ถ้าเด็กต้องการใช้อุปกรณ์ชิ้นใดแต่ เพื่อนกำลังใช้อุปกรณ์ชิ้นนั้นอยู่ เด็กจะต้องรอจนกว่าเพื่อนจะใช้อุปกรณ์ชิ้นนั้นเสร็จแล้วนำมาเก็บ ที่ชั้นวางอุปกรณ์เขาจึงจะสามารถไปหยิบอุปกรณ์ชิ้นนั้นมาใช้ได้ อุปกรณ์ของมอนเตสซอรีนั้นเป็น อุปกรณ์ที่เด็กสามารถตรวจสอบข้อผิดพลาดและแก้ไขงานด้วยตนเองได้ เช่น หากเด็กทำอุปกรณ์ ด้วยวิธีการที่ไม่ถูกต้องก็จะไม่สามารถเก็บอุปกรณ์เข้ากล่องได้ แต่จะมีสัญลักษณ์ที่จะช่วยให้เด็ก สามารถตรวจสอบข้อผิดพลาดหรือข้อบกพร่องของงานที่ทำ และแก้ไขให้เป็นงานที่เสร็จสมบูรณ์ได้ ในที่สุด และยังทำให้เด็กเกิดรู้สึกที่ดีต่อตนเองและภาคภูมิใจกับผลงานของตน อุปกรณ์ในกลุ่ม ประสบการณ์ชีวิตเป็นอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริงของเด็ก และเป็นประโยชน์ในการเรียนรู้การ ช่วยเหลือตนเอง เช่น กรอบไม้ชุดเครื่องแต่งกาย ที่ฝึกทักษะและส่งเสริมให้เด็กดูแลกิจส่วนตัว กิจกรรมหมวดการดูแลสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีอุปกรณ์ได้แก่ ไม้ชนไก่บัดฝุ่น ไม้กวาด ฟองน้ำ เป็นต้น เป็นการช่วยส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้วิธีการดูแลเอาใจใส่สิ่งแวดล้อม การทำความสะอาดและเก็บ อุปกรณ์หลังจากใช้แล้วเป็นการฝึกความมีระเบียบและความรับผิดชอบให้กับเด็ก เด็กที่เรียนด้วย วิธีการของมอนเตสซอรีจะปฏิบัติกับอุปกรณ์ด้วยความรู้สึกเต็มใจเพราะเป็นอุปกรณ์ที่เขาเลือกด้วย ตนเอง

การจัดการเรียนการสอนเป็นรายบุคคล เด็กสามารถทำงานสำเร็จด้วยตนเอง การเรียนการสอนที่ไม่มีเปรียบเทียบหรือแข่งขันกับบุคคลอื่น เด็กที่ช้าก็จะใช้เวลานานในการทำกิจกรรมขึ้นเดิมนต่อไปโดยไม่รบกวนสมาชิกคนอื่น ๆ ในชั้นเรียน เด็กที่เรียนไว้ในห้องเดียวกันจะสามารถทำงานระดับที่ยากขึ้นไปเรื่อย ๆ ด้วยความรวดเร็ว โดยไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการที่จะต้องรอเพื่อนคนอื่นในชั้น เด็กที่มีความสามารถระดับสูงจะรู้สึกว่าได้รับการท้าทายจากการมีวัสดุอุปกรณ์มากมายหลายชนิดในการทำกิจกรรมและยังช่วยเพิ่มสมาธิในการทำงานให้เด็ก เพราะเด็กได้ทำในสิ่งที่ตนพอใจและสนองความต้องการตามธรรมชาติของเด็ก รวมถึงได้ทำงานในสภาพที่เกิดความสบายใจ เด็กจะมีสมาธิในการทำงานช่วงยาวกว่าปกติ และจากงานที่ทำยังช่วยส่งเสริมการมีวินัยในตนเองให้แก่เด็กด้วย

การจัดชั้นเรียนแบบมอนเตสซอรีเป็นการจัดชั้นเรียนแบบคละอายุ ทำให้ในแต่ละกลุ่มจะมีเด็กที่ช่วงอายุต่างกัน ซึ่งจะมีทั้งเด็กโตและเด็กเล็กและจะไม่มีปัญหาในการสอนเนื่องจากการจัดการเรียนการสอนเป็นรายบุคคล การจัดชั้นเรียนแบบคละอายุเพื่อที่จะทำให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างเด็กอายุน้อยกว่า และยังช่วยให้เด็กเล็กได้มีโอกาสที่จะเลียนแบบจากรูปแบบที่ตนเองต้องการเลียนแบบได้ เด็กโตมีโอกาสได้นำความรู้ที่เรียนไปแล้วมาช่วยเหลือเด็กที่เล็กกว่าทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและเกิดทักษะทางสังคม เด็กได้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและเกิดความเอื้ออาทรต่อกันซึ่งเป็นบรรยากาศแบบพี่ช่วยน้อง

การสอนแบบมอนเตสซอรี น่าจะเป็นรูปแบบการสอนหนึ่งที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทยในการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัย เพราะมีระบบการจัดการเรียนการสอนที่ชัดเจนซึ่งสัมพันธ์กับการทำงานของบุคลากรส่วนใหญ่ที่ต้องการแนวทางที่ชัดเจนในการทำงาน เป็นการสอนเด็กเป็นรายบุคคลโดยมีอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ช่วยในการเตรียมความพร้อมในการเรียนทุกกลุ่มวิชาก่อนก้าวไปสู่การอ่าน เขียน คิดเลข เด็กมีอิสระและมีโอกาสในการเรียนรู้ไปตามความสามารถโดยไม่ถูกบังคับ สามารถเลือกเรียนและแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองตามความต้องการและความสนใจ

อย่างไรก็ดี การสอนในระบบมอนเตสซอรี ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์อยู่ตลอดเวลาตั้งแต่เริ่มเผยแพร่จนถึงปัจจุบัน ได้มีงานวิจัยและบทความต่าง ๆ พูดถึงทั้งในจุดดีและจุดอ่อนของการสอนระบบนี้ จุดดีที่พูดตรงกันคือเรื่องของความมีอิสระ มีวินัยในตนเอง และความสามารถเป็นจุดหลัก ในส่วนของจุดอ่อนที่ได้กล่าวถึงกันมากในเรื่องของการขาดจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ และมีความห่วงใยในแง่ของการทำงานเป็นกลุ่มของเด็ก เนื่องจากการสอนแบบมอนเตสซอรีเป็นการสอนเป็นรายบุคคล ข้อสังเกตจากนักการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางสังคมของมอนเตสซอรีได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องการจัดชั้นเรียน และการจัดการเรียนการสอนว่าไม่ได้เปิดโอกาสให้เด็กได้มี

การสร้างสรรคและส่งเสริมทางด้านสังคมให้แก่เด็ก เนื่องจากขาดการทำงานเป็นกลุ่ม การเล่นเกม และขาดกิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งโรงเรียนทั้งหลายทั่ว ๆ ไปจะกระทำกัน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรี เพื่อให้ได้ข้อความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมของเด็กที่เรียนอยู่ในโรงเรียนที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรี ซึ่งจะมีประโยชน์สำหรับบุคคลและสถานศึกษาที่สนใจจะนำวิธีการของมอนเตสซอรีไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนเด็กปฐมวัย แต่ยังมี ความกังวลเกี่ยวกับจุดอ่อนที่ได้รับการกล่าวถึงในเรื่องพฤติกรรมทางสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาลวัย 5 - 6 ปี ในโรงเรียนที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรี ในด้านพฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน

ขอบเขตของการวิจัย

1. กรณีศึกษาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่เด็กอนุบาลวัย 5 - 6 ปี จำนวน 10 คน ที่เป็นนักเรียนในโรงเรียนอนุบาลกรแก้ว ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรี
2. การศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล ผู้วิจัยศึกษาพฤติกรรม 4 ด้าน ได้แก่
 - 2.1 พฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
 - 2.2 พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
 - 2.3 พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน
 - 2.4 พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง
3. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้านพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาล ในภาคปลาย ปีการศึกษา 2542 เป็นระยะเวลาทั้งสิ้น 4 เดือน

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการวิจัยครั้งนี้พฤติกรรมทางสังคมที่ปรากฏ ไม่ขึ้นกับเพศหญิงและเพศชาย

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

พฤติกรรมทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกในด้านที่เกี่ยวกับ การดูแล สิ่งแวดล้อม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน ขณะทำกิจกรรมตามแนวคิดของมอนเตสซอรีในกลุ่มกิจกรรม 3 กลุ่ม คือกลุ่มประสบการณ์ชีวิต กลุ่มประสาทสัมผัส กลุ่มวิชาการ และรวมไปถึงพฤติกรรมขณะที่เรียนในวิชาพีชคณิต สหกรณ์ ศิลปะ วิทยาศาสตร์ พลศึกษา วัฒนธรรมไทย ห้างสมุด เกมการศึกษา และวิชาประกอบอาหาร ซึ่งเป็นวิชาที่จัดให้เรียนในโรงเรียนที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรี

พฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกถึงการดูแล สิ่งแวดล้อม การดำเนินการในกรณีฉุกเฉิน พฤติกรรมในการรับประทานอาหารว่าง และอาหารกลางวัน รวมไปถึงการเคลื่อนที่ไปในสิ่งแวดล้อม

พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกถึงการยอมรับตามอำนาจหน้าที่ การจัดการกับปัญหาการขัดแย้ง การได้รับความเอาใจใส่ การทักทาย การช่วยเหลือผู้อื่น การสนทนา การจัดการในการเล่น ทักษะที่ดีต่อผู้อื่น การเล่นกันเองแบบไม่เป็นทางการ และการใช้ของของตนเองและของผู้อื่น

พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกถึงการยอมรับต่อสิ่งที่เกิดขึ้นและผลที่ตามมา พฤติกรรมที่เกี่ยวกับจริยธรรม การแสดงความรู้สึก ทักษะที่ดีที่มีต่อตนเอง พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบ และการดูแลช่วยเหลือตนเอง

พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน หมายถึง พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกเกี่ยวกับการซักถามและการตอบคำถาม พฤติกรรมให้ความสนใจ การอภิปรายในห้องเรียน การทำงานให้เสร็จสมบูรณ์ การทำตามแนวทางที่กำหนด กิจกรรมกลุ่ม การทำงานอิสระ พฤติกรรมขณะทำงาน การปฏิบัติหรือการแสดงต่อหน้าผู้อื่น และคุณภาพของงาน

กิจกรรมตามแนวคิดของมอนเตสซอรี หมายถึง กลุ่มกิจกรรมที่แบ่งตามการสอนแบบมอนเตสซอรี ซึ่งแบ่งกลุ่มกิจกรรมตามวัสดุ อุปกรณ์ ออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. **กลุ่มประสบการณ์ชีวิต** เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในกลุ่มนี้เป็นสิ่งที่นักเรียนได้พบเห็นและคุ้นเคยอยู่กับชีวิตประจำวัน กิจกรรมกลุ่มประสบการณ์ชีวิตได้จัดแบ่งออกเป็นแบบฝึกหัด 4 รูปแบบคือ 1) การดูแลกิจส่วนตัว คือกิจกรรมที่ใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จะพบเห็นเป็นประจำและเกี่ยวข้องกับตัวเด็ก ได้แก่ ชุดเครื่องแต่งกายเกี่ยวกับการติดกระดุม รูดซิป การขัดรองเท้า เป็นต้น

2) การดูแลสิ่งแวดล้อม คือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมโดยเด็กจะมีส่วนร่วมในการที่จะรักษาและดูแลสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การปลูกต้นไม้ เก็บขยะ เป็นต้น 3) ทักษะทางสังคม คือกิจกรรมทางด้านสังคม การมีกิจกรรมร่ายรำที่เหมาะสมตลอดจนการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น 4) การควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกาย คือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวร่างกาย การเดิน การถืออุปกรณ์ ได้แก่ การเดินบนเส้นที่กำหนดให้ ฝึกความสมดุลของร่างกาย เป็นต้น

2. กลุ่มประสาทสัมผัส คือกลุ่มกิจกรรมที่ฝึกประสาทสัมผัสของเด็ก อุปกรณ์ที่ใช้เป็นอุปกรณ์เพื่อการสังเกตความแตกต่างด้วย หู ตา จมูก ลิ้น มือ โดยการสังเกตความกว้าง ความยาว ความสูง ขนาด สี เสียง รส อุปกรณ์ด้านประสาทสัมผัส ได้แก่ หอคอยสีชมพู บันไดสีน้ำตาล/บันไดกว้าง แขนงไม้สีแดง เป็นต้น

3.กลุ่มวิชาการ คือกลุ่มกิจกรรมที่จัดวัสดุอุปกรณ์สำหรับการเขียนการอ่าน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ตัวอย่างอุปกรณ์ทางด้านภาษาและการอ่าน ได้แก่ แผ่นภาพโลหะ กรอบรูปทรงเรขาคณิต 10 กรอบ ใช้สำหรับการฝึกกล้ามมือในการเขียนตัวอักษร อุปกรณ์ทางด้านคณิตศาสตร์มีอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม ได้แก่ บัตรตัวเลขกระดาษทราย แขนงไม้คณิตศาสตร์ เป็นต้น

โรงเรียนอนุบาลที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรี หมายถึง โรงเรียนอนุบาลกรแก้ว โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนที่มีการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดของมอนเตสซอรีอย่างเต็มรูปแบบ คือ การนำหลักสูตร และอุปกรณ์ของมอนเตสซอรีมาใช้อย่างถูกต้องตามระบบการสอนแบบมอนเตสซอรี มิใช่การนำอุปกรณ์ตามแนวคิดของมอนเตสซอรีมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนเท่านั้น

เด็กวัยอนุบาล หมายถึง เด็กนักเรียนจำนวน 10 คน อายุระหว่าง 5-6 ปี ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนอนุบาลกรแก้ว (ภาคปลาย ปีการศึกษา 2542) ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรี และต้องเป็นเด็กที่เรียนอยู่ในโรงเรียนอนุบาลกรแก้วมาตั้งแต่อายุ 3 ปี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษากระบวนการสอนแบบมอนเตสซอรี จากเอกสาร ตำรา สิ่งพิมพ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและวิธีการของมอนเตสซอรี

2. ศึกษาหลักการ และทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมของเด็กจาก Social Skills in Classroom ของ Thomas (1982) และพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาลจาก Social Skills Lesson and Activities ของ Weltman (1995) และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยาเด็ก

3. สํารวจโรงเรียนที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรี แล้วขออนุญาตเข้าไปสังเกตการจัดการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อม และสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการนำแนวคิดของมอนเตสซอรีมาปฏิบัติ

4. กำหนดกรณีศึกษา มีลักษณะดังนี้

เป็นโรงเรียนอนุบาลที่ใช้แนวคิดของมอนเตสซอรี เป็นแกนในการจัดการศึกษาของโรงเรียน หมายถึงการนำแนวคิดของมอนเตสซอรีมาใช้อย่างเต็มรูปแบบ มิใช่เพียงการนำอุปกรณ์หรือแนวคิดบางส่วนมาใช้เท่านั้น

5. ประชากรเป็นนักเรียนวัยอนุบาลอายุ 5 - 6 ปี จำนวน 25 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2542 ในโรงเรียนอนุบาลกรแก้ว ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรี และเป็นนักเรียนที่เรียนอยู่ที่โรงเรียนแห่งนี้มาตั้งแต่อายุ 3 ปี

6. ตัวอย่างประชากร คัดเลือกจากประชากรทั้งหมดด้วยวิธีการจับฉลาก 10 ครั้ง ได้นักเรียนทั้งหมด 10 คน

7. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาลแบบวิเคราะห์การสังเกตพฤติกรรม และรายการพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาล

8. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปสังเกตและบันทึกพฤติกรรมทางด้านพฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน โดยสังเกตเด็กจำนวน 10 คน คนละ 5 ครั้ง ครั้งละ 1 วัน วันละ 1 คน รวมเวลาที่ใช้สังเกต 50 วัน

9. วิเคราะห์ข้อมูลโดยเสนอเป็นตารางความถี่ของพฤติกรรม ประกอบคำบรรยาย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อได้ข้อความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล ที่เรียนในโรงเรียนที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรี ด้วยหวังว่าข้อความรู้ที่ได้รับนี้จะสร้างความเข้าใจแก่ผู้สนใจและต้องการนำแนวคิดของมอนเตสซอรีไปปฏิบัติในโรงเรียน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล : กรณีศึกษาโรงเรียนอนุบาลที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรี มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งจะนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาล

- 1.1 ความหมายของพฤติกรรมทางสังคม
- 1.2 ความหมายของพฤติกรรมทางสังคมทางด้าน
 - พฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
 - พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
 - พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง
 - พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน
- 1.3 พัฒนาการทางด้านสังคมของเด็กวัยอนุบาล
- 1.4 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาล

2. แนวคิดทางการศึกษาแบบมอนเตสซอรี

- 2.1 ประวัติของ Dr.Maria Montessori
- 2.2 ความเชื่อพื้นฐานของแนวการสอนแบบมอนเตสซอรี
- 2.3 วิธีการของมอนเตสซอรี
- 2.4 การจัดการเรียนการสอน
- 2.5 อุปกรณ์การสอนแบบมอนเตสซอรี
- 2.6 การจัดชั้นเรียน

2.7 การจัดห้องเรียน

2.8 ครูของระบบการสอนแบบมอนเตสซอรี

2.9 วิธีการสอนสามขั้นตอน

2.10 การประเมินผลการสอนแบบมอนเตสซอรี

3. การศึกษาเด็กด้วยวิธีการสังเกต

3.1 ความหมายของการสังเกต

3.2 หลักในการสังเกต

3.3 ประเภทของการสังเกต

3.4 ข้อดี ข้อเสีย และข้อควรระวังในการสังเกต

3.5 การสังเกตพฤติกรรมเด็ก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความหมายของพฤติกรรมทางสังคม

พฤติกรรม หมายถึง สิ่งที่บุคคลกระทำ แสดงออก ตอบสนอง หรือโต้ตอบต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ในสภาพการณ์หนึ่งที่บุคคลทั่วไปสังเกตเห็นได้

สังคม หมายถึง ระบบแห่งความสัมพันธ์ที่บุคคลมีต่อกันตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป การที่บุคคลมีความสัมพันธ์ต่อกันทำให้เกิดกลุ่มสังคมตั้งแต่กลุ่มบุคคล 2 ถึง 3 กลุ่มครอบครัว สถาบัน หรือองค์การทางสังคมชุมชน สังคมประเทศชาติ และสังคมโลกในที่สุด

พฤติกรรมทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกโดยบุคคลในสังคม และการได้รับการควบคุมจากองค์การทางสังคม

พฤติกรรมทางสังคม หมายถึง การแสดงออกทางกาย ทางวาจา ทางใจ ของบุคคลที่ได้รับมาจากบุคคลอื่น หรือมีอิทธิพลต่อบุคคลอื่น ๆ ในสังคม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งพฤติกรรมทางสังคม คือพฤติกรรมที่เกิดจากการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม การกระทำของคนหนึ่งย่อมมีผลต่อการกระทำและการคิดของผู้อื่นและต่อสภาพแวดล้อมทางสังคมด้วย (วิภาพร มาพบสุข, 2542)

พฤติกรรมทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกในสังคม (สุภัททา ปิณฑะแพทย์, 2532)

Marshall (1977) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมทางสังคมไว้ว่า เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกเนื่องจากได้รับอิทธิพลจากพฤติกรรมของกลุ่มบุคคลอื่นโดยได้รับการควบคุมขององค์การทางสังคม หรือพฤติกรรมที่แสดงออกเพื่อพยายามที่จะมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น

English (1958) ได้ให้ความหมายว่า พฤติกรรมทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกเนื่องจากได้รับอิทธิพลจากพฤติกรรมของกลุ่มบุคคลอื่น หรือพฤติกรรมแสดงออกโดยได้รับการควบคุมจากองค์การทางสังคมที่มีการจัดรูปแบบแล้ว เช่น ครอบครัว โรงเรียน

Good (1945) ได้ให้ความหมายว่า พฤติกรรมทางสังคม หมายถึง การแสดงออกที่แตกต่างกันไปแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมหรือเป็นการแสดงออกของกลุ่มบุคคล

สรุปได้ว่า พฤติกรรมทางสังคม หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลกระทำแสดงออก ตอบสนองโต้ตอบ เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม การกระทำของบุคคลหนึ่งย่อมมีผลกระทบต่อบุคคลอื่นและต่อสภาพแวดล้อมทางสังคมด้วย

ความหมายของพฤติกรรมทางสังคม ด้านพฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน

Thomas (1982) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมทางสังคมทั้ง 4 ด้าน ไว้ดังนี้

ความหมายของพฤติกรรมทางสังคมด้านพฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

พฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมประกอบด้วย

1. การดูแลสิ่งแวดล้อม
2. การดำเนินการในกรณีฉุกเฉิน
3. พฤติกรรมในการรับประทานอาหารว่าง/อาหารกลางวัน
4. การเคลื่อนที่ไปในสภาพแวดล้อม

พฤติกรรมดูแลสิ่งแวดล้อม หมายถึง การจัดการกับขยะโดยการนำไปใส่ในภาชนะที่เหมาะสม การเติมน้ำจากสถานที่ที่จัดไว้เพื่อเติมน้ำ การทำความสะอาดหลังจากทำของแตกหรือหก การใช้เครื่องมือเครื่องใช้และวัสดุอุปกรณ์ของห้องเรียนได้อย่างถูกต้อง และการใช้อุปกรณ์ เครื่องเล่น ได้อย่างปลอดภัย

การดำเนินการในกรณีฉุกเฉิน คือ การที่เด็กสามารถปฏิบัติตามข้อตกลงที่กำหนดขึ้นในห้องเรียนในกรณีฉุกเฉิน และสามารถรายงานรายละเอียดของการเกิดอุบัติเหตุ หรือสถานการณ์อื่นที่ฉุกเฉินให้ครูทราบ

พฤติกรรมในการรับประทานอาหารว่างและอาหารกลางวัน คือ การที่เด็กสามารถใช้เครื่องมือเครื่องใช้ในการรับประทานอาหารได้อย่างถูกต้อง ถือและรับประทานอาหารเฉพาะที่เป็นของตนเอง โดยไม่รับประทานอาหารในงานของผู้อื่น รวมถึงการจัดการกับอาหารที่ไม่ต้องการได้อย่างเหมาะสม

การเคลื่อนที่ไปในสิ่งแวดล้อม คือ การที่เด็กรู้จักควบคุมตนเองโดยการก้าวเดินด้วยความเงียบไปตามที่ต่าง ๆ หรือการเข้าไปนั่งในห้องเรียนโดยไม่สร้างความรบกวนให้กับสภาพแวดล้อม และผู้อื่น การเดินไปตามที่ต่าง ๆ ควรเดินเป็นแถวเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย

ความหมายของพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ประกอบด้วย

1. การยอมรับตามอำนาจหน้าที่
2. การจัดการกับปัญหาการขัดแย้ง
3. การได้รับความเอาใจใส่
4. การทักทาย
5. การช่วยเหลือผู้อื่น
6. การสนทนา
7. การจัดการในการเล่น
8. ทักษะที่ดีต่อผู้อื่น
9. การเล่นกันเอง(แบบไม่เป็นทางการ)
10. เครื่องใช้ของตนเอง และของผู้อื่น

พฤติกรรมด้านการยอมรับตามอำนาจหน้าที่ ประกอบด้วย การปฏิบัติตามคำขอของผู้ใหญ่ ตามอำนาจหน้าที่ หมายถึง การที่ผู้ใหญ่ ซึ่งก็คือครู พี่เลี้ยง แม่บ้าน หรือบุคคลใดก็ได้แล้วแต่ที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลหรือเกี่ยวข้องกับเด็ก ขอให้เด็กปฏิบัติตามคำบอก เด็กควรจะปฏิบัติตามคำขอของผู้ที่มีอำนาจหรือหน้าที่นั้น เช่นเดียวกับการการปฏิบัติตามคำขอของเพื่อนตามอำนาจหน้าที่ ตัวอย่างเช่น ครูได้มอบหมายให้นักเรียนผู้หนึ่งมีอำนาจในการดูแลและควบคุมความประพฤติของเพื่อนร่วมชั้นเรียน หากนักเรียนผู้นั้นบอกให้เพื่อนหยุดคุยกัน เพื่อนหรือนักเรียนคนนั้นควรจะปฏิบัติตามคำขอของเพื่อนตามอำนาจหน้าที่ พฤติกรรมด้านการยอมรับตามอำนาจหน้าที่นั้นยังประกอบด้วย การรู้และทำตามข้อตกลงของห้องเรียน และการปฏิบัติตามกฎระเบียบของห้องในขณะที่ครูไม่อยู่

การจัดการกับปัญหาการขัดแย้ง คือ การที่เด็กตอบสนองการล้อเลียนหรือเรียกชื่อ โดยการเพิกเฉย ไม่ใส่ใจ เปลี่ยนเรื่อง หรือใช้วิธีการอื่นที่สร้างสรรค์ เช่นเดียวกับการตอบสนองต่อการทำร้ายร่างกายโดยออกจากสถานการณ์และเรียกให้คนช่วย หรือใช้วิธีการอื่นที่สร้างสรรค์ หรือเดินออกมาจาก

เพื่อนเมื่อกำลังโกรธเพื่อหลีกเลี่ยงการตีกัน การปฏิเสธคำขอของผู้อื่นอย่างสุภาพ และการแสดงความโกรธโดยไม่ใช้ท่าทีหรือคำพูดที่ก้าวร้าว

การได้รับความเอาใจใส่ หมายถึง การที่เด็กแสดงพฤติกรรมเพื่อให้ได้รับความสนใจจากครูหรือเพื่อน โดยมีวิธีการยกมือเมื่อต้องการความสนใจจากครู รอคอยสงบเพื่อรอโอกาสในการพูดในชั้นเรียน รู้จักใช้คำพูดในการขอร้อง และกล่าวคำ “ขอบคุณ” เมื่อไปขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น รวมถึงการเข้าไปพบกับครู และใช้คำพูดที่เหมาะสมเมื่อต้องการความช่วยเหลือ หรือคำอธิบายจากครู หรือเด็กอาจจะมีวิธีการเรียกร้องความสนใจจากเพื่อนด้วยวิธีการที่เหมาะสม เช่น การทำเสียงให้เป็นที่น่าสนใจ หรือการทำท่าทางแปลก ๆ เพื่อเป็นการเรียกร้องความสนใจจากเพื่อน และการรู้จักพูดขอความช่วยเหลือจากเพื่อนเมื่อตนต้องการ หรืออยู่ในสถานการณ์ที่ต้องการความช่วยเหลือ

การทักทาย หมายถึง การแสดงออกด้วยท่าทาง หรือทางวาจาเพื่อเป็นการแสดงตนถึงความ เป็นมิตร ได้แก่ การมองตากู่สนทนาเมื่อมีการทักทาย บอกชื่อตนเองเมื่อมีผู้ถาม การทักทายเมื่อเจอ กับเพื่อนหรือคนที่รู้จัก การทักทายผู้ใหญ่และเพื่อนโดยใช้ชื่อของแต่ละคนเพื่อแสดงถึงความสนิทสนม การตอบรับการแนะนำให้รู้จักกัน เช่น การกล่าวคำ “สวัสดี” ซึ่งแสดงถึงความสุภาพ การแนะนำตนเองให้ผู้อื่นรู้จัก รวมไปถึงการแนะนำคนให้รู้จักกัน

การช่วยเหลือผู้อื่น หมายถึง การเข้าไปมีส่วนร่วมในสถานการณ์ที่เห็นว่าผู้ต้องการความช่วยเหลือ หรือผู้ที่ร้องขอความช่วยเหลือ เช่น การช่วยเหลือครูเมื่อครูขอร้อง การช่วยเพื่อนเมื่อเพื่อนขอร้อง การให้คำแนะนำง่าย ๆ แก่เพื่อน การเสนอตัวช่วยเหลือครู การเสนอตัวช่วยเหลือเพื่อน การเข้าไปช่วยกันเพื่อนเพื่อให้พ้นจากการถูกรบกวนเมื่อประเมินสถานการณ์แล้วพบว่าเพื่อนกำลังต้องการความช่วยเหลือ และการแสดงความเห็นใจกับเพื่อนเมื่อเพื่อนมีปัญหาหรือพบความยากลำบาก โดยการใช้คำพูดปลอบโยน

การสนทนา หมายถึง การพูดคุยกับบุคคลอื่นโดยให้ความสนใจผู้พูด พูดด้วยระดับเสียงที่เหมาะสม การรู้จักรอจังหวะในการพูด การแสดงถึงความเอาใจใส่กับเรื่องที่สนทนาโดยการตั้งข้อสังเกตในประเด็นที่สนทนา รวมไปถึงมารยาทในการสนทนา เช่น การเป็นผู้พูดแต่เพียงฝ่ายเดียวโดยไม่สนใจการขัดจังหวะของผู้อื่นก็เป็นมารยาทที่ควรปรับปรุง

การจัดการในการเล่น หมายถึง การปฏิบัติตนและการวางแผนเพื่อให้การเล่นเป็นไปอย่างราบรื่นโดยการทำตามกฎกติกาในการเล่น เกม การรู้จักรอโอกาสของตนเองเพื่อเล่นเกม การแสดงความพยายามและความสามารถในการเล่นเกมการแข่งขัน การยอมรับความพ่ายแพ้ และการแสดงความยินดีกับผู้อื่นในเกมนการแข่งขัน

ทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น หมายถึง การแสดงความคิดเห็น การใช้คำพูดหรือแสดงท่าทางที่เป็นการบ่งชี้ว่ารู้สึกดีกับบุคคลอื่นโดยการพูดชมเชยในผลงานและความสำเร็จของผู้นั้น รวมทั้งการรู้จักแสดงความยินดีกับผู้อื่นโดยใช้คำพูดในทางที่ดี

การเล่นกันเอง (แบบไม่เป็นทางการ) หมายถึง การเล่นอิสระ อาจเป็นการเล่นที่สนามเด็กเล่นหรือในห้องเรียน โดยเด็กรู้จักการขอเข้าไปร่วมในกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่ และมีการแบ่งปันของเล่นและอุปกรณ์ในขณะที่เล่น รวมไปถึงการให้ข้อเสนออย่างมีเหตุผลต่อกลุ่มขณะที่เล่น และการแนะนำกิจกรรมสำหรับกลุ่มในการเล่นเครื่องเล่นสนาม

เครื่องใช้ของตนเองและของผู้อื่น หมายถึง ความสามารถที่เด็กสามารถจำแนกของเครื่องใช้ที่เป็นของตนเองและของผู้อื่น รู้ว่าสิ่งไหนเป็นของตน ตนเป็นเจ้าของ และมีสิทธิในของของตน สามารถตัดสินใจให้ยืมของ ๆ ตนเมื่อผู้อื่นขอยืม และสิ่งไหนเป็นของผู้อื่นและเป็นของที่ตนเองไม่มีสิทธิ เมื่อต้องการจะใช้ของผู้อื่นหรือของที่ผู้อื่นมีอำนาจครอบครองต้องขออนุญาตเจ้าของก่อนที่จะใช้ รวมไปถึงเมื่อใช้ของ ๆ ผู้อื่นเสร็จแล้วคืนให้เจ้าของโดยไม่ทำให้ของเสียหาย

ความหมายของพฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง

พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง ประกอบด้วย

1. การยอมรับต่อสิ่งที่เกิดขึ้นและผลที่ตามมา
2. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับจริยธรรม
3. การแสดงความรู้สึก
4. ทัศนคติที่ดีที่มีต่อตนเอง
5. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบ
6. การดูแลช่วยเหลือตนเอง

การยอมรับต่อสิ่งที่เกิดขึ้นและผลที่ตามมา หมายถึง การยอมรับต่อการกระทำของตนเองและผลที่ตามมาจากการกระทำ เช่น การทำร้ายเพื่อนทำให้เพื่อนได้รับบาดเจ็บ ผลที่ตามมาคือถูกครูทำโทษ ซึ่งตนเองต้องยอมรับโทษจากการกระทำผิดของตน การรู้จักกล่าวคำ"ขอโทษ" เมื่อทำให้ผู้อื่นบาดเจ็บหรือละเมิดต่อผู้อื่น

พฤติกรรมที่เกี่ยวกับจริยธรรม หมายถึง การรู้ถึงข้อแตกต่างระหว่างความถูกต้อง และความไม่ถูกต้อง การพูดความจริงเมื่อถูกถามเกี่ยวกับสิ่งที่ตนเองอาจจะทำผิด บอกได้ถึงผลที่ตามมาของการกระทำผิด และการรู้จักหลีกเลี่ยงการกระทำผิดเมื่อเพื่อนมาขอให้ทำ

การแสดงความรู้สึก หมายถึง การบรรยายอารมณ์ ความรู้สึกของตนเองด้วยคำพูด

ทัศนคติที่ดีที่มีต่อตนเอง หมายถึง ความรู้สึกที่ดีที่มีต่อตนเอง เช่น การบอกได้ว่าชอบอะไรบางอย่างในตัวเอง หรือพูดกับตนเองว่า“ฉันเป็นคนพิเศษเพราะ...” หรือการเต็มใจที่แสดงผลงานของตนเอง และเมื่อมีผู้ถามเกี่ยวกับเรื่องของตนเองจะกล่าวถึงตนเองในทางที่ดี

พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงถึงความเอาใจใส่ในหน้าที่ของตนเอง คือ การมีความสม่ำเสมอในการไปเรียน การมาถึงโรงเรียนตรงเวลา การเก็บของในที่ ๆ เตรียมไว้ให้ การจัดโต๊ะและเก้าอี้ให้มีระเบียบ การดูแลของ ๆ ตนเอง การเป็นผู้นำสารให้กับครู โดยสามารถนำสารไปส่งให้ครูได้ด้วยความสะดวกเรียบร้อย และการนำอุปกรณ์ที่ได้รับมอบหมายมาโรงเรียนได้ตามที่กำหนด

การดูแลช่วยเหลือตนเอง หมายถึง การจัดการกับเรื่องของตนเองได้โดยไม่ต้องให้ผู้อื่นช่วยเหลือ คือ การใช้สุขภัณฑ์ในห้องน้ำได้อย่างถูกต้อง การแต่งตัวได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องให้ใครช่วยเหลือ และการดูแลรักษาความสะอาดของร่างกาย

ความหมายของพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน

พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน ประกอบด้วย

1. การซักถาม และการตอบคำถาม
2. พฤติกรรมการให้ความสนใจ
3. การอภิปรายในห้องเรียน
4. การทำงานให้เสร็จสมบูรณ์
5. การทำตามแนวทางที่กำหนด
6. กิจกรรมกลุ่ม

7. การทำงานอิสระ
8. พฤติกรรมขณะทำงาน
9. การปฏิบัติหรือการแสดงต่อหน้าผู้อื่น
10. คุณภาพของงาน

การซักถาม และการตอบคำถาม หมายถึง การซักถามถึงเรื่องที่ต้องการรู้และตอบคำถาม หรือพยายามตอบคำถามในเรื่องที่ตนเองรู้ หรือพยายามตอบคำถามเมื่อถูกครูเรียก การอาสาตอบคำถามของครู และการถามปัญหาที่เกี่ยวกับข้อมูลที่ต้องการรู้

พฤติกรรมการให้ความสนใจ หมายถึง การแสดงถึงความสนใจและเอาใจใส่ต่อการเรียน โดยการมองครูเมื่ออยู่ในชั่วโมงเรียน การติดตามการนำเสนอสื่ออย่างสงบ และการตั้งใจฟังเมื่อมีคนพูดในชั้นเรียน

การอภิปรายในห้องเรียน หมายถึง การแสดงความคิดเห็นของตนเองในห้องเรียนโดยการ ใช้ระดับเสียงที่เหมาะสมในการอภิปรายในห้องเรียน การตั้งข้อสังเกตในประเด็นของการอภิปรายในห้องเรียน การมีส่วนร่วมในการอภิปรายในห้องเรียนที่ริเริ่มโดยครู การนำสิ่งต่าง ๆ มานำเสนอให้สัมพันธ์กับการอภิปรายในห้องเรียน การแสดงความคิดเห็นในการอภิปรายในห้องเรียน ถึงแม้ว่าความคิดเห็นจะตรงกันข้ามกับผู้อื่น และการให้เหตุผลประกอบความคิดเห็นที่เสนอในกลุ่มอภิปราย

การทำงานให้เสร็จสมบูรณ์ หมายถึง ความสามารถในการทำงานหรือทำกิจกรรมที่ริเริ่มให้สำเร็จโดยทำงานให้เสร็จสมบูรณ์ การทำงานให้เสร็จสมบูรณ์ตามกำหนดเวลา และถึงแม้ว่างานจะยากก็จะทำงานต่อไปจนกระทั่งงานเสร็จสมบูรณ์ รวมไปถึงการทำกรบ้านที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จสมบูรณ์และนำเสนอให้เรียบร้อย

การทำตามแนวทางที่กำหนด หมายถึง การทำตามคำแนะนำด้วยวาจาของครู และทำตามคำแนะนำที่ครูเขียนให้ รวมไปถึงการทำตามคำสั่งในการทำแบบฝึกหัด

กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง กิจกรรมที่ทำร่วมกันตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป โดยการทำงานเป็นกลุ่มนั้น จะต้องมีการแบ่งปันอุปกรณ์ในการทำงานให้กับผู้อื่น มีความร่วมมือในการทำงานกับผู้ร่วมงาน หมี่การวางแผนและการตัดสินใจโดยอยู่บนข้อกำหนดของกลุ่ม ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เข้าร่วมทำงานในกลุ่ม ริเริ่มและช่วยทำให้กิจกรรมกลุ่มดำเนินต่อไปได้

การทำงานอิสระ หมายถึง การทำงานหรือทำกิจกรรมที่เลือกเองหลังจากทำงานในหน้าที่เสร็จแล้ว หรืออาจจะทำระหว่างที่รอความช่วยเหลือจากครู

พฤติกรรมขณะทำงาน หมายถึง การกระทำขณะทำงาน คือ การนั่งตามที่กำหนด การนั่งทำงานอย่างสงบ สามารถทำงานได้ตามช่วงเวลาที่กำหนดเอาไว้ การไม่สนใจต่อสิ่งที่เพื่อนทำให้รำคาญใจ เมื่อกำลังทำงานที่ได้รับมอบหมาย อภิปรายกับเพื่อนเกี่ยวกับวัสดุทางการศึกษาได้อย่างเหมาะสม หรือการเปลี่ยนกิจกรรมเมื่อครบอก

การปฏิบัติ หรือการแสดงต่อหน้าผู้อื่น หมายถึง การกระทำที่แสดงต่อหน้าผู้อื่นโดยการร่วมในการทำกิจกรรมบทบาทสมมติ การอ่านออกเสียงในกลุ่มย่อยหรือกลุ่มใหญ่ เช่น การเล่านิทานหรือเล่าประสบการณ์ของตนเอง เป็นต้น

คุณภาพของงาน หมายถึง ลักษณะของการทำงานและคุณภาพของงานที่ทำ งานที่ส่งมีความสะอาดเรียบร้อย เมื่อพบข้อแก้ไข ยอมรับงานที่ถูกแก้ไขหรือไม่ และใช้ประโยชน์จากงานที่ครูตรวจเพื่อแก้ไขปรับปรุงงานหรือไม่ หลังจากทำงานเสร็จได้มีการตรวจสอบความผิดพลาดของงานอีกครั้งหรือไม่

พัฒนาการทางด้านสังคม ของเด็กวัยอนุบาล

วัยอนุบาล (Preschool child) วัยนี้จะอยู่ในช่วงอายุ 3 - 6 ปี เด็กในวัยนี้จะเป็นวัยหนึ่งที่มีความก้าวหน้าทางการพัฒนาการมากทั้งในด้านร่างกาย การรับรู้ การเรียนรู้ การให้เหตุผล ความจำ ภาษา และการพัฒนาการทางสังคม

พัฒนาการทางสังคม(Social Development)

วัยอนุบาลเป็นวัยที่เด็กก้าวจากครอบครัวไปสู่สังคมภายนอก เด็กในวัยนี้จะรู้จักคนมากขึ้น เช่น ครู เจ้าหน้าที่ของโรงเรียน เพื่อน ๆ ซึ่งแตกต่างไปจากบุคคลที่คุ้นเคยในครอบครัว เพราะฉะนั้นเด็กวันนี้จึงต้องปรับตัวเพื่อที่จะอยู่กับผู้อื่นได้อย่างไม่มีปัญหา เช่น การเรียนรู้ที่จะปฏิบัติตัวเพื่อสังคม ยอมรับ การทำตัวให้เข้ากับกลุ่มเพื่อนที่ตนอยู่ การรู้จักการให้และการรู้จักผ่อนปรน รู้จักแบ่งปัน ฯลฯ นอกจากนี้เด็กวัยอนุบาลยังเป็นวัยที่สามารถเรียนรู้ทัศนคติ ค่านิยมของสังคม ตลอดจนการเรียนรู้บทบาททางเพศอีกด้วย

พัฒนาการทางสังคมของเด็กในวัยอนุบาลเห็นได้ชัดจากการเล่นของเด็กในวัยนี้ การเล่นของเด็กจะเป็นไปในลักษณะของการเล่นที่มีความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Associative Play) โดยเด็กจะเข้าไปเล่นร่วมกัน มีการแบ่งปันของเล่นกัน การเล่นจะมีทั้งเด็กผู้หญิงและเด็กชายอยู่รวมกันในกลุ่ม แต่การเล่นจะแตกกลุ่มง่ายและไม่มีการผูกพันมากนัก และเนื่องจากวัยนี้ เด็กยังมีการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางจึงอาจเห็นได้ว่าในกลุ่มที่เด็กรวมกันอยู่ อาจมีเด็กบางคนเล่นและพูดแต่เรื่องราวของตนในขณะที่เด็กอีกคนก็พูดแต่เรื่องราวของตนโดยไม่มีการเชื่อมโยงกันในเนื้อเรื่องที่พูดของเด็กทั้งสอง

เนื่องจากเด็กวัยนี้ต้องปรับตัวเพื่อให้เพื่อน ๆ ยอมรับ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในเด็กบางคนจะพยายามหาวิธีการต่าง ๆ มาลองทำและดูว่าวิธีการใดจะเป็นวิธีการที่เพื่อนยอมรับมากที่สุด และถ้าเพื่อนยอมรับเด็กก็จะนำวิธีการนั้นมาใช้ อีก เช่น การนำขนมมาแจกเพื่อน เพื่อนจะชอบ เด็กก็จะนำขนมมาแจกเพื่อนอีก หรือถ้าเด็กต้องการได้ของเล่นจากเพื่อน เด็กอาจจะลองทำโดยวิธีผลักแล้วแย่ง หรือวิธีนำของอื่นมาแจกและแลกเปลี่ยน และถ้าวิธีใดทำแล้วได้ผลดี โดยได้ของมาจากเพื่อนแล้วไม่มีการชกต่อยหรือผู้ใหญ่ไม่ดุ เด็กก็จะนำวิธีนั้นมาใช้ในสถานการณ์แบบเดียวกันครั้งต่อไป ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเด็กในวัยนี้เป็นวัยของการทดสอบและการเรียนรู้ว่าพฤติกรรมใดสังคมยอมรับ และพฤติกรรมใดสังคมไม่ยอมรับ

ลักษณะของพฤติกรรมที่พบได้บ่อยในเด็กวัยนี้ คือพฤติกรรมการทำตามกัน เช่น ถ้าเห็นเด็กคนหนึ่งทำอะไรเด็กก็จะทำตามแบบเพื่อน ไม่ว่าจะเป็ลักษณะของการกระทำหรือคำพูด นอกจากนั้นยังพบว่า เด็กในวัยนี้ยังแสดงบุคลิกภาพของแต่ละคนอย่างเห็นได้ชัด เช่น ลักษณะความเป็นผู้นำ หรือลักษณะการเป็นผู้ตาม เป็นต้น

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาล ประกอบด้วย ปัจจัยหลายอย่าง ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู ลักษณะตัวเด็ก สื่อมวลชน และบทบาทของโรงเรียน มีรายละเอียดดังนี้

การอบรมเลี้ยงดู

ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับพฤติกรรมทางสังคมของเด็กนั้น พบว่าลักษณะและบรรยากาศในการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่จะส่งผลโดยตรงต่ออารมณ์ของเด็กซึ่งตามแนวคิดของฟรอยด์และอีริคสัน เชื่อว่า หากพ่อแม่ให้ความอบอุ่นและสนองตอบต่อความต้องการของเด็กในช่วงระยะต้นของชีวิตจะทำให้เด็กเกิดความพึงพอใจและมีอารมณ์ที่ดี ร่าเริงแจ่มใสได้ การอบรมเลี้ยงดูมีผลต่อจิตใจลักษณะที่พึงประสงค์ต่อสังคมบางประการของเด็กอนุบาล ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ สมาน กำเนิด

(2520) ที่ได้ศึกษาพบว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย จะปรับตัวได้ดีกว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบทอดทิ้งและแบบให้ความคุ้มครองเกินไป

นอกจากนี้ยังพบว่า การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่จะมีอิทธิพลต่อความรู้สึกที่รับผิดชอบของเด็กวัยก่อนเรียน ซึ่งได้มีผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะทำให้เด็กมีความรับผิดชอบสูงกว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบอื่น ๆ ได้แก่ การวิจัยของซูศรี หลักเพชร (2517) ประณต เล็กสวาสดี (2517) และदनัย งามมานะ (2518) พบว่าเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยมีความรับผิดชอบน้อยกว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่เกินไป ดวงเดือน พันธุมาวิน (2519) ได้กล่าวว่า ความรู้สึกที่รับผิดชอบขึ้นอยู่กับการศึกษาที่เด็กได้รับในวัยเรียน การศึกษาซ้ำของเครื่องใช้และการฝึกให้เด็กกระแะบพฤติกรรมก้าวร้าว ความรู้สึกที่รับผิดชอบจะไม่ขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจของบิดามารดา

ลักษณะตัวเด็ก

เพศ ละม้ายมาศ ศรีทนต์ และคณะ (2510) ได้ศึกษาพบว่าเด็กชายมีแนวโน้มที่จะทำลายของมากกว่าเด็กหญิง ในทำนองเดียวกัน ประพันธ์ สุทธาวาส (2518) ก็พบว่าเพศมีผลต่อการปรับตัวของเด็ก สมาน กำเนิด (2519) ได้พบว่าในกลุ่มเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยและเข้มงวดนั้น เด็กหญิงและเด็กชายมีการปรับตัวไม่แตกต่างกัน แต่มีแนวโน้มว่าเด็กหญิงจะปรับตัวได้ดีกว่าเด็กชาย และเด็กหญิงจะมีความเกรงใจมากกว่าเด็กผู้ชายอีกด้วย นอกจากนี้แล้ว นภาพรณี ทานันธนาสัย (2521) ได้พบว่าเด็กหญิงและเด็กชายมีพฤติกรรมต่อต้านที่ไม่แตกต่างกัน จากผลการวิจัยเหล่านี้สามารถบ่งชี้ได้ว่าความแตกต่างระหว่างเพศของเด็กย่อมมีผลให้เด็กแสดงพฤติกรรมทางสังคมที่แตกต่างกันได้

อายุ ในงานวิจัยของ ถวิล รักชลธี (2526) ได้พบว่า พัฒนาการทางด้านนิสัยส่วนบุคคลและสังคมของเด็กอนุบาลจะเพิ่มขึ้นตามระดับอายุ และเด็กที่มีอายุมากกว่าจะมีพัฒนาการทางจริยธรรมสูงกว่าเด็กที่มีอายุน้อยกว่า ข้อมูลเหล่านี้บ่งชี้ว่าเด็กอนุบาลที่มีอายุสูงขึ้น พัฒนาการหรือพฤติกรรมทางสังคมจะยิ่งเพิ่มมากขึ้น

ลำดับการเกิด ฐานะของเด็กในหมู่พี่น้องอันเนื่องมาจากลำดับการเกิด ย่อมมีผลต่อการปรับตัวทางอารมณ์และสังคมของเด็กได้เช่นกัน ถึงแม้ว่าเด็กที่เป็นพี่น้องท้องเดียวกันอยู่ในสิ่งแวดล้อมเดียวกัน เช่น มีบิดามารดาเดียวกัน สภาพแวดล้อมในครอบครัวเป็นอันเดียวกันก็จริง แต่พี่น้องในครอบครัวอาจได้รับผลแตกต่างกันจากสิ่งแวดล้อมนั้น นิภา นิธยาน (2530) ฉะนั้นจึงมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้พอสมควรดังเช่นงานวิจัยของ วันเพ็ญ พิศาลพงษ์ และคณะ (2526)

พบว่าเด็กอนุบาลที่มีลำดับการเกิดในครอบครัวแตกต่างกัน มีความพร้อมด้านความรู้และความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมต่างกัน โดยบุตรคนที่ 2 มีความพร้อมสูงสุด และบุตรคนที่ 1 มีความพร้อมกว่าบุตรคนที่ 3 และจากการศึกษาของ ทิพวรรณ กิตติวิบูลย์ (2522) พบว่าเด็กที่เป็นลูกคนรองได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบการให้ความรักและใช้เหตุผลน้อยกว่าเด็กที่เกิดเป็นลูกคนสุดท้าย

สรุปได้ว่าเด็กที่มีลำดับการเกิดแตกต่างกันจะมีความสามารถในการปรับตัวที่แตกต่างกัน โดยเด็กที่เป็นลูกคนโตจะมีการปรับตัวมากกว่าเด็กที่เป็นลูกคนสุดท้าย

ระดับสติปัญญา สติปัญญาของเด็กเป็นปัจจัยหนึ่ง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการแสดงหรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคม ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา และคณะ (2520) ได้ศึกษาเด็กไทยที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าระดับความสามารถปกติของเด็ก พบว่าผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าระดับความสามารถเป็นผู้ที่มีปัญหาด้านพฤติกรรมทางสังคม และมักไม่ได้รับการยอมรับจากเพื่อน ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Hurlock (1969) ที่พบว่าเด็กฉลาดหรือเด็กที่สติปัญญาสูงมักได้รับการยอมรับทางสังคมและเป็นที่ยอมรับชมชอบในหมู่เพื่อนมากกว่า รวมทั้งมีความอดทนและพยายามมากกว่าด้วย Asch (1956) พบว่าผู้ที่มีสติปัญญาสูงจะมีการยอมรับผู้อื่นน้อยกว่าผู้ที่มีสติปัญญาต่ำ นอกจากนี้สมาคมคหเศรษฐศาสตร์ (2525) ได้กล่าวถึงลักษณะเด็กที่จะเป็นผู้นำกลุ่มควรเป็นผู้มีรูปร่างใหญ่ สติปัญญาสูง พวงเพ็ญ เจียปัญญาธิ (2522) กล่าวว่าเด็กบางคนถ้ามีสติปัญญาและมีความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ รอบตัวจะช่วยให้ขจัดความรู้สึกในบางสิ่งบางอย่างที่กลัวลงได้

สรุปได้ว่า สติปัญญาของเด็กก็เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญต่อการพัฒนาพฤติกรรม โดยเด็กที่มีสติปัญญาสูงมักได้เป็นที่ยอมรับของเพื่อน เป็นผู้นำ และสามารถจะขจัดความกลัวที่ไม่มีเหตุผลได้ นอกจากนี้เด็กที่มีสติปัญญาสูงจะมีการยอมรับผู้อื่นน้อยกว่าผู้ที่มีสติปัญญาต่ำและมีอดทนพยายามมากกว่าด้วย

สื่อมวลชน

ในการศึกษาปัจจัยด้านสื่อมวลชนที่มีส่วนเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาล พบว่าโทรทัศน์เป็นสื่อที่เข้าถึงเด็กมากที่สุด ดังที่ สุกัญญา ตีระวานิช (2518) ได้พบว่าสื่อที่เด็กอายุ 5-14 ปี ชอบมากที่สุดคือโทรทัศน์ รองลงมาคือหนังสือพิมพ์รายวัน และวิทยุ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโทรทัศน์มีลักษณะที่ดึงดูดใจเด็กด้วยการมีทั้งภาพและเสียง มีการเคลื่อนไหว มีสีสัน มีความหลากหลายของเนื้อหาที่เด็กสามารถเลือกได้เปลี่ยนได้ (อรทัย ศรีสันติสุข, 2527) ด้วยเหตุนี้เด็กจึงใช้

เวลาในการดูโทรทัศน์มากกว่าการทำกิจกรรมอื่น ทั้งนี้จากการศึกษาในต่างประเทศหรือในประเทศไทย ต่างก็มีการวิจัยที่สอดคล้องกันโดยพบว่าในปัจจุบัน เด็กจะนั่งอยู่หน้าจอโทรทัศน์เป็นเวลานานพอ ๆ กับนั่งฟังครูสอนในห้องเรียน เต็มสิริ บุญยสิงห์ (2530)

ในการศึกษาถึงอิทธิพลของโทรทัศน์ที่มีต่อพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก ดวงแก้ว วัลลภวิสุทธิ (2529) ได้กล่าวว่ารายการโทรทัศน์ที่ครองใจเด็กเล็กมากที่สุด คือการ์ตูนซึ่งกำหนดให้เด็กมีจิตใจหมกมุ่นกับสิ่งเหลวไหลไร้สาระเป็นคนชอบเพื่อฝัน ในทำนองเดียวกันการวิจัยของ สุภัตญา ตีระวานิช (2518) ก็ได้ระบุว่าเด็กไทย (อายุ 5 - 14 ปี) สามารถจำแนกโลกของนิยายกับโลกของความจริงได้และมีแนวโน้มที่จะคิดว่าเหตุการณ์ที่เห็นในโทรทัศน์อาจไม่เกิดขึ้นในชีวิตจริง แต่ก็มีเด็กบางคนที่เพื่อฝันอยากเป็นมนุษย์มหัศจรรย์เหมือนโทรทัศน์ ด้วยผลการวิจัยนี้ อรทัย ศรีสันติสุข (2527) จึงได้ทำการศึกษาอิทธิพลจากโทรทัศน์ ผลการวิจัยพบว่าเด็กวัย 3-6 ปี มีการเล่นเลียนแบบจากโทรทัศน์ อยู่ในอัตราค่าอย่างสูงของเด็ก และยังได้พบว่ารายการโทรทัศน์ มีผลกระทบต่อจินตนาการในการเล่นของเด็กไทยซึ่งมักออกมาในรูปของการเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแสดงที่เห็นจากโทรทัศน์

พฤติกรรมความก้าวร้าวซึ่งเลียนแบบจากโทรทัศน์เป็นสิ่งที่ผู้สนใจศึกษากันมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักการศึกษา นักจิตวิทยา หรือผู้เกี่ยวข้องกับเด็กส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าโทรทัศน์มีบทบาทสำคัญต่อความก้าวร้าวในเด็กดังเช่น นันทวัน สุธาโต (2521) ได้พบว่าเด็กที่ดูรายการรุนแรงทางทีวีบ่อยครั้งจะมีความสัมพันธ์อย่างมากกับการแสดงออกในการยอมรับ หรือใช้วิธีรุนแรงในการแก้ปัญหาซึ่งเคยมีประสบการณ์ในการต่อสู้ใช้กำลังมาก่อน ระดับผลกระทบนี้จะแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมทางสังคมของเด็ก แม้การเลียนแบบของเด็กจากรายการโทรทัศน์อาจจะแสดงออกมาในรูปพฤติกรรมที่ก้าวร้าว โลดโผน แต่ก็ยังพบว่าเด็กมีการเลียนแบบพฤติกรรมที่ส่งเสริมสังคม เช่น การมีน้ำใจ การช่วยเหลือคนอื่น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความประทับใจและจุดสนใจของเด็ก

อย่างไรก็ตาม การศึกษาถึงปัจจัยทางด้านสื่อมวลชนที่มีผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมเด็กนั้นไม่ใช่มีโทรทัศน์เพียงอย่างเดียว อิทธิพลของสื่ออื่น ๆ เช่น วิทยุ ภาพยนตร์ หนังสือ เกม คอมพิวเตอร์ ฯลฯ ก็มีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กเช่นกัน

บทบาทของโรงเรียน

บทบาทของโรงเรียนที่มีต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็ก หน้าที่ที่สำคัญอย่างหนึ่งของโรงเรียนก็คือหน้าที่ในการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม ซึ่ง Hurlock (1972) ได้กล่าวว่า เมื่อเด็กเข้ามาอยู่ในระบบโรงเรียน พัฒนาการทางสังคมของเด็กย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผล

มาจากโรงเรียน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมขึ้นในตัวเด็กในรูปแบบต่าง ๆ กัน Kagan (1971) ได้กล่าวถึงขบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมว่ามี 3 ขบวนการ คือ

- 1) การสอนโดยตรงเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดอาจทำได้โดยการบอกให้เด็กทำ
- 2) การเสริมแรง การให้การเสริมแรงทางบวกหรือให้รางวัล จะทำให้เด็กเพิ่มความถี่ ของพฤติกรรม ส่วนการให้การเสริมแรงทางลบ เป็นการลดความถี่ของพฤติกรรม
- 3) การสังเกตบุคคลอื่น เด็กสามารถเรียนรู้ความคิดและทักษะโดยการสังเกตเฝ้าดู หรือฟังบุคคลอื่น วิธีการสังเกตจะให้ผลดีที่สุดต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กก็ต่อเมื่อเด็ก รู้วิธีการที่จะแสดงการตอบสนองที่พึงประสงค์

สภาพแวดล้อมในโรงเรียนของเด็ก ทำให้เด็กได้มีโอกาสติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการติดต่อกับเด็กอื่นถ้ามีจำนวนครั้งเพิ่มขึ้นจะทำให้เด็กมีพัฒนาการทางสังคมมากขึ้น Hurlock (1972) และ Erikson (1963) ได้กล่าวว่าสถานรับเลี้ยงเด็กโรงเรียนอนุบาล โรงเรียนประถมเป็นองค์กรทางสังคมที่สำคัญที่ทำให้เด็กมีความคิดริเริ่มด้วยตนเองที่เหมาะสม และทำให้เด็กได้เข้าใจความหมายในบทบาทของเขา เป็นการเตรียมตัวในการเข้าสู่สังคมในอนาคต Maier (1965) จึงนับได้ว่าการศึกษา ถึงพัฒนาการทางสังคมของเด็กในช่วงเวลาที่เริ่มเข้าโรงเรียนเป็นครั้งแรกมีความสำคัญยิ่งดังนั้นจึงมีนักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายคนให้ความสนใจและศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการ และพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยดังนี้

Munsinger (1975) กล่าวถึงพฤติกรรมของเด็กเมื่อแรกเข้าโรงเรียนว่า นอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของเด็กก่อนวัยเรียนมีความสนใจเพื่อน และกลุ่มเพื่อนมากยิ่งขึ้น ช่วงอายุ 3-6 ปี เด็กจะมีการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางสังคม และโครงสร้างทางสังคมในกลุ่มเพื่อน การศึกษาวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ทางสังคมจะเพิ่มจำนวนครั้ง และมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นตามอายุโดยเฉพาะชนิดของการเล่น การมีส่วนร่วมในการเล่นจะเปลี่ยนไป เด็กเล็กจะมีการเล่นตามลำพังคนเดียว (Solitary Play) หรือต่างคนต่างเล่น (Parallel play) ไม่ข้องเกี่ยวกับกลุ่มเพื่อน แต่เด็กอายุ 3-6 ปี เริ่มมีการเล่นแบบร่วมมือกัน มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ทำกิจกรรมร่วมกับสมาชิกในกลุ่มเพื่อน เป้าหมายของกลุ่มเด็กอายุ 4 ปีขึ้นไปจะได้รับอิทธิพลจากพลังของกลุ่มเพื่อน เด็กจะต้องเรียนรู้การแบ่งปัน การป้องกันตัวจากการก้าวร้าวของเพื่อน การประนีประนอม กลุ่มเพื่อนจะให้รางวัลต่อพฤติกรรมที่เห็นว่าดี และลงโทษหรือปฏิเสธพฤติกรรมที่เห็นว่าไม่ดีตามมาตรฐานของกลุ่ม กลุ่มเพื่อนจะให้รูปแบบของพฤติกรรมที่ยอมรับและไม่ยอมรับของกลุ่มแก่เด็ก

Mussen (1963)กล่าวถึงความเป็นเพื่อนของเด็กอนุบาลว่าจำนวนครั้งของการขัดแย้ง และทะเลาะกันมีน้อยลงและความเป็นเพื่อนมีมากขึ้นในระยะที่เด็ก อายุ 2 - 5 ปี แบบของความเป็นเพื่อน จะเปลี่ยนตามอายุ อายุระหว่าง 2-3 ปี จำนวนเพื่อนจะเพิ่มมากขึ้นและระยะต่อมาจะเป็นการคบเพื่อนในกลุ่มแบบปิดจำนวน 2-3 คน เด็กที่มีลักษณะผู้นำจะเริ่มแสดงให้เห็น ในวัยนี้

แนวคิดทางการศึกษาแบบมอนเตสซอรี

ประวัติของ Dr.Maria Montessori

Dr.Maria Montessori เป็นผู้ริเริ่มคิดวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบมอนเตสซอรี เกิดในเมือง Chiaravalle รัฐ Ancona ประเทศอิตาลี เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม ค.ศ.1870 เป็นลูกสาวคนเดียวของ Chavilier Aleo-Sandro Montessori และ Renilde Stoppani เมื่ออายุได้ 12 ปี ครอบครัวได้ย้ายเข้าไปอยู่กรุงโรม เพื่อให้มอนเตสซอรีได้อยู่ในโรงเรียนที่ดีและครอบครัวตั้งความคาดหวังจะให้เธอเป็นครู แต่มอนเตสซอรีกลับสนใจวิชาคณิตศาสตร์และวิศวกรรม เธอได้เข้าโรงเรียนเทคนิคซึ่งเป็นโรงเรียนชาย ต่อมาเธอสนใจวิชาชีววิทยา และสมัครเข้าเรียนแพทย์ เดิมมหาวิทยาลัยไม่ยอมรับใบสมัคร แต่มอนเตสซอรีได้ต่อสู้จนทางมหาวิทยาลัยรับเธอเข้าเป็นนักศึกษาแพทย์หญิงคนแรก บิดาของมอนเตสซอรีไม่สนับสนุนให้เรียนแพทย์ มอนเตสซอรีจึงต้องช่วยตนเองโดยการสอนพิเศษเด็กและได้รับทุนจากมหาวิทยาลัย ในปี ค.ศ.1896 มอนเตสซอรีเรียนสำเร็จเป็นแพทย์หญิงคนแรกของมหาวิทยาลัยแห่งกรุงโรม (University of Rome) และเป็นแพทย์หญิงคนแรกของอิตาลี

มอนเตสซอรี ได้เข้าทำงานในภาควิชาจิตวิทยาคลินิกของคณะแพทยศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยแห่งกรุงโรม จากการทำงานด้านนี้ทำให้มอนเตสซอรีได้พบคนไข้ซึ่งเป็นเด็กปัญญาอ่อน มอนเตสซอรีมีความเชื่อว่าวิธีช่วยเหลือรักษาเด็กปัญญาอ่อนเหล่านี้จะช่วยให้ได้โดยการศึกษา มิใช่การรักษาทางร่างกายและทางยา มอนเตสซอรีจึงศึกษางานของ Edward Seguin (ค.ศ.1812-1880) นายแพทย์ชาวฝรั่งเศสที่พยายามบำบัดและให้การศึกษาแก่เด็กปัญญาอ่อน และงานของนายแพทย์ Jean Itard ซึ่งเป็นครูของนายแพทย์ Seguin นายแพทย์ Itard ผู้นี้มีชื่อเสียงมากเพราะได้พยายามให้การศึกษาแก่เด็กป่า savage of Aveyron มีผู้พบเด็กชายคนหนึ่งในป่าเมื่ออายุ 10 ปี เด็กเดินสี่ขาเหมือนสุนัขป่า ไม่สามารถพูดจาสื่อสารได้ นายแพทย์ Itard ได้รับอาสาสอนเด็กผู้นี้เป็นเวลาถึง 5 ปี โดยนำวิธีการสอนเด็กหูหนวกและเป็นใบ้มาใช้กับเด็กคนนี้ เพื่อให้สามารถฟังเสียงและพูดได้โดยใช้ประสาทสัมผัสทุกประการเข้าช่วย

นายแพทย์ Seguin ได้ใช้วิธีฝึกประสาทสัมผัสของนายแพทย์อิทาร์ดมาใช้ในการฝึกเด็กปัญญาอ่อน และมอนเตสซอรีได้ศึกษาวิธีการสอนของนายแพทย์เซแกงที่กรุงปารีส มอนเตสซอรี

ได้นำวิธีสอนของนายแพทย์ Itard และนายแพทย์ Seguin มาใช้ในการสอนเด็กปัญญาอ่อน และได้พัฒนาอุปกรณ์การสอนขึ้นเพิ่มเติม

ระหว่างปี ค.ศ.1899 -1901 มอนเตสซอร์รี่สอนเด็กปัญญาอ่อนกลุ่มนี้ทุกวันและสังเกตเด็กอย่างใกล้ชิด มอนเตสซอร์รี่ยังได้ทดลองสอนอ่านและเขียนให้แก่เด็กกลุ่มนี้ ซึ่งไม่มีผู้ใดคาดคิดว่าเด็กปัญญาอ่อนจะอ่านเขียนได้ แต่จากวิธีสอนและอุปกรณ์ของมอนเตสซอร์รี่เด็กกลุ่มนี้เรียนรู้และอ่านเขียนได้ จนมอนเตสซอร์รี่สามารถส่งเด็กเข้าสอบได้ประกาศนียบัตรประโยคประถมศึกษาทุกคน จนได้รับการขนานนามว่า “สิ่งมหัศจรรย์ของมอนเตสซอร์รี่”

มอนเตสซอร์รี่ (1964) กล่าวว่า “นอกจากอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมแล้วส่วนที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งคือ “ความรัก ความนับถือ ในความเป็นมนุษย์ของเด็กเหล่านี้ที่ข้าพเจ้าให้กับเขา ความเห็นอกเห็นใจในโชคร้าย และความทุกข์ของเด็กเหล่านี้ การให้กำลังใจเมื่อเด็กทำได้ ทำให้เด็กเหล่านี้เรียนรู้ ศึกษา มีกำลังใจที่จะศึกษาด้วยตนเอง”

จากผลการเรียนรู้ของเด็กปัญญาอ่อนนี้ ทำให้มอนเตสซอร์รี่สนใจปัญหาการสอนเด็กปกติว่าขนาดเด็กปัญญาอ่อนยังสามารถเรียนรู้ได้ผลในระยะเวลาเพียงสองปี แต่ทำไมเด็กปกติจึงยังมีปัญหาการเรียนรู้อย่างมาก มอนเตสซอร์รี่จึงไปสมัครเรียนวิชาจิตวิทยา มานุษยวิทยา และปรัชญา การศึกษาที่มหาวิทยาลัยแห่งกรุงโรม (University of Rome) ในปี ค.ศ.1900 ขณะเดียวกันก็ทำยังทำการบำบัดรักษาเด็กและเขียนบทความวิชาการอยู่ตลอดเวลา

มอนเตสซอร์รี่สำเร็จการศึกษาด้านมานุษยวิทยาโดยได้รับคะแนนยอดเยี่ยม และได้รับแต่งตั้งให้เป็นอาจารย์สาขามนุษยวิทยาที่มหาวิทยาลัยแห่งกรุงโรม ในปี ค.ศ.1904

ปี ค.ศ.1907 มอนเตสซอร์รี่ได้มีโอกาสนำเทคนิควิธีการสอนของเธอมาใช้กับเด็กปกติ ในปีนั้นเทศบาลกรุงโรมได้ปรับปรุงแหล่งสลัมในย่าน San Lorenzo และได้จัดตั้งศูนย์เด็กสำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี เพื่อมิให้เด็กเหล่านี้วิ่งเกะกะตามถนน มอนเตสซอร์รี่ได้สมัครเป็นผู้อำนวยการศูนย์เด็กนี้ เธอได้รับการติเตียน โจมตี จากวงการแพทย์ที่มอนเตสซอร์รี่ลัดศักดิ์ศรีของวิชาแพทย์มาทำงานเลี้ยงเด็ก ซึ่งถือว่าเป็นงานต่ำแต่มอนเตสซอร์รี่ตั้งใจว่าจะทำการทดลองสอนตามระบบวิทยาศาสตร์ (A scientific system of education)

มอนเตสซอร์รี่ให้ชื่อศูนย์เด็กว่า “บ้านเด็ก” (Casa dei Bambini, or Children's House) มอนเตสซอร์รี่นำเทคนิคและอุปกรณ์การสอนที่ใช้สอนเด็กปัญญาอ่อนมาสอนกับเด็กในสลัมกลุ่มนี้ เธอสังเกตว่าเด็กชอบการสอนและอุปกรณ์ แต่เด็กมักจะชอบทำด้วยตนเอง ไม่ต้องคอยให้เธอช่วยเหมือนอย่างเด็กปัญญาอ่อน มอนเตสซอร์รี่ค่อย ๆ นำอุปกรณ์การสอนใหม่ ๆ เข้ามาทีละน้อย และคอยสังเกต

ปฏิกิริยาเด็ก ถ้าอุปกรณ์ชิ้นใดเด็กเล่น จับ ทำอย่างตั้งใจ มอนเตสซอรีจะใช้อุปกรณ์นั้นต่อไป อุปกรณ์ชิ้นใดที่เด็กไม่สนใจ มอนเตสซอรีก็จะไม่นำอุปกรณ์ชิ้นนั้นเข้ามาอีก ในการสอนมอนเตสซอรีจะสอนกิจกรรมใหม่ที่ละกิจกรรมโดยพยายามทำให้กิจกรรมนั้นเป็นจุดของขวัญให้แก่เด็ก

มอนเตสซอรีได้สังเกตเห็นสิ่งที่เธอว่าเป็นสิ่งมหัศจรรย์จากการสอนนี้ก็คือเด็ก ๆ ได้เปลี่ยนแปลงจากเด็กหงอยเหงาซึมเศร้า หรือบางคนก้าวร้าวอยู่ไม่สุข เป็นผู้ที่สามารถนั่งทำงาน (หรือนั่งเล่นอุปกรณ์การศึกษา) ได้นาน ๆ อย่างมีสมาธิ นอกจากนี้ยังมีริยาการยาพตดีขึ้น มีวินัยในตนเอง ตั้งใจเรียนและดูว่าเรงมีความสุข

จากการสอนที่“บ้านเด็ก” เป็นเวลาสองปี มอนเตสซอรีได้ประสบผลสำเร็จในการช่วยให้เด็กได้เรียนรู้อย่างดี ผลของการสอนของเธอเป็นที่รู้และสนใจอย่างแพร่หลาย มอนเตสซอรีเริ่มบรรยายให้ความรู้ในการอบรมครู ปี 1909 เธอได้พิมพ์หนังสือชื่อ “The Method of Scientific Pedagogy as Applied to Infant Education and the Children's House” มีการจัดตั้งสมาคมมอนเตสซอรีในกรุงโรมและมีโรงเรียนที่สอนด้วยวิธีของมอนเตสซอรี ที่เมืองมิลาน เนเปิล และต่อมาได้ขยายไปยังประเทศต่าง ๆ ในยุโรป รัสเซีย จีน ญี่ปุ่น แคนาดา อาร์เจนตินา อินเดีย ศรีลังกา และสหรัฐอเมริกา

แต่ที่สหรัฐอเมริกา วิธีการของมอนเตสซอรีได้รับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงจากนักการศึกษาอเมริกันชื่อ Kilpatrick ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของ John Dewey ได้พิมพ์หนังสือชื่อ “The Montessori System Examined” ในปี ค.ศ.1914 กล่าวว่า วิธีการของมอนเตสซอรีไม่สอดคล้องกับจิตวิทยาการเรียนรู้ ไม่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ไม่ส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม อิทธิพลจากหนังสือเล่มนี้ทำให้วิธีการสอนของมอนเตสซอรีในโรงเรียนในสหรัฐอเมริกาหยุดชะงัก

ปี ค.ศ.1922 มอนเตสซอรีได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้ตรวจการศึกษาในประเทศอิตาลี แต่ภายหลังเมื่อกลุ่มฟาสซิสต์มีอิทธิพลในประเทศอิตาลี มอนเตสซอรีได้ออกจากประเทศอิตาลีไปพำนักที่ประเทศสเปน และเปิดสถาบันอบรมครู เมื่อมีการปฏิวัติในประเทศสเปน ปี ค.ศ.1939 มอนเตสซอรีได้ย้ายไปอยู่ประเทศเนเธอร์แลนด์ และพำนักอยู่ที่ประเทศนี้จนสิ้นชีวิตในปี ค.ศ.1952

ระหว่างที่อยู่ประเทศเนเธอร์แลนด์ มอนเตสซอรีได้รับเชิญไปบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการสอนในประเทศต่าง ๆ ในยุโรปและเอเชีย เธอได้รับสายสะพายเกียรติยศจากประเทศฝรั่งเศส ปี ค.ศ.1949 ได้รับตำแหน่งข้าราชการชั้นสูงจากสมเด็จพระราชินีวิลเฮมมินา และได้รับปริญญาดุษฎีเกิตติมศักดิ์จากมหาวิทยาลัยแห่งกรุงอัมสเตอร์ดัม ค.ศ.1950 มอนเตสซอรีได้รับเชิญจากประเทศอิตาลีให้ช่วยจัดตั้งสถาบันฝึกหัดครู มอนเตสซอรีได้จัดตั้งสมาคมมอนเตสซอรีนานาชาติ

(Association Montessori Internationale) ที่ประเทศเนเธอร์แลนด์ โดยให้บุตรชาย Mario Montessori เป็นผู้อำนวยการซึ่งขณะนี้มีสาขาไปหลายประเทศ

ความเชื่อพื้นฐานของการจัดการเรียนการสอนแบบมอนเตสซอรี

การพัฒนาตนเองของเด็ก (The child's self construction)

การก่อร่างตนเองของเด็กเป็นจุดสำคัญของปรัชญาทางการศึกษาทั้งหมด อาจกล่าวได้ว่า เด็กที่ได้ฝึกทักษะและวิธีการจัดการศึกษาที่มอนเตสซอรีได้คิดขึ้นนั้น เป็นมาจากพื้นฐานของความคิดในเรื่องการพัฒนาตนเองของเด็ก

มอนเตสซอรีได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับการหายไปของสัญชาติญาณที่ติดตัวมาหรือรูปแบบของพฤติกรรมที่ถ่ายทอดทางพันธุกรรม ซึ่งจะถูกแทนที่ด้วยความสามารถทางประสาทสัมผัสที่สร้างสรรค์ (Creative sensibilities) จิตใจที่ซึมซาบ (Absorbent mind) และช่วงเวลาหลักของชีวิต (Sensitive Periods) ทั้งหมดนี้เป็นสิ่งที่อยู่ภายในตัวเด็กที่ทำให้เด็กสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ ในระหว่างช่วงที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม รูปแบบทางพฤติกรรมของเด็กเริ่มปรากฏขึ้น เด็กจะค่อย ๆ พัฒนาเป็นบุคลิกภาพของตนเองทีละน้อย ๆ Montessori เชื่อว่าบุคลิกภาพที่ปรากฏออกมาไม่ได้มาจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางภายนอกทั้งหมด แต่เกิดจากการมีรูปแบบทางจิต (Psychic Pattern) ที่อยู่ภายในตัวเด็ก ตั้งแต่ก่อนเด็กจะเกิดขึ้นมา และแก่นของรูปแบบทางจิตอันนี้ Montessori เรียกว่า “ตัวอ่อนทางจิตวิญญาณ” (Spiritual Embryo)

ตัวอ่อนทางจิตวิญญาณ (Spiritual Embryo)

มอนเตสซอรีได้อธิบายว่า เด็กมีระยะที่เป็นตัวอ่อนอยู่ 2 ระยะ

ระยะที่ 1 ระยะก่อนคลอด ซึ่งมีพัฒนาการทางร่างกายเกิดขึ้น และรูปแบบของพัฒนาการทางด้านจิตใจที่เกิดขึ้นภายหลังถูกวางรากฐานไว้

ระยะที่ 2 ระยะหลังคลอด ร่างกายยังคงพัฒนาต่อไปและมีพัฒนาการทางจิตใจระยะแรกเกิดขึ้น มอนเตสซอรีได้กล่าวถึงพัฒนาการทางจิตในฐานะ “ชีวิตทางจิต” (Psychic life) ของเด็ก การพัฒนาในระยะต้นของหลังคลอดเป็นกิจกรรมการก่อร่างซึ่งจะนำเด็กไปสู่การเป็น “ตัวอ่อนทางจิตวิญญาณ” (Spiritual Embryo) รูปแบบหนึ่ง

มอนเตสซอริได้เปรียบเทียบตัวอ่อนระยะที่ 2 ซึ่งจะต้องให้ความสำคัญกับการดูแลและการปกป้องความต้องการของเด็กทารกเหมือนกับทารกที่พัฒนาในครรภ์มารดา และธรรมชาติก็ได้จัดการดูแล และปกป้องที่จำเป็นสำหรับการพัฒนา และการเติบโตตามธรรมชาติหลังจากเด็กเกิด มอนเตสซอริยังคงรักษาความต้องการของเด็กโดยให้การดูแลและปกป้องตามการเติบโตตามธรรมชาติ ซึ่งไม่ใช่แค่เพียงการจัดหาอาหารเพื่อความสมบูรณ์ทางกายเท่านั้น แต่จะต้องตระหนักถึงความสำคัญของชีวิตทางจิตด้วย (Psychic life)

จิตใจที่ซึมซาบได้ (Absorbent mind)

ส่วนหนึ่งของความสามารถทางประสาทสัมผัสที่สร้างสรรคิให้มีในเด็ก ก็คือจิตใจที่ซึมซาบได้ ตั้งแต่แรกเกิดจนอายุประมาณ 6 ปีเด็กจะได้รับความรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวด้วยการใช้จิตใจซึมซาบ กระบวนการเรียนรู้เริ่มจากการประทับใจที่ถูกซึมซาบเอาไว้อย่างไม่รู้ตัวที่ละน้อย ๆ โดยผ่านการเคลื่อนไหวการลงมือกระทำกับวัตถุต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อม เด็กจะก่อร่างความเข้าใจโลกภายนอกและความประทับใจที่เด็กได้ซึมซาบเข้ามาจะกลายเป็นสิ่งที่มีความหมายสำหรับเด็ก และในที่สุดเด็กก็จะเกิดการรู้ตัว (Consciousness) เป็นสิ่งสำคัญมากในการทำความเข้าใจว่าการประทับใจที่เด็กซึมซาบในระยะแรกไม่ได้ผ่านเข้าไปทางจิตเท่านั้น แต่ความประทับใจเหล่านั้นยังจะช่วยพัฒนาและเตรียมจิตใจของเด็กอีกด้วย

เด็กจะเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างโดยไม่รู้ตัวเขากำลังเรียนรู้ และในการลงมือทำเด็กจะใช้เวลาที่ละน้อย ๆ จากการทำแบบไม่รู้ตัวไปสู่การทำที่รู้ตัวมากขึ้น ซึ่งเป็นการเดินบนหนทางแห่งความสุขและความรัก

หากพิจารณาการเรียนภาษาของเด็กตั้งแต่แรกเกิด เด็กจะได้รับความประทับใจทางประสาทสัมผัสของสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก การมองเห็น การได้ยิน การสัมผัสและอื่น ๆ และเมื่อเด็กอายุ 2 ปี เด็กจะสามารถเรียนรู้ภาษามากมายโดยไม่จำเป็นต้องสอนโดยตรง วิธีที่ทำให้เด็กเรียนรู้ได้ก็คือการที่เด็กซึมซาบภาษา ซึ่งจะช่วยเป็นพื้นฐานในการสามารถเรียนรู้ภาษาได้มากขึ้น ระยะเวลาที่สำคัญของเด็กจะเป็นช่วงที่เด็กซึมซาบความประทับใจโดยไม่รู้ตัว จะอยู่ในช่วง 0-3 ปี และเมื่อเด็กอายุ 3-6 ปี เด็กจะยังคงมีการซึมซาบความรู้แต่เป็นการซึมซาบที่เกิดขึ้นจะเกิดจากการรู้ตัวของเด็ก เด็กในช่วงอายุนี้อาจมีความจำ เด็กสามารถคิดและพัฒนาความมุ่งมั่นได้

ช่วงเวลาหลักของชีวิต (Sensitive periods)

ช่วงเวลาหลักของชีวิตเป็นระยะเวลาที่เกิดขึ้นชั่วคราวในช่วงชีวิตของเด็ก เมื่อเด็กมีประสาทสัมผัสที่ไวต่อสิ่งแวดล้อมในลักษณะต่าง ๆ

ช่วงเวลาหลักของชีวิตจะปรากฏอย่างชัดเจนในรูปแบบของพฤติกรรม ยกตัวอย่างเช่น ลักษณะอันหนึ่งของช่วงเวลาการเรียนรู้จะเป็นการกระทำที่ซ้ำ ๆ ในบางกิจกรรม โดยไม่มีเหตุผลที่ชัดเจนและจากการกระทำที่มีอยู่ จะมีการกระทำใหม่ ๆ เกิดขึ้นตามมาซึ่งบ่อยครั้งเกิดจากพลังพิเศษระหว่างช่วงเวลานี้ เด็กจะแสดงให้เห็นถึงความสำคัญและความยินดีในการทำพฤติกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ เด็กที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เป็นอุปสรรค ขาดการกระตุ้นหรือเด็กที่มีปัญหาในขณะที่อยู่ในช่วงเวลาหลักของชีวิต เด็กอาจจะแสดงบุคลิกภาพที่บิดเบือนไปเพราะชีวิตทางจิต (Psychic life) ของเขาถูกรบกวน

ช่วงเวลาหลักของชีวิต มอนเตสซอรีได้พบว่าไม่ได้เกิดขึ้นเป็นเส้นตรงที่ต่อเนื่องกัน ช่วงเวลาหลักของชีวิตไม่ได้เกิดขึ้นตามมาหลังจากผลอื่น ๆ หรือบางช่วงเวลาเกิดขึ้นซ้อนกันอยู่ บางช่วงเวลาเกิดต่อเนื่องกัน สิ่งที่ชัดเจนต่อแนวคิดของ มอนเตสซอรี คือช่วงเวลาหลักของชีวิตที่เกิดขึ้นแล้วไม่ได้เป็นเพียงการพัฒนาภายในหรือชีวิตทางจิตเท่านั้น แต่ช่วงเวลาเหล่านี้เป็นช่วงต่อกระบวนการเรียนรู้ของเด็กอีกด้วย ดังนั้นในการให้การศึกษา มอนเตสซอรียอมรับว่าในช่วงเวลานี้ เด็กจะสามารถเรียนรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ง่ายกว่าช่วงระยะเวลาอื่น ๆ และความคิดนี้ได้รับการสนับสนุนจากการศึกษาทางจิตวิทยาของ Lorenz ที่ได้ค้นพบว่าช่วงเวลาสำคัญในการเรียนรู้ของสัตว์ ซึ่งมีรูปแบบของพฤติกรรมที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดก่อนจะมีการเรียนรู้ต่าง ๆ เกิดขึ้น สัตว์เหล่านี้ไม่ได้ถูกระตุ้นกลไกที่มีมาตั้งแต่กำเนิด (Innate Releasing Mechanism หรือ I.R.M.) จากสิ่งเร้าในสิ่งแวดล้อมเท่านั้น แต่เกิดจากเงื่อนไขภายใน เช่น นุคลิกภาวะที่กระตุ้นกลไกนี้ด้วยมีช่วงระยะเวลาสำคัญในการเรียนรู้ เมื่อ I.R.M. ปรากฏ นอกจากนี้มีผลงานของ Tinbergen ที่สนับสนุนรูปแบบของพฤติกรรมที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิดและช่วงเวลาหลักของชีวิตโดยพบว่าสัตว์หลายชนิด เช่น นก หนู หรือสัตว์ที่เลี้ยงลูกด้วยนมบางชนิด จำเป็นที่จะต้องเรียนรู้รูปแบบที่เหมาะสมของพฤติกรรมทางเพศในช่วงเวลาที่ถูกต้องเพื่อให้สัตว์เหล่านี้แพร่พันธุ์ได้ ถ้าสัตว์ไม่ได้เรียนรู้พฤติกรรมที่สำคัญอันนี้ในช่วงเวลาหลักของชีวิต พฤติกรรมอันนี้จะไม่เกิดขึ้น

แม้ว่ามนุษย์ไม่มีพฤติกรรมที่มีรูปแบบตายตัวเหมือนกับสัตว์ แต่มนุษย์ก็มีช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้เช่นกัน ช่วงเวลาในการเรียนรู้ที่จะกล่าวถึงนี้เป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมในการเรียนรู้ ช่วงเวลาหลักของชีวิตมีดังนี้

ระเบียบ (Order)

เป็นช่วงเวลาการเรียนรู้แรกที่ปรากฏ โดยจะแสดงในช่วง 1 เดือนแรกของชีวิต พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กจะสัมพันธ์โดยตรงกับความต้องการของเด็ก และความรักในระเบียบ ระเบียบในสิ่งแวดล้อมภายนอกตัวเด็กจะช่วยให้เด็กจัดประเภทการรับรู้ และเข้าใจโลก

มอนเตสซอรีได้กล่าวถึงตัวอย่างมากมายของเด็กที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่มีระเบียบ เช่น การออกสู่สถานที่ที่ไม่คุ้นเคย และมีผู้คนจำนวนมากมารบกวนเด็ก ความต้องการระเบียบในสิ่งแวดล้อมของเด็กไม่ใช่การจัดสิ่งแวดล้อมที่สะอาด เรียบร้อยอย่างเดียว แต่จะต้องเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีความสม่ำเสมอและมั่นคงเพื่อพัฒนาการของเด็กอีกด้วย

การพัฒนาประสาทสัมผัส (Refinement of Senses)

เด็กเล็กมีความกระตือรือร้นที่จะสำรวจสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติและเมื่อเด็กเริ่มคลานเพื่อสำรวจสิ่งต่าง ๆ บ่อยครั้งที่เด็กจะหยิบสิ่งของใส่เข้าปาก เด็กไม่ได้ต้องการชิมรสของเหล่านั้น แต่เขากำลังเริ่มที่จะประสาทสัมผัสระหว่างประสาทสัมผัสทุกส่วนที่แบ่งแยกกัน ผลจากการพัฒนาอวัยวะประสาทสัมผัสหนึ่งมีผลมาจากการทำกิจกรรมโดยใช้ประสาทสัมผัสอื่น ๆ การพัฒนาของอวัยวะประสาทสัมผัสภายในจะดำเนินไปถึงเมื่อเด็กอายุมากกว่า 8 ปี และสามารถได้รับการพัฒนาหรือการปรับจากการสอน การแนะนำ และการฝึกปฏิบัติ คุณภาพของการสอนจะเกิดผลโดยตรงต่อระดับการแยกแยะทางประสาทสัมผัสของเด็ก ในการทำอุปกรณ์มอนเตสซอรีแสดงให้เห็นว่าเด็กสามารถทำงานกับแถบสีต่าง ๆ ที่มีระดับการแยกแยะสีต่าง ๆ ที่ซับซ้อนได้สำเร็จซึ่งผู้ใหญ่หลายคนไม่เคยได้รับ

Skinner เป็นนักจิตวิทยาที่มีชื่อเสียง ได้แสดงว่าการใช้โปรแกรมฝึกอบรมเสียงดนตรีที่เป็นลำดับขั้นอย่างละเอียด เด็กที่ไม่มีความสามารถทางดนตรีมาก่อนสามารถที่จะเรียนและแยกความแตกต่างของเสียงดนตรีได้อย่างละเอียด

ในเด็กเล็กจะสามารถเริ่มเลือกตอบสนองต่อสิ่งเร้าทางประสาทสัมผัสบางอย่าง เช่น เด็กจะได้ยิน มองเห็น สัมผัส และได้กลิ่นในสิ่งที่เด็กต้องการ การเลือกตอบสนองนี้สำคัญมาก ในการป้องกันระบบประสาทของมนุษย์จากการกระตุ้นของสิ่งแวดล้อมที่มีมากมายรอบตัว นอกจากนี้ ผลจากประสบการณ์ที่ผ่านมายังเป็นกุญแจสำคัญในความสามารถเลือกตอบสนองของเด็กอีกด้วย

มอนเตสซอรีได้ให้ความสำคัญในการฝึกเด็กแยกแยะประสาทสัมผัสอุปกรณ์ในการสอนของมอนเตสซอรี ส่วนใหญ่จะมุ่งพัฒนาประสาทสัมผัสของเด็ก ในเด็กปกติการฝึกประสาทสัมผัสนี้สามารถจัดให้ได้ตั้งแต่ชั้นอนุบาล

ภาษา (Language)

ความสามารถของเด็กเล็กในการใช้ภาษาเป็นสิ่งสำคัญ ภาษาและ กิจกรรมการเล่นเป็นบทบาทสำคัญที่จะทำให้เกิดการเติบโตทางสติปัญญา และความรู้ต่าง ๆ ตามมา สำหรับการเรียนรู้ภาษาเริ่มในเด็กตั้งแต่เกิดและดำเนินต่อไปจนถึงอายุ 5 ปี โดยในช่วงอายุนี้ไม่ได้เกิดจากการสอนโดยตรงเด็กเรียนรู้แบบประโยคพื้นฐาน และสามารถเข้าใจหลักการสำคัญในรายละเอียดของภาษาในเรื่องการผันเสียง การรวมเสียงเพื่อสร้างคำ การรวมคำเพื่อสร้างประโยค มีความเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างของรูปคำที่จะนำมาใช้ การตีความหมาย และการมีส่วนร่วมในการสนทนา เป็นต้น ทั้งหมดนี้ไม่ได้หมายถึงในเด็กอายุ 5 ปี จะมีความสมบูรณ์ของภาษาอย่างเต็มที่ เด็กจะค่อย ๆ ได้รับความรู้ของภาษาที่ซับซ้อนขึ้นระหว่างที่อยู่ในชั้นประถม หากมีเหตุผลใด ๆ ก็ตามที่ทำให้เด็กไม่ได้รับการพัฒนาทางภาษาในช่วงเวลาของการเรียนรู้เด็กจะสูญเสียความสามารถทางภาษา ซึ่งขึ้นอยู่กับระดับของความถดถอย

การเดิน (Walking)

เมื่อเด็กอายุได้ 1 ปี เด็กเรียนรู้ที่จะเดินเป็นครั้งแรก เด็กต้องการที่จะฝึกทักษะการเดินให้สมบูรณ์ ผู้ใหญ่จะเดินจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่งอย่างมีเป้าหมาย แต่สำหรับเด็กเป้าหมายของการเดินคือการเดิน เมื่อเด็กเคลื่อนที่เด็กจะเคลื่อนที่อย่างแน่วแน่ ยกตัวอย่างเช่น เด็กอายุ 2-3 ปี ใช้เวลา 1 ชั่วโมง ในการขึ้นและลงจากเก้าอี้ นอกจากนั้นยังพบตัวอย่างที่คล้ายคลึงกันนี้อีกมากมาย ผู้ใหญ่มักจะประเมินความสามารถในการเดินของเด็กต่ำเกินไป เด็กเล็กอายุ 2-3 ปี สามารถเดินได้ในระยะยาว ๆ ซึ่งจัดให้เด็กได้เดินในเวลาที่ต้องการ

วัตถุเล็ก ๆ (Small Objects)

เมื่อเด็กอายุประมาณ 1 ปี เด็กเริ่มมีการเคลื่อนไหวมากขึ้น ดังนั้นมีสิ่งแวดล้อมที่จะให้เด็กสำรวจมากมาย เด็กจะมีความสนใจต่อวัตถุเล็ก ๆ เช่น แมลงตัวเล็ก ๆ หิน หรือ หลุม มอนเตสซอริได้ยกตัวอย่างจากการสังเกตเด็กว่า เด็กวัยนี้มีความสนใจในรายละเอียด เมื่อเด็กออกเดินเด็กจะหยุดหลายครั้งเพื่อที่จะหาสิ่งเล็ก ๆ ซึ่งความพยายามของเด็กในเรื่องนี้เป็นการพัฒนาความเข้าใจที่มีต่อโลก

แง่มุมทางด้านสังคมของชีวิต (Social Aspect of Life)

เมื่อเด็กอายุประมาณ 3 ปี เด็กจะตระหนักว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม เด็กจะเริ่มตระหนักถึงสิ่งนี้โดยการเริ่มเข้าหาเด็กคนอื่น ๆ ซึ่งไม่เกิดขึ้นจากการสอน แต่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและถูกควบคุมโดยพลังของการไม่รู้ตัว กระบวนการของการอยู่ร่วมกันระหว่างเด็กไม่ได้เกิดโดยทันทีแต่เด็กจะผ่านขั้นตอนหลายขั้นตอน

วิธีการของมอนเตสซอรี

วิธีการสอนของมอนเตสซอรีประกอบด้วย 2 สิ่งด้วยกันคือสภาพแวดล้อมและครูผู้เตรียมสภาพแวดล้อมนั้น

มอนเตสซอรี เปรียบสภาพแวดล้อมนี้กับสถานที่ซึ่งจะสามารถบำรุงเลี้ยงเด็กได้เป็นอย่างดี เพราะหากครูสามารถเตรียมสภาพแวดล้อมให้เหมาะกับเด็กโดยอาจจะดูช่วงวิกฤตของเด็กแต่ละคนในความสามารถรับรู้สิ่งต่าง ๆ แล้วจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม สภาพแวดล้อมนี้จะสนองความต้องการของเด็กและเด็กก็จะสามารถเสริมสร้างบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยที่ดีให้แกตนเองได้

วิธีการของมอนเตสซอรีจึงเป็นระบบ และระเบียบของเด็กแต่ละคนจะสามารถเรียนรู้ได้ตามความพร้อมและความสามารถของตนเองโดยมีครูเป็นเพียงผู้ชี้แนะ ครูจะต้องได้รับการฝึกอบรมในการใช้อุปกรณ์ของมอนเตสซอรีเพื่อสาธิตวิธีการให้เด็กอีกต่อหนึ่ง

วิธีการของมอนเตสซอรีส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้ในลักษณะที่ดีที่สุด และง่ายที่สุด โดยการให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้เด็กยังสามารถเรียนรู้และแก้ไขข้อผิดพลาดของตนเองโดยที่ไม่ต้องให้ใครมาบอกว่าเขาผิด เด็กมีอิสระในการเลือกทำอุปกรณ์ที่ครูได้จัดเตรียมไว้แล้วอย่างพิถีพิถัน และจากการที่ได้มีอิสระในการเลือกอุปกรณ์ตามความชอบ และความสนใจของตนแทนการทำตามคำสั่ง จึงทำให้เด็กเกิดความรู้สึกพึงพอใจ นอกจากนี้การกระทำของเด็กจะสนองความต้องการภายในของเด็กเองเนื่องจากได้เลือกทำในสิ่งที่ตนต้องการ ซึ่งในที่สุดเด็กจะค่อย ๆ พัฒนาความเป็นตัวของตัวเองและความเชื่อมั่นในตนเอง นอกจากนี้สิ่งที่สำคัญในการที่ได้เลือกอุปกรณ์ตามความต้องการของตนเองคือจะช่วยให้พัฒนาเด็กให้เกิดสมาธิ เนื่องจากเด็กจะสนใจทำงานชิ้นนั้นอย่างมีความสงบ เด็กมีความจำเป็นที่จะต้องมีความตั้งใจที่มีสมาธิ เพราะเด็กจะไม่สามารถเรียนรู้ได้เลยหากจิตของเด็กวุ่นวายอยู่ตลอดเวลา

จากการที่เด็กมีอิสระในการเลือกอุปกรณ์เองและปฏิบัติเองตามช่วงเวลาที่ต้องการโดยไม่มีใครมาคอยเร่งหรือกำหนดเวลาให้ จึงทำให้เด็กมีโอกาสที่จะประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติกิจกรรม

ขึ้นนั้นได้มากขึ้น มอนเตสซอรีไม่เชื่อในเรื่องของการแข่งขัน เพราะเธอมีความเชื่อว่าเด็กไม่ควรที่จะ
 ประสบกับความล้มเหลวก่อนที่จะประสบความสำเร็จ ดังนั้นในระบบการสอนนี้จึงไม่มีการแข่งขัน
 เด็กทุกคนมีโอกาสทำงานของตนเองตามความพร้อมของตนเองโดยไม่มีการเปรียบเทียบ และตาม
 ช่วงเวลาที่ตนเองต้องการ เด็กของมอนเตสซอรีจะไม่ทำงานเพื่อหวังรางวัลหรือเพื่อไม่ให้ถูกทำโทษ
 รางวัลในระบบนี้คือความสำเร็จที่เด็กได้รับจากการปฏิบัติกิจกรรม

นอกจากการมีอิสระในการเลือกอุปกรณ์ทำเองจะช่วยส่งเสริมให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง แล้ว
 อุปกรณ์ในห้องเรียนยังช่วยส่งเสริมการเป็นตัวของตัวเองให้กับเด็กได้อีกทางหนึ่งด้วย มอนเตสซอรีคิด
 ว่าถ้าเด็กสามารถหยิบ จับ ยก หรือถืออะไรต่ออะไรได้เองโดยไม่ต้องพึ่งผู้ใหญ่ เด็กจะเป็นตัวของตัวเอง
 มากยิ่งขึ้น ดังนั้นมอนเตสซอรีจึงจัดให้อุปกรณ์ทุกชิ้นในห้องเรียนมีขนาดพอเหมาะกับเด็กเพื่อที่เด็กจะ
 ได้พึ่งตนเอง นอกจากนี้มอนเตสซอรีจะสนับสนุนให้เด็กรู้จักพึ่งตนเองแล้วเธอยังส่งเสริมให้เด็กรู้จัก
 ช่วยเหลือผู้อื่นอีกด้วย การที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่นทำให้เด็กเกิดความรู้สึกภูมิใจ และส่งเสริมให้เด็กเป็นคน
 ที่มีความเชื่อเพื่อพ่อแม่และให้ความร่วมมือซึ่งจะติดตัวเด็กไปจนเป็นผู้ใหญ่

นอกจากเด็กจะได้มีอิสระ เป็นตัวของตัวเอง มีสมาธิ มีความเชื่อเพื่อแม่ และให้ความร่วมมือ
 แล้ว วิธีการของมอนเตสซอรียังจะช่วยฝึกให้เด็กมีวินัยในตนเอง ซึ่งการมีวินัยในตนเองนี้ไม่ได้เกิดจาก
 การถูกบังคับหรือจ้ำจี้จ้ำไช แต่เป็นสิ่งที่ค่อย ๆ เกิดขึ้นในตัวเองจากการซึมซาบจากสภาพแวดล้อมที่ครู
 ได้ตระเตรียมไว้แล้วเป็นอย่างดี เช่น การที่เด็กมีสมาธิในการปฏิบัติงานของตนในมุมที่ตนเองต้องการ
 โดยไม่ไปรบกวนผู้อื่น การรู้จักเก็บของเข้าที่เดิมทุกครั้งหลังจากการนำมาใช้แล้ว (อุปกรณ์ทุกชิ้นจะมี
 ที่ ๆ เก็บของมันเอง ซึ่งนี่ก็คือการเตรียมสภาพแวดล้อมที่ดีของครู) และการเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้แล้วนั้น
 ให้อยู่ในสภาพที่พร้อมสำหรับเด็กคนต่อไปจะนำไปใช้ได้ทันที สิ่งเหล่านี้ เมื่อเด็กได้ทำปฏิบัติเป็น
 ประจำทุกวันก็จะเกิดเป็นนิสัย และปลูกฝังให้เด็กมีวินัยในตนเอง มีความรับผิดชอบ อีกทั้งมีความ
 เก่งใจผู้อื่น ซึ่งจะก่อให้เกิดความมีระเบียบเรียบร้อยและสงบสุขในสังคมได้อีกต่อหนึ่ง

การจัดการเรียนการสอน

ภายในห้องเรียนมอนเตสซอรีครูเป็นผู้ตระเตรียมอุปกรณ์มอนเตสซอรีในชั้นตามหลักการของ
 มอนเตสซอรี เมื่อเด็กเข้าไปในห้องเรียนเด็กจะเลือกอุปกรณ์ที่เด็กพอใจจากอุปกรณ์หลายอย่าง ซึ่ง
 อุปกรณ์เหล่านั้นเป็นอุปกรณ์ที่ครูสาธิตให้เด็กดูแล้ว เด็กแต่ละคนจะทำงานกับอุปกรณ์แต่ละชิ้นได้นาน
 ตามความต้องการ จากการทำที่เด็กได้ทำงานซ้ำและทำอุปกรณ์ด้วยตนเองโดยไม่ถูกขัดจังหวะทำให้เด็ก
 เรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ

อุปกรณ์การเรียนได้มีการวางรูปแบบให้เด็กทำอุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นขั้นตอน ซึ่งงานที่ค่อย ๆ ซับซ้อนจะกระตุ้น ท้าทายทำให้เด็กอยากทำงาน ในที่สุดเด็กจะสามารถทำอุปกรณ์ได้ทั้งหมด การเคลื่อนไหวของเด็กในการทำงานมุ่งหวังที่จะให้เด็กประสบความสำเร็จในการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ และนำไปสู่การพัฒนาทางสติปัญญา การเคลื่อนไหวสำหรับกิจกรรมแต่ละกิจกรรมจะมีการวิเคราะห์ แยกแยะ และใช้ในลำดับขั้นที่เหมาะสมให้เป็นไปตามความต้องการ ยกตัวอย่างเช่น การเขียนจะเกิดขึ้นได้จากการใช้ทักษะหลายทักษะร่วมกัน ได้แก่ การเห็น การได้ยิน การสัมผัส ซึ่งการฝึกทักษะเหล่านี้จะมีอยู่ในอุปกรณ์มอนเตสซอรี กลุ่มประสาทสัมผัส ส่วนการแสดงออกของการเขียนจะผ่านขั้นตอนต่าง ๆ จากการสัมผัส

อุปกรณ์การสอนแบบมอนเตสซอรี

สิ่งแวดล้อมและอุปกรณ์ที่ได้เตรียมไว้อย่างพร้อมเพรียง เป็นองค์ประกอบสำคัญสำหรับวิธีการสอนแบบมอนเตสซอรี สิ่งแวดล้อมของห้องเรียนต้องจัดให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก จัดวางรูปแบบเพื่อให้เด็กได้พบความสำเร็จ เกิดความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง เด็กเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวด้วยการที่เด็กได้เข้าไปสัมผัสกับงานที่ตนเองได้พบเห็นในชีวิตประจำวัน การเรียนแบบนี้ต้องการพื้นที่ว่างสำหรับเด็กเพื่อเด็กจะได้นั่งทำงานทั้งบนเก้าอี้ และพื้นด้วยการปูพรม ปูเสื่อ อุปกรณ์จัดทำด้วยสีอ่อน ๆ และน้ำหนักเบา การเลือกอุปกรณ์ประกอบต่าง ๆ จะเลือกมาเป็นส่วนประกอบทำให้เกิดความสวยงาม อุปกรณ์ที่ไม่สมบูรณ์จะต้องนำออกไปจากชั้นวางอุปกรณ์ ห้องต่าง ๆ รวมถึงบริเวณภายในและภายนอกเปิดติดต่อกันได้ เด็กมีความรับผิดชอบในการจัดห้องให้สะอาดและมีระเบียบ

มอนเตสซอรีจัดเตรียมอุปกรณ์การสอนใหม่โดยการสังเกตเด็ก สังเกตการใช้อุปกรณ์ของเด็ก สิ่งที่เด็กใช้ก็จะให้คงไว้เพื่อใช้ต่อไป สิ่งที่เด็กไม่สนใจก็จะขจัดทิ้งไป อุปกรณ์ที่ใช้ตั้งแต่เริ่มแรกที่มีการสอนแบบมอนเตสซอรีก็ยังคงใช้กับโรงเรียนแบบมอนเตสซอรีในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม อุปกรณ์ที่ใช้จะแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น โรงเรียนในสหรัฐอเมริกาที่เป็นสมาชิกของสมาคม American Montessori Society ได้เพิ่มเติมอุปกรณ์ที่ทันสมัยอีกมากมาย

การจัดทำอุปกรณ์เพื่อมุ่งจะกระตุ้นความต้องการในการทำงานของเด็ก และการเรียนโดยการปฏิบัติ อุปกรณ์จะช่วยให้เด็กควบคุมตัวได้ดีขึ้น และทำงานได้ตามลำดับจากง่ายไปสู่งานที่ยากขึ้นไปตามลำดับ

อุปกรณ์ของมอนเตสซอรีแต่ละชิ้นจะมีจุดมุ่งหมายเฉพาะ จุดเน้นอยู่ที่การรับรู้โครงสร้างของอุปกรณ์ที่จัดไว้เพื่อทำให้เกิดการรับรู้โดยผ่านทางประสาทสัมผัส และการเคลื่อนไหวอุปกรณ์แต่ละชิ้น

ครูจะต้องสาธิตวิธีการใช้อุปกรณ์ให้เด็กดูก่อน ด้วยวิธีการที่ทำให้เด็กเกิดความสนใจ และอยากทำงานกับอุปกรณ์นั้นต่อไป อุปกรณ์จะมีลำดับความยากง่ายต่อเนื่องกันไป มีความสัมพันธ์กับวิชาที่เรียนต่อไป และตอบสนองความต้องการสำหรับช่วงเวลาหลักของชีวิต

อุปกรณ์แต่ละชุดที่จัดเอาไว้สำหรับห้องเรียนที่มีเด็ก 40 คน มอนเตสซอรีได้จัดอุปกรณ์คู่มือสำหรับเด็กที่ต้องการงานเพิ่มเติม อุปกรณ์ของมอนเตสซอรีเป็นอุปกรณ์สำหรับแก้ไขข้อผิดพลาดด้วยตนเอง เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตในสังคมและเป็นประโยชน์ในการเริ่มเรียนรู้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากการวิเคราะห์อุปกรณ์การสอนแบบมอนเตสซอรีในแต่ละกลุ่มกิจกรรม จะพบชื่อกิจกรรม การกำหนดอายุเด็กที่จะทำกิจกรรม และระบุวัตถุประสงค์ และสิ่งที่เด็กจะได้รับจากการทำกิจกรรม โดยมีการสิ่งที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางด้านสังคม เสนอเป็นตารางที่ 1 - 3 ตามกลุ่มกิจกรรมดังนี้

ตารางที่ 1 กิจกรรม และอุปกรณ์ กลุ่มประสบการณ์ชีวิตของแนวคิดทางการศึกษาแบบมอนเตสซอรี

กลุ่มกิจกรรม	หมวดกิจกรรม	ชื่อกิจกรรม	อายุเด็ก (ปี)	วัตถุประสงค์ และสิ่งที่เด็กจะได้รับ จากการทำกิจกรรม (ในด้านพฤติกรรมทางสังคม)
1.ประสบการณ์ชีวิต	1.1พัฒนากล้ามเนื้อใหญ่	1. เหนี่ยวสาร	2½	- ฝึกการใช้อุปกรณ์ในชีวิตประจำวัน และเพื่อช่วยเหลือตัวเองในการรื้อน้ำดื่ม - ฝึกช่วยงานบ้าน - รู้จักเก็บอุปกรณ์หลังปฏิบัติกิจกรรม
		2. เหนี่ยว	2½	
		3. เหนี่ยวตามระดับที่กำหนดให้	3½	
		4. เหนี่ยวผ่านกรวย	3½	
		5. ตีไข่	3½	
	1.2พัฒนากล้ามเนื้อย่อย	1. ภาพต่อมีจุก	2-2½	- ฝึกการเคลื่อนไหวที่ละเอียดอ่อน - ตักของเป็น - ใช้ที่คีบของเป็น - ใช้อุปกรณ์การตัดเป็น - ปิด - เปิดขวดได้เอง - ทำด้วยความระวัง - (ซักผ้าและตาก ใช้ไม้หนีบ)
		2. อีกกกระดาก	2	
		3. ร้อยลูกปัด	2½	
		4. ตักข้าวโพด	2½	
		5. ที่คีบใหญ่	3	
		6. ตัดกระดาษ	3½	
		7. เปิด - ปิด ขวด	2-2½	
	1.3พัฒนากล้ามเนื้อมือ	1. ย้ายไข่	3→	- แต่งตัวตนเองได้
		2. ไม้หนีบผ้า	3	
		3. เจาะกระดาษ	3½	
	1.4ส่งเสริมการดูแลกิจส่วนตัว	1. กรอบไม้ชุดเครื่องแต่งกาย กระดุมใหญ่	2→	- แต่งตัวตนเองได้ - แต่งตัวตนเองได้ - แต่งตัวตนเองได้ - แต่งตัวตนเองได้ - แต่งตัวตนเองได้ - แต่งตัวตนเองได้ - แต่งตัวตนเองได้
		2. กรอบไม้ชุดเครื่องแต่งกาย ดิดแป๊ะ	2½→	
		3. กรอบไม้ชุดเครื่องแต่งกาย ดิดตะขอ	2½	
		4. กรอบไม้ชุดเครื่องแต่งกาย ผูกโบ	4½	
5. กรอบไม้ชุดเครื่องแต่งกาย ร้อยเชือกตามตาไก่		4		
6. กรอบไม้ชุดเครื่องแต่งกาย วูดชิป		3→		
7. กรอบไม้ชุดเครื่องแต่งกาย คาดเข็มขัด		3½		
1.5ส่งเสริมการดูแลสิ่งแวดล้อม	1. บัดฝุ่น	2½	- ทำความสะอาดชั้นวางของได้ - ยกของออกจากชั้นและเก็บเข้าที่เดิม - พับผ้าเป็น (เห็นผลงานเมื่อพับเสร็จ) - เรียนรู้การรักษาความสะอาด สิ่งรอบตัว - เตรียมอุปกรณ์สำหรับผู้มาใช้คนต่อไป	
	2. การพับ	3		
	3. กวาดขยะ	3-3½		
	4. บีบฟองน้ำ	2½		
1.6การซัก การล้าง การขัด	1. เช็ดกระจก	4	- รู้จักการดูแลรักษาสิ่งของ - รู้จักการดูแลรักษาสิ่งของ รู้จักถนอมของ - ล้างจานเป็น (ช่วยเหลือตนเอง) - ซักผ้าเป็น (ช่วยเหลือตนเอง)	
	2. ขัดเครื่องเงิน	4		
	3. ล้างจาน	3		
	4. ซักผ้า	3		
1.7การจัดเตรียม และบริการอาหาร	1. กิจกรรมทอขนมปัง	- พฤติกรรมในการรับประทานอาหาร และการใช้อุปกรณ์สำหรับประกอบอาหาร		
	2. กิจกรรมบริการน้ำผลไม้			
	3. กิจกรรมการปลูก และ หนีผัก			
1.8งานศิลปะ	1. งานปะกระดาษ	- เรียนรู้มารยาทในสังคม - การไม่สร้างความรบกวนให้กับสิ่งแวดล้อม - การทำงานร่วมกับผู้อื่น		
	2. งานผสมสี			
	3. งานสีเมจิก			
1.9ทักษะทางสังคม	1. กิจกรรมการจาม หรือไอ	- เรียนรู้มารยาทในสังคม - การไม่สร้างความรบกวนให้กับสิ่งแวดล้อม - การทำงานร่วมกับผู้อื่น		
	2. กิจกรรมการเดินผ่านงานผู้อื่น			
	3. กิจกรรมการขอเข้าร่วมงานผู้อื่น			

ตารางที่ 1 (ต่อ)

กลุ่มกิจกรรม	หมวดกิจกรรม	ชื่อกิจกรรม	อายุเด็ก (ปี)	วัตถุประสงค์ และสิ่งที่เด็กจะได้รับ จากการทำกิจกรรม (ในด้านพฤติกรรมทางสังคม)
1. ประสบการณ์ชีวิต	1.9 ทักษะทางสังคม 1.10งานบ้าน	4.กิจกรรมการทักทายแขก 5.กิจกรรมการกล่าวคำขอโทษ – ขอขอบคุณ 6.กิจกรรมช่วยเหลือเพื่อนที่เจ็บ 7.กิจกรรมการช่วยแบ่งยกของหนัก 1.กิจกรรมจัดโต๊ะอาหาร 2.กิจกรรมการพรมผ้า 3.กิจกรรมการรีดผ้า 4.กิจกรรมการดูแลต้นไม้ 5.กิจกรรมการดูแลสัตว์ 6.กิจกรรมการจัดดอกไม้		- การสนทนากับผู้อื่น - มารยาทในสังคม - การช่วยเหลือผู้อื่น - การช่วยเหลือผู้อื่น - การดูแลเอาใจใส่สิ่งแวดล้อม - การดูแลกิจส่วนตัว - การดูแลกิจส่วนตัว - การดูแลเอาใจใส่สิ่งแวดล้อม - การดูแลเอาใจใส่สิ่งแวดล้อม - การดูแลเอาใจใส่สิ่งแวดล้อม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2 กิจกรรมและอุปกรณ์กลุ่มประสาทสัมผัส ของแนวทางการศึกษาแบบมอนเตสซอรี

กลุ่มกิจกรรม	หมวดกิจกรรม	ชื่อกิจกรรม	อายุเด็ก (ปี)	วัตถุประสงค์ และสิ่งที่เด็กจะได้รับจากการทำกิจกรรม (ในด้านพฤติกรรมทางสังคม)		
2.กลุ่มประสาทสัมผัส	1.พัฒนาประสาทสัมผัสเบื้องต้น	1.ลาดแยกพวก	2-2½	- แยกประเภทของได้ถูกต้อง (รู้จักแยกแยะความแตกต่างของวัสดุได้)		
		2.จับคู่หอย	2½			
		3.หอคอยสีชมพู	2½-3		- สามารถเรียนรู้ความผิดพลาดของตนเองได้ โดยเมื่อเรียงลูกบาศก์ไม่ตามลำดับ เด็กจะสามารถสังเกตความผิดนั้นได้ ด้วยตนเอง หรือลูกบาศก์นั้นจะล้มลง (รู้ข้อบกพร่อง และแก้ไขได้ด้วยตนเอง)	
	2.พัฒนาประสาทการรับรู้เรื่องการแบ่งส่วนกิจกรรมในกลุ่มนี้ มีวัตถุประสงค์เหมือนกัน คือ เด็กจะรู้ข้อบกพร่องของงานและแก้ไขข้อบกพร่องได้ด้วยตนเอง	1.บันไดสีน้ำตาล	2½	- เด็กจะเรียนรู้ความผิดพลาดของตนเอง เมื่อบันไดไม่เรียงตามลำดับชั้นจากหนาสุดไปบางสุด หรือจากบางสุดไปหนาสุด		
		2.ทรงกระบอกมีจุด	2½-4	- ถ้าเด็กเรียงผิด เด็กจะเห็นแขนงไม้ไม่เรียงตามลำดับ		
	3.แขนงไม้สีแดง 3 สี	3				
	3.พัฒนาประสาทการรับรู้เรื่องสี	4. ทรงกระบอกไร้จุด	3½-5	- เด็กสามารถเล่นเป็นเกมกับเด็กอื่นได้		
		1.กลองสี 1 (และ2)	3			
	4.พัฒนาประสาทการรับรู้ทางการ สัมผัส	2.กลองสี 3	3→	- เด็กได้รู้จักการสัมผัสเบา ๆ		
		1. ลูกกลิ้ง	3→	- เด็กจะได้เห็นว่ามีความละเอียดอ่อน		
		2.แผ่นสัมผัสหยาบ และเรียบ	3→	- เพื่อฝึกให้เด็กตัดสินใจ		
		3.จับคู่แผ่นสัมผัส หยาบ และ เรียบ	3→	- ส่งเสริมให้เด็กรู้จักการสังเกต		
	5.พัฒนาประสาทการรับรู้ทางตาและการสัมผัส	4.กลองใฝ่ผ้า	3→	- ส่งเสริมให้เด็กรู้จักการตัดสินใจ		
			3→	- เพื่อให้เด็กเกิดความพึงพอใจในลวดลาย และรูปทรงของลูกบาศก์ในอเนมียิว		
		1.กลองลูกบาศก์ในอเนมียิว	3→	- เพื่อให้เด็กเกิดความพึงพอใจในลวดลาย และรูปทรงของลูกบาศก์ในอเนมียิว		
			2.กลองลูกบาศก์ในอเนมียิว	3½	- เด็กจะได้สังเกตแบบฟอร์มที่สัมพันธ์กัน	
		3.กลองรูปเหลี่ยมสร้างสวรรค์	กลองที่ 1 และ 2 (สี่เหลี่ยม)	3-4	- เด็กจะได้สังเกตแบบฟอร์มของ ลูกบาศก์ที่สัมพันธ์กับฝากลอง	
				3-4	- เพื่อให้เด็กเกิดความคิดสร้างสวรรค์	
			4.กลองรูปเหลี่ยมสร้างสวรรค์	กลองที่ 3(สามเหลี่ยม)	3-4	- เด็กจะสังเกตความถูกต้องได้จากสี และเส้นตาของเหลี่ยมสร้างสวรรค์
				5.กลองรูปเหลี่ยมสร้างสวรรค์ กลองที่ 4 (หกเหลี่ยมใหญ่)	4-5	- เพื่อให้เด็กเกิดความคิดสร้างสวรรค์
6.พัฒนาประสาทการรับรู้ในเรื่องของรส และ กลิ่น		6.กลองรูปเหลี่ยมสร้างสวรรค์ กลองที่ 5 (หกเหลี่ยมเล็ก)	3½→	- เพื่อให้เด็กเกิดความคิดสร้างสวรรค์		
			1.ขวดสำรวจสี	3→	- ฝึกเด็กในการตัดสินใจ	
7.พัฒนาประสาทการรับรู้ทางการฟัง	2.ขวดสำรวจกลิ่น	3-5	- ฝึกเด็กแยกรสชาติ ที่แตกต่างกัน			
		1. กลองเสียง	3-5	- เพื่อเป็นการเตรียมเด็กในการเล่นเกมส์ต่าง ๆ ที่ไม่ใช่เสียงในการเล่น		
				- เพื่อเป็นการเสริมสร้างการรู้จักสังเกต และการตัดสินใจให้กับเด็ก		
				- เพื่อเสริมสร้างให้เด็กรักความสงบ		
				- เด็กจะได้รู้จักการเปรียบเทียบ		

ตารางที่ 2 (ต่อ)

กลุ่มกิจกรรม	หมวดกิจกรรม	ชื่อกิจกรรม	อายุเด็ก (ปี)	วัตถุประสงค์ และสิ่งที่เด็กจะได้รับ จากการทำกิจกรรม (ในด้านพฤติกรรมทางสังคม)
2.กลุ่มประสาทสัมผัส	8.พัฒนาประสาทการรับรู้ในเรื่องของน้ำหนัก	1.แผ่นไม้ประมาณน้ำหนัก	3→	<ul style="list-style-type: none"> - เด็กสามารถบอกเสียงที่แตกต่างกันได้ - เพื่อฝึกการสังเกต - เพื่อฝึกการตัดสินใจ - เพื่อฝึกการเคลื่อนไหวที่ละเอียดอ่อน - เพื่อฝึกให้เด็กมีสมาธิ - เพื่อฝึกให้เด็กมีระเบียบ
	9.พัฒนาประสาทการรับรู้ทางอุณหภูมิ	1. ขวดสำรวจอุณหภูมิ	3 - 4	<ul style="list-style-type: none"> - เด็กจะได้ตัดสินใจจากการประมาณตนเอง - เพื่อฝึกเด็กในการสำรวจ - เพื่อฝึกเด็กในการตัดสินใจ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3 กิจกรรมและอุปกรณ์กลุ่มวิชาการของแนวคิดทางการศึกษาแบบมอนเตสซอรี

กลุ่มกิจกรรม	หมวดกิจกรรม	ชื่อกิจกรรม	อายุเด็ก (ปี)	วัตถุประสงค์ และสิ่งที่เด็กจะได้รับจากการทำกิจกรรม (ในด้านพฤติกรรมทางสังคม)
3. กลุ่มวิชาการ	1.คณิตศาสตร์เบื้องต้น	1.แขนงไม้คณิตศาสตร์	2½ - 5	- เพื่อฝึกสมาธิ
		2.บัตรเลขกระดาษทราย	2½ - 4	- รู้จักสังเกตตัวเลข 1-10
		3.จับคู่ตัวเลข	2½ - 4	- เพื่อสร้างให้เด็กมีสมาธิในการทำงาน
		4.กระปุกเรียงลำดับตัวเลข	3½ - 5	- รู้จักสังเกตสัญลักษณ์
		5.สัมพันธ์ตัวเลขกับแขนงไม้คณิตศาสตร์	2½ - 4	- ฝึกเด็กในการจับคู่สิ่งของ
		6.นับตะเกียบ	3½ - 6	- เพื่อให้เด็กเข้าใจความหมายของจำนวนที่ต้องคู่กับสัญลักษณ์ของตัวเลข
		7.นับกระดุม	3½ - 5	- เพื่อให้เด็กเข้าใจการจัดกลุ่ม
		8.เกมคู่ - คี่	3½ - 5	- ฝึกให้เด็กมีความสำรวมในความคิด
		9.เกมหาของ	3½ - 5	- เพื่อฝึกให้เด็กมีสมาธิ และมีความตั้งใจในการทำงาน
		10.เขียนตัวเลข	3½ - 5	- เสริมสร้างความจำให้กับเด็ก
		11.บันไดลูกบิด	3½ - 5	- เพื่อฝึกให้เด็กมีสมาธิ และมีความตั้งใจในการทำงาน
	2. หลักเลข	1. เครื่องหมาย > (มากกว่า) < (น้อยกว่า)	3½ - 4-6	- เด็กจะได้เข้าใจความหมายของสองสิ่งเท่ากัน และเข้าใจ การใช้สัญลักษณ์แทน
		2. ลูกบิดหลักเลข	4 - 6	- เพื่อฝึกเด็กให้รู้จักแลกเปลี่ยนของมีตัวเลข
		3. อานเลข	4½ - 6	
		4. เครื่องหมาย = (เท่ากับ)	4½ - 6½	
		5. แลกเปลี่ยนลูกบิด	4½ - 6½	
		6. เปลี่ยนกลับลูกบิด	4½ - 6½	
		7. กระดานฝึกเลข 11-19	4½ - 6	
	3. กิจกรรมการบวก	8. กระดานฝึกเลข 10-99	4½ - 6½	
		9. กระดาน 1-100	5 - 7	
		1. เกมจุด	4½ - 6	- เพื่อเข้าสู่บทเรียนในรูปแบบนามธรรม
		2. ลูกคิด	5 - 7	- เพื่อสร้างความถูกต้อง
		3. กระดานบวกเลข	5 - 8	- เพื่อเข้าสู่บทเรียนในรูปแบบนามธรรม
	4. กิจกรรมการลบ	4. กระดานนิ้ว	5½ - 8	- เพื่อฝึกเด็กให้มีสมาธิในการทำงาน
5. กระดานบวกครึ่งเดียว		5½ - 8	- เพื่อฝึกเด็กในการสังเกต	
6. กระดานหาคำตอบเลขบวก		5½ - 8	- สร้างสมาธิ	
1. ลูกคิด (ลบ)		5 - 7	- เพื่อฝึกเด็กในการสังเกต	
2. กระดานลบเลข		5½ - 8	- เพื่อฝึกเด็กในการสังเกต	
3. กระดานลบเลข (2)		6 - 8	- ฝึกเด็กบันทึกตัวเลข	
4. กระดานลบเลข (3)		6 - 8	- ฝึกเด็กบันทึกตัวเลข	
				- เตรียมเข้าสู่บทเรียนที่เป็นนามธรรม
				- ฝึกเด็กให้มีสมาธิในการทำงาน
				- ฝึกเด็กให้มีสมาธิในการทำงาน
				- ฝึกเด็กให้มีสมาธิในการทำงาน

ตารางที่ 3 (ต่อ)

กลุ่มกิจกรรม	หมวดกิจกรรม	ชื่อกิจกรรม	อายุเด็ก (ปี)	วัตถุประสงค์ และสิ่งที่เด็กจะได้รับ จากการทำกิจกรรม (ในด้านพฤติกรรมทางสังคม)
3. กลุ่มวิชาการ	5. ภาษา	1. แผ่นภาพโลหะ	3½ - 5	- ฝึกลากเส้นให้อยู่ในกรอบที่กำหนด - เด็กจะได้เรียนรู้การทำงานที่ต้องทำ ตั้งแต่ต้นจนจบ - เด็กจะมีความพึงพอใจในสี และลวดลาย
		2.บัตรอักษรกระดาษทราย	2½ - 5	- สร้างให้เด็กมีสมาธิในการทำงาน
		3.ตัวอักษรเคลื่อนที่	4 - 5½	- เพื่อเป็นการแนะนำและเพื่อให้เด็ก ได้ฝึกการสร้างคำ - เด็กจะได้เรียนรู้การสร้างคำ และ ออกเสียงคำ
		4.การแต่งคำ	4½-5½	- เด็กจะรู้จักว่ากรรนำคำมาประสมกัน จะได้เป็นประโยค
		5.การแต่งประโยค	4½ - 6	- เด็กจะได้แต่งประโยคได้

*หมายเหตุ กิจกรรมทุกกิจกรรมตามแนวมอนเตสซอรี มีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกให้เด็กมีสมาธิในการทำงานมีระเบียบในการทำงานและมีความเป็นตัวของตัวเอง

การจัดชั้นเรียน

การจัดชั้นเรียนของมอนเตสซอรี จะลดเด็กโดยให้เด็กต่างอายุอยู่ในห้องเดียวกัน เช่น ในห้องหนึ่งอาจมีเด็กอายุตั้งแต่ 2½ ขวบ ถึง 6 ขวบ เรียนอยู่ด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้ได้กว้างขึ้น เช่น เมื่อเด็กเข้าเรียนตอนอายุ 2½ ขวบ เขาจะได้ประโยชน์จากการเรียนรู้จากเด็กที่โตกว่า และเด็กที่มีประสบการณ์มากกว่า ต่อมาเมื่อเขาโตขึ้นเขาจะสามารถช่วยเหลือเด็กเล็กจากทักษะต่าง ๆ ที่เขาได้พัฒนาแล้วนั้นได้ นอกจากนี้เด็กจะมีโอกาสเรียนรู้การอยู่ร่วมและการปฏิบัติตนกับผู้มีอายุเท่ากันและต่างกันได้อย่างถูกต้องและมีความสุข

การจัดห้องเรียน

ห้องเรียนของมอนเตสซอรี จะจัดไว้อย่างมีระเบียบ แต่ในขณะเดียวกันเด็กที่อยู่ในห้องเรียนนั้นจะมีความสุขสบายใจและเป็นธรรมชาติที่สุด เช่น โต๊ะ-เก้าอี้ จะไม่วางเรียนหน้ากระดานเต็มห้องสำหรับเด็กทุกคน แต่จะจัดในสภาพที่สามารถเคลื่อนย้ายได้ตลอดเวลาตามความเหมาะสม อีกทั้งจะมีเพียงไม่กี่ชุดและไม่ได้เจาะจงว่าเป็นของใคร เมื่อเด็กคนใดต้องการทำงานบนโต๊ะก็สามารถเลือกโต๊ะที่ยังว่างอยู่ได้ ในขณะที่เดียวกันเด็กอื่น อาจเลือกที่จะทำงานบนพื้นซึ่งมีเนื้อที่กว้างพอสำหรับเด็กที่จะปฏิบัติงานเดี่ยวหรืองานกลุ่มได้ นอกจากนี้ โต๊ะ - เก้าอี้ ยังมีน้ำหนักเบาและขนาดเหมาะสมกับเด็กเพื่อให้เด็กจะสามารถเคลื่อนย้ายได้เองโดยไม่ต้องพึ่งครู สำหรับบนโต๊ะทำงานของเด็กนั้นจะต้องไม่มีสิ่งอื่นใดเว้นแต่อุปกรณ์ที่เด็กกำลังปฏิบัติอยู่เท่านั้น

พื้น ผนัง เพดาน และอุปกรณ์ในห้องเรียนจะต้องมีสีไม่ฉูดฉาด และอยู่ในสภาพที่สะอาดอยู่เสมอ อุปกรณ์แต่ละชิ้นจะถูกจัดไว้ในชั้นอย่างมีระเบียบและมีที่ประจำสำหรับอุปกรณ์ทุกชิ้น ชั้นวางอุปกรณ์นั้นจะอยู่ระดับที่เด็กสามารถหยิบออกมาใช้ได้เอง การจัดอุปกรณ์จะจัดไว้เป็นกลุ่มโดยแบ่งออกเป็นสามกลุ่มใหญ่ ๆ ด้วยกัน คือ 1. กลุ่มประสบการณ์ชีวิต 2. กลุ่มประสาทสัมผัส และ 3. กลุ่มวิชาการ ซึ่งประกอบด้วยคณิตศาสตร์และภาษา นอกจากคณิตศาสตร์และภาษาแล้ว ครูสามารถเพิ่มวิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และวิทยาศาสตร์เข้าไปได้อีกด้วย สำหรับกลุ่มต่าง ๆ นี้จะได้กล่าวในรายละเอียดพร้อมอธิบายถึงขั้นตอนการสาธิตอุปกรณ์แต่ละชิ้นให้เด็กในบทที่ 2 - 4 โดยละเอียดอีกครั้ง

นอกจากอุปกรณ์ต่าง ๆ จะได้จัดไว้เป็นกลุ่ม ๆ แล้วในแต่ละกลุ่มนั้น อุปกรณ์จะต้องวางเรียงลำดับง่าย-ยาก อีกด้วย โดยเริ่มจากซ้ายไปขวา (จะสังเกตว่ากิจกรรมทุกอย่างในระบบการสอนนี้เริ่มจากซ้ายไปขวาทั้งสิ้น ทั้งนี้เพราะเพื่อให้เด็กได้ซึมซาบกับการปฏิบัติกิจกรรมจากซ้ายไปขวา ซึ่งเป็นพื้นฐานของการอ่านและการเขียน) สำหรับอุปกรณ์นั้นจะมีเพียงอย่างละหนึ่งชิ้นเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อฝึกให้เด็กรู้จักการรอคอย เด็กจะทราบว่าอุปกรณ์ชิ้นนั้นขณะนี้เด็กคนอื่นกำลังใช้อยู่ดังนั้นไม่ว่าตนเองจะอยากทำอุปกรณ์ชิ้นนั้นมากเพียงไรก็ต้องรอให้เพื่อนใช้เสร็จก่อน พร้อมนำไปเก็บไว้ในชั้นเรียบร้อยแล้วเขาจึงจะนำออกมาปฏิบัติได้ นอกจากนี้อุปกรณ์ทุกชิ้นจะต้องเป็นของจริง เช่น กรรไกรจริง มีดจริง และแก้วจริง เพื่อให้เด็กได้ฝึกหัดทักษะการใช้ที่ถูกต้อง การให้เด็กได้ใช้อุปกรณ์จริง ๆ เช่น แก้วน้ำ เด็กจะเรียนรู้ว่าถ้าแก้วนั้นตกจะแตก และรู้จักระมัดระวังมากยิ่งขึ้น สำหรับครูจะต้องคอยสังเกตว่าอุปกรณ์ทุกชิ้นในชั้นเรียนอยู่ครบและสมบูรณ์ เพราะหากอุปกรณ์ชิ้นหนึ่งชิ้นใดหัก หรือหายไปแล้วนอกจากอาจจะเป็นอันตรายแก่เด็กได้ยังอาจทำให้เด็กเกิดความสับสน และท้อแท้ในการทำงานชิ้นนั้นได้อีกด้วย (คำแก้ว ไกรสรพงษ์, 2534)

ครูของระบบการสอนแบบมอนเตสซอรี

จุดสำคัญในความสำเร็จของการสอนแบบมอนเตสซอรี คือครูจะต้องได้รับการฝึกฝนมาโดยเฉพาะให้รู้แนวทางในการที่จะจัดห้องเรียน การจัดการเรียนการสอนและจัดหลักสูตรให้เด็กได้เรียนรู้ ตามความต้องการตามธรรมชาติในแต่ละขั้นตอนของพัฒนาการตามวัย ครูทำงานกับเด็กภายใต้ความเชื่อที่ว่าเด็กสามารถกระตุ้นให้เรียนรู้ได้อย่างธรรมชาติ เมื่อเด็กสนใจสิ่งที่เขากำลังเรียนอยู่ เขาจะทำงานของเขาเอง วินัยในตนเองและสมาธิก็จะเกิดขึ้น การให้รางวัลเพื่อเป็นการกระตุ้นนั้นไม่จำเป็น ครูทำเพียงการสร้างเชื่อมั่น สร้างความมั่นคง ปลอดภัยทางจิตให้เกิดขึ้นแก่เด็ก

ครูที่จะสอนแบบมอนเตสซอรี จะต้องได้รับการฝึกฝนและเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ จากสถาบันฝึกหัดครูที่ได้รับการรับรองจากสมาคมระดับชาติหรือระดับนานาชาติ การเรียนโดยทั่วไป

ประมาณ 2 ปี ช่วงเวลาเรียนสถาบันเป็นผู้กำหนด การฝึกปฏิบัติงานการสอนกับเด็กในโรงเรียนและจัดทำคู่มือการสอนด้วยตนเองก็เป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งในการเรียน

ครูมอนเตสซอรีทำงานมากกว่าที่กำหนดไว้ในหลักสูตร สิ่งสำคัญคือช่วยให้เด็กได้ไปถึงในสิ่งที่เขาต้องการและพร้อมที่จะเรียน ไม่ได้สอนเพื่อให้เด็กได้เกรดดี ๆ แต่เป็นการทำงานกับเด็กเพื่อให้เด็กมีพื้นฐานในการรักการเรียนรู้ ครูจะต้องทำความเข้าใจเด็กแต่ละคนว่ามีลักษณะเฉพาะตัวในการเรียนรู้และพื้นฐานทางอารมณ์อย่างไร

ดร.มอนเตสซอรี เชื่อว่าครูควรให้ความสนใจเด็กเป็นรายบุคคล ดูแลให้เด็กได้รู้จักการคิดสำรวจ ตรวจสอบ และแสดงหาคำตอบด้วยการค้นคว้าด้วยตนเอง จุดประสงค์หลักของการศึกษาแบบมอนเตสซอรีที่ครูจะต้องใส่ใจ คือช่วยเด็กให้เรียนอย่างอิสระให้เด็กมีความอยากรู้อยากเห็น มีความคิดสร้างสรรค์ ได้พัฒนาสติปัญญา ดังนั้นครูของมอนเตสซอรีจะต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวก เป็นพี่เลี้ยงดูแล เป็นผู้ให้คำแนะนำแก่เด็ก ซึ่ง ดร.มอนเตสซอรีใช้คำว่า “ผู้อำนวยการ” (director or directress) แทนคำว่า “ครู” (teacher) โดยหมายถึงบทบาทของผู้ประสานงาน แต่ปัจจุบันโรงเรียนมอนเตสซอรีพอใจจะเรียกครูว่า “ผู้แนะนำ” (guide) แต่ไม่ว่าจะเรียกอย่างไรก็ตามการเรียนการสอนต้องให้เด็กเป็นศูนย์กลางในการเรียน

บทบาทของครูจะไม่ใช้การทำงานกับเด็กทั้งชั้น บทบาทแรกคือการเตรียมและดูแลสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ สติปัญญา อารมณ์ และสังคมของเด็กที่จะเข้าไปทำงานโดยจัดโอกาสที่เหมาะสมเพื่อให้เด็กแต่ละคนในชั้นได้พบกับสิ่งที่ต้องการและสนใจ การดูแลเด็กในการเรียนด้วยตนเองต้องให้ความชัดเจนแก่เด็กและให้ข้อมูลที่จำเป็น เช่น ชื่อของอุปกรณ์ สถานที่วางบนชั้นวางของ วิธีการใช้อุปกรณ์

ครูจะต้องสังเกตเด็กเพื่อจะได้ทราบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของเด็ก รู้จุดอ่อน จุดแข็ง เพื่อช่วยจัดหลักสูตรและจัดทางเลือกต่าง ๆ ให้เด็กได้พบกับความสำเร็จ

นอกจากนี้ ดร.มอนเตสซอรี ยังได้กล่าวถึงลักษณะของครูปฐมวัย โดยเน้นย้ำถึงความสำคัญของครูในระบบมอนเตสซอรี ดังนี้

1. ครูจะต้องมีความรักต่อเด็ก มีเจตคติที่ดีต่อการทำงานกับเด็ก
2. ความสามารถในการสังเกต มีความสำคัญต่อการทำงานของคุณครูอย่างมากเพราะจากการสังเกตเด็ก ครูจะสามารถรู้ถึงความต้องการของเด็ก ทราบว่าเด็กต้องการเรียนรู้เรื่องใด ทำอะไรได้บ้าง

มีปัญหาอะไร และครูจะเข้าไปช่วยได้อย่างไร มอนเตสซอริได้กล่าวว่า บุคคลใดที่ไม่มีความสามารถในการสังเกตย่อมจะเป็นครูที่ไม่ได้

3. ครูต้องให้อิสระแก่เด็กในการตัดสินใจ ให้ออกสาในการเลือกให้เด็กได้เสี่ยงในการทำงาน และได้เรียนรู้จากความผิดพลาดที่เกิดขึ้น อุปกรณ์ของมอนเตสซอริจะเป็นสิ่งที่ช่วยทำให้เด็กค้นพบผลของการทำงานของตนเอง

4. ครูจะต้องมีความสามารถในการจัดเตรียมสิ่งแวดล้อม มีอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ช่วยพัฒนาทักษะกลไก ประสาทสัมผัส การเคลื่อนไหว และวิชาการ เด็กจะได้เลือกและทำงานด้วยตนเอง มอนเตสซอริพบว่าเด็กจะมีสมาธิและนั่งทำงานได้เป็นเวลานานในสิ่งที่เด็กสนใจ เมื่อเด็กทำงานใด มักจะทำซ้ำ ๆ จนกระทั่งมีความมั่นใจและชำนาญในการทำสิ่งนั้น

5. ครูต้องจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับพัฒนาการและความต้องการของเด็ก เด็กจะมีแรงจูงใจภายในที่จะทำงานให้สำเร็จด้วยตนเอง เมื่อทำงานสำเร็จนั้นคือรางวัลที่เกิดขึ้นภายในจิตของเด็ก ดังนั้นการสอนแบบมอนเตสซอริจะเน้นแรงจูงใจภายใน มิใช่แรงจูงใจภายนอกดังเช่น การให้รางวัล เหมือนที่ทำกันโดยทั่วไป

บทบาท และความรับผิดชอบของครูในระบบมอนเตสซอริ

1. ผู้เชื่อมโยงระหว่างเด็กและสิ่งแวดล้อมที่เตรียมไว้
2. เป็นผู้สังเกตและแปลความหมายสิ่งที่เด็กต้องการ
3. เป็นผู้ทำการทดลอง ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับความสนใจและความต้องการของเด็ก
4. เป็นผู้จัดเตรียมสิ่งแวดล้อมให้กับเด็กในสภาพที่สมบูรณ์ที่สุด
5. ประเมินการทำงานของตนเอง และประเมินความก้าวหน้าของเด็กแต่ละคนทุกด้าน
6. เป็นบุคคลที่ให้ความเคารพและปกป้องดูแลเด็กได้
7. เป็นผู้ให้การสนับสนุน ให้ความรัก และดูแลเอาใจใส่เด็กแต่ละคนอย่างเท่าเทียมกัน
8. เป็นผู้รายงานผลความก้าวหน้าของเด็กให้ผู้ปกครองทราบ
9. เป็นผู้ชักชวนให้เด็กรู้สึกชอบ และอยากทำอุปกรณ์ที่ครูสาธิตให้ดู โดยไม่ต้องกระตุ้น

10. เป็นแบบอย่างที่ดีในด้านพฤติกรรมให้กับเด็ก
11. เป็นผู้ที่มีรู้จักประนีประนอม สร้างสันติให้เกิดขึ้น มีความสุภาพอ่อนโยน
12. รู้จักวินัย ไม่ตัดสินเด็กแต่ละคนจากความรู้สึกของตนเอง

(จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ และคำแก้ว ไกรสรพงษ์, 2543)

วิธีการสอน สามขั้นตอน (The Three – Period Lesson)

เป็นวิธีการที่ใช้สำหรับสอนความคิดรวบยอดใหม่ด้วยการทำซ้ำ เพื่อช่วยให้เด็กเข้าใจในแบบฝึกหัดที่ครูสาธิตให้ดูได้ดีขึ้น การสอนนี้ยังช่วยให้ครูสังเกตเห็นว่าเด็กสามารถเข้าใจและซึมซาบสิ่งที่สาธิตให้เด็กดูได้ว่องไวแค่ไหน วิธีการสอนสามขั้นตอนนี้ใช้กับการสาธิตขั้นต้น เมื่อเด็กไม่เข้าใจขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งจะต้องเริ่มสาธิตให้ดูใหม่ ครูต้องแน่ใจว่าเด็กเข้าใจในสิ่งที่ทำให้อ่านแล้วจึงจะดำเนินขั้นต่อไป

วิธีการสอนสามขั้นตอนดังกล่าว Hainstock (1964) อธิบายไว้ดังนี้

ขั้นที่หนึ่ง สังเกตเห็นลักษณะเฉพาะของสิ่งนั้น (Recognition of Identity) ทำให้เชื่อมโยงสิ่งที่ครูสาธิตให้ดูกับชื่อของสิ่งนั้นได้ “นี่คือ.....” (ครูชี้สิ่งที่สาธิต)

ขั้นที่สอง การจำแนกความแตกต่าง (Recognition of contrasts) เพื่อความมั่นใจว่าเด็กเข้าใจ บอกเด็กว่า “อันไหนคือ.....” (ให้เด็กหยิบ หรือชี้ให้ดู)

ขั้นที่สาม สามารถแยกแยะระหว่างสิ่งของที่มีความคล้ายคลึงกัน (Discrimination between similar objects) เพื่อที่จะได้ทราบว่าเด็กจำชื่อสิ่งต่าง ๆ ที่ครูสาธิตให้ดูได้หรือไม่ เช่น ชีของหลาย ๆ สิ่ง แล้วถามว่า “อันนี้คืออะไร.....” (ครูชี้สิ่งของแล้วให้เด็กบอกชื่อ)

การประเมินผลการสอนแบบมอนเตสซอรี

การสอนแบบมอนเตสซอรี ประเมินผลโดยการสังเกตความสามารถในการทำกิจกรรมของเด็กในแต่ละกลุ่มวิชา เป็นการประเมินผลเด็กเป็นรายบุคคลโดยไม่มีการเปรียบเทียบกับเด็กคนอื่น ครูจะประเมินโดยสังเกตการใช้อุปกรณ์การเรียนแต่ละชิ้นของเด็ก สิ่งที่โรงเรียนส่วนใหญ่ทำในการรายงานผลการเรียนของนักเรียนคือ ทุกวันศุกร์ส่งผลงานของนักเรียนกลับบ้าน กำหนดช่วงเวลาที่จะให้ผู้ปกครองมาสังเกตการเรียนการสอนของโรงเรียน และมีการสนทนาระหว่างครูและผู้ปกครองเกี่ยวกับความสามารถของเด็ก นอกจากนี้ มีแบบการประเมินผลความสามารถของนักเรียนในการใช้

อุปกรณ์ต่าง ๆ โดยลงวันที่หรือขีดเครื่องหมายถูกหลังรายการอุปกรณ์ที่นักเรียนทำได้คล่องแคล่วและเข้าใจในการใช้อุปกรณ์อย่างถูกต้องแล้วและพร้อมที่จะรับการสาธิตจากครู สำหรับการใช้อุปกรณ์ขั้นที่ยากขึ้นไปอีก แล้วจัดทำเป็นรายงานให้ผู้ปกครองได้ทราบอีกครั้ง

การศึกษาเด็กด้วยวิธีการสังเกต

ความหมายของการสังเกต

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2540) ได้ให้ความหมายของการสังเกตว่า การสังเกตเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต้องอาศัยประสาทสัมผัสหลายอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประสาทสัมผัสทางตา และหู เป็นสำคัญ การสังเกตใช้ได้ดีสำหรับการศึกษาคูณลักษณะและพฤติกรรมของบุคคล รวมถึงปรากฏการณ์และพิธีการต่าง ๆ ใช้เป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลได้ทั้งด้านวิทยาศาสตร์กายภาพและทางด้านพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์

บุญเรียง ขจรศิลป์ (2533) ได้ให้ความหมายตรงกับ อารี รังสินันท์ (2524) ว่าการสังเกตเป็นการรวบรวมข้อมูลที่เปิดโอกาสให้ผู้รวบรวมข้อมูลสัมผัสกับความเป็นจริง และสิ่งที่ต้องการจะรวบรวมด้วยตนเอง ทำให้มีโอกาสที่จะรวบรวมข้อมูลได้ตรงตามสภาพความเป็นจริงได้มากและสามารถที่จะรวบรวมรายละเอียดของข้อมูลในแนวคิดได้

วิเชียร เกตุสิงห์ (2524) กล่าวถึง การสังเกตว่าเป็นวิธีการที่ต้องอาศัยหู ตา เพื่อฟังและดูเป็นเครื่องมือสำคัญ แต่การดูและฟังนั้นจะมีจุดมุ่งหมายว่าดูอะไรและฟังสิ่งใดเป็นเรื่อง ๆ ไป และส่วนใหญ่ มักจะต้องมีการบันทึกไว้เพื่อป้องกันการหลงลืม

สรุปได้ว่า การสังเกต คือการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต้องการ โดยต้องอาศัยประสาทสัมผัสหลายอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งตา และหูเป็นสำคัญ และกำหนดจุดมุ่งหมายของการสังเกตอย่างชัดเจน เพื่อสามารถสังเกตสิ่งที่ต้องการรวบรวมได้อย่างครอบคลุมและตรงประเด็น ควรมีการบันทึกควบคู่ไปกับการสังเกต เพื่อป้องกันการลืม และพลาดในประเด็นที่สำคัญ

หลักในการสังเกต

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2540) ได้กล่าวถึงหลักการสังเกตไว้ดังนี้

1. หลักการสังเกต ต้องกำหนดจุดมุ่งหมายที่จะสังเกตไว้ให้แน่นอน โดยอาจทำเป็นรายการพฤติกรรมที่จะสังเกตไว้ล่วงหน้าอย่างชัดเจน พร้อมกับกำหนดไว้ว่าจะบันทึกการสังเกตอย่างไร

2. การสังเกต ต้องศึกษาเรื่องที่จะสังเกตไว้ให้มีพื้นฐานความรู้
3. การสังเกตต้องนิยามสิ่งที่สังเกตให้แจ่มชัดว่า หมายถึงอะไร มีขอบเขตแค่ไหน
4. การสังเกตต้องกระทำอย่างมีระบบ เช่น กำหนดไว้ว่าจะสังเกตพฤติกรรมนั้น ๆ ภายในเวลา กี่นาที หรือกี่วินาที เป็นต้น
5. การสังเกต ต้องให้ได้ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อนำไปวิเคราะห์ผลได้
6. การสังเกต ผู้สังเกตต้องไม่มีอคติ
7. การสังเกต ผู้สังเกตต้องได้รับการฝึกฝนในเรื่องที่จะสังเกตมาเป็นอย่างดี
8. การสังเกต ต้องสังเกตอย่างละเอียดถี่ถ้วน
9. การสังเกต ต้องมีการบันทึกผลโดยทันที
10. ในการสังเกตควรใช้เครื่องมืออื่น ๆ ประกอบด้วย เพื่อใช้ช่วยในการบันทึกการสังเกต ซึ่ง อาจเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) หรือมาตราส่วนประเมิน (Rating scale) หรือทั้ง 2 อย่าง

อนันต์ ศรีโสภณ (2527) ได้กล่าวถึงหลักการสังเกตว่า

1. ควรจะวางแผนว่าจะสังเกตอะไรบ้างไว้ล่วงหน้า สิ่งที่น่าจะยากในการสังเกต คือการกำหนด พฤติกรรมอะไรบ้างในการสังเกต คล้ายกับการเลือกเนื้อหาวิชาที่จะทำการทดสอบในเรื่องการสร้าง แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังนั้นการสังเกตควรจะกำหนดพฤติกรรมที่จะทำการสังเกตให้ ตรงจุดมุ่งหมาย
2. ควรกำหนดเวลาในการสังเกตให้อยู่ในลักษณะแบบกลุ่ม เพื่อที่จะกำจัดความคลาดเคลื่อน ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ ควรกำหนดเวลาและระยะเวลาในการสังเกตนักเรียนแต่ละคนให้เป็นลักษณะ แบบสุ่มและระยะเวลาในการสังเกตเพียงสั้น ๆ จะทำให้สังเกตนักเรียนได้ทั่วถึง
3. พยายามทำให้การสังเกตสัมพันธ์กับการสอน ครูควรจะเตรียมการสอนไปพร้อมกับการ เตรียมการสังเกต การสังเกตนักเรียนขณะที่กำลังสอนจะช่วยให้การสังเกตนั้นมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และประหยัดเวลา
4. ควรบันทึกผลในการสังเกตทันที

5. ไม่ควรตีความหมาย หรือสรุปข้อคิดเห็นของการสังเกตในระยะเวลาสั้น ๆ ควรจะรอจนกว่า การสังเกตทั้งหมดสิ้นสุดลง เพราะการตีความหมายจากการสังเกตครั้งย่อย ๆ อาจจะไปขัดแย้งกับผล การสังเกตมาโดยตลอดได้

ประเภทของการสังเกต

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2540) ได้แบ่งประเภทของการสังเกตออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. การสังเกตทางตรง (Direct observation) เป็นการสังเกตที่ผู้สังเกตต้องเฝ้าดูเหตุการณ์หรือ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นด้วยตนเองโดยอาศัยประสาทสัมผัสทางตาเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาคือหู

การสังเกตทางตรงสามารถแบ่งย่อยได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

ก. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) เป็นการสังเกตที่ผู้สังเกตเข้าไป มีส่วนร่วมในเหตุการณ์หรือกิจกรรมนั้น ๆ ด้วย ผู้ถูกสังเกตอาจจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ได้ แต่ในกรณีที่ ต้องการพฤติกรรมที่เป็นไปตามธรรมชาติ และความเป็นจริงก็ไม่ควรให้ผู้ถูกสังเกตรู้ตัว การสังเกตใน ลักษณะนี้จะทำให้ได้เห็นพฤติกรรมหรือเหตุการณ์อย่างละเอียดทุกแง่มุม

ข. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Nonparticipant observation) เป็นการสังเกตอยู่นอกวง กระทำตนเป็นผู้ดูอย่างเดียว ผู้ถูกสังเกตไม่รู้ตัวว่ามีคนคอยสังเกตอยู่ การสังเกตแบบนี้มี ข้อเสียคือไม่สามารถติดตามดูพฤติกรรมทุกอย่างได้

2. การสังเกตทางอ้อม (Indirect observation) เป็นการสังเกตที่ผู้สังเกตไม่เห็นเหตุการณ์ หรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง แต่อาศัยการถ่ายทอดด้วยเครื่องมืออย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น สังเกต จากการถ่ายทำเป็นภาพยนตร์ ถ่ายภาพไว้ เป็นต้น

โชติ เพชรชื่น (2525) ได้แบ่งประเภทของการสังเกตออกเป็น 2 ประเภท

1. การสังเกตแบบมีโครงสร้าง (Structured Observation) การสังเกตแบบนี้สังเกตโดยกำหนด เรื่องเฉพาะไว้แล้ว รู้แน่นอนแล้วว่าพฤติกรรมชนิดใดต้องสังเกตและพฤติกรรมใดจะต้องเกิดขึ้นแน่นอน ภายใต้อาณัติที่กำหนดไว้ เช่น สังเกตพฤติกรรมของครูและของนักเรียนในห้องเรียน การสังเกต ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนด้วยวิธีนี้ปกติผู้สังเกตจะไม่ รู้ตัว ข้อมูลที่สังเกตได้จะถูกบันทึกลงในแบบฟอร์มที่ได้กำหนดไว้ และอาจใช้ผู้สังเกตครั้งละหลาย ๆ คนก็ได้ เนื่องจากโครงสร้างในการสังเกตได้กำหนดไว้เป็นมาตรฐานเดียวกัน อยู่แล้ว

การสังเกตแบบนี้จะต้องระบุขอบเขตและคำจำกัดความของเรื่องให้ชัดเจนจะต้องมีการซักซ้อมทำความเข้าใจให้ชัดเจนเหมือนกันทุก ๆ คน สำหรับผู้สังเกตว่าพฤติกรรมอะไรจัดเข้าอยู่ในประเภทนี้บ้าง ปฏิบัติอะไรที่จะจัดให้อยู่ในระดับมาก ปานกลาง หรือน้อย ไม่ควรให้ผู้สังเกตนำความรู้สึกของตนเอง พฤติกรรมใดที่เห็นว่าค่อนข้างจะเข้าใจกันยากก็ตัดไปเสีย

2. การสังเกตแบบไม่มีโครงสร้าง (Nonstructured Observation) การสังเกตแบบนี้ใช้หมายความว่าสังเกตเรื่อยเปื่อยไป เป็นการสังเกตในเรื่องหรือพฤติกรรมที่ได้กำหนดไว้เช่นเดียวกัน แต่จะสังเกตพฤติกรรมอื่น ๆ และสิ่งอื่น ๆ ด้วย เช่น สภาพแวดล้อมที่เกิดพฤติกรรมนั้น ความมุ่งหมายของพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ตัวพฤติกรรมเกิดขึ้นเฉพาะสาเหตุใด เกิดขึ้นระหว่างใครกับใคร เป็นต้น การสังเกตแบบนี้มีขอบเขตค่อนข้างกว้างขวาง เหมาะสำหรับการสำรวจสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วไป ซึ่งเป็นระยะแรกทีผู้วิจัยไม่ค่อยจะมีภูมิหลัง เมื่อได้ความรู้เพียงพอที่จะจำกัดขอบเขตของเรื่องได้แล้ว ก็ควรจะใช้วิธีการสังเกตแบบมีโครงสร้างต่อไป

ลักษณะของผู้สังเกต

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2540) กล่าวถึงลักษณะของผู้สังเกตไว้ว่า การสังเกตจะได้ผลดีผู้สังเกตต้องมีลักษณะ 3 ประการคือ

1. ต้องมีความตั้งใจ (Attention) ผู้สังเกตต้องมีจุดมุ่งหมายที่แน่นอน และมีจิตใจจดจ่อต่อเรื่องที่จะสังเกต
2. ต้องมีประสาทสัมผัสที่ดี (Sensation) คือ ประสาทสัมผัสต้องปกติและรับรู้ได้ไว ประสาทสัมผัสในที่นี้ ได้แก่ ตาและหู ตาต้องไม่บอด หูไม่หนวก และรับรู้ได้ไว
3. ต้องมีการรับรู้ (Perception) ได้ดี ผู้สังเกตต้องพร้อมที่จะรับรู้และสามารถแปลความหมายสิ่งที่รับรู้ได้นั้นได้ถูกต้อง นั่นคือการสังเกตขึ้นกับองค์ประกอบต่อไปนี้ด้วย ได้แก่
 - อารมณ์ (Emotion) คือผู้สังเกตต้องมีอารมณ์อันมั่นคง จิตใจไม่วอกแวก
 - แรงจูงใจ (Motivation) คือผู้สังเกตต้องมีความรู้สึกอยากสังเกต ในสิ่งที่จะสังเกตอย่างเต็มใจ และมีความรู้สึกเห็นคุณค่าในสิ่งที่จะสังเกต
 - ความรังเกียจ (Prejudice) ผู้สังเกตต้องไม่มีความรังเกียจกลุ่มตัวอย่าง โดยทางใดทางหนึ่ง ต้องทำจิตใจให้ยุติธรรม ไม่ใช้ความรู้สึกส่วนตัวเข้าไปเกี่ยวข้อง ต้องสังเกตและบันทึกไปตามพฤติกรรมที่เกิด

- ปัญญา (Mental set) ผู้สังเกตต้องมีความรู้ในเรื่องที่สังเกต เป็นอย่างดีสามารถแปลความหมายพฤติกรรมที่สังเกตได้ถูกต้อง

- สภาพทางกาย (Physical conditon) ผู้สังเกตต้องมีสุขภาพเป็นปกติ ไม่เจ็บป่วยหรืออยู่ในสภาพที่หิว ง่วงนอน เป็นต้น

ข้อดีข้อเสีย และข้อควรระวังในการสังเกต

ข้อดีของการสังเกต

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2540) กล่าวถึงข้อดีของการสังเกตไว้ดังนี้

1. การสังเกตทางตรงทำให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องเป็นจริงได้มาก เพราะเป็นการเก็บข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ
2. การสังเกตช่วยให้ได้ข้อมูลที่ผู้ถูกสังเกตไม่เต็มใจที่จะเล่าออกมาเป็นคำพูด อาจเพราะไม่แน่ใจข้อเท็จจริงหรือกลัวว่าบอกแล้วจะเป็นภัยแก่ตัวเอง หรืออาจเป็นการเสื่อมเสียบุคลิกลักษณะของตนไป
3. การสังเกตช่วยในการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากการใช้วิธีการอื่น ๆ ทั้งยังใช้เป็นวิธีตรวจสอบความเที่ยงตรง และความเชื่อมั่นของข้อมูลที่ใช้วิธีการอื่น ๆ อีกด้วย

โชติ เพชรชื่น (2525) กล่าวถึงข้อดีของการสังเกตไว้ ดังนี้

1. ช่วยในการเก็บข้อมูลบางอย่างที่ผู้ถูกศึกษาไม่ได้บอก เพราะเขาคิดว่าไม่ค่อยสำคัญ ช่วยในการเก็บข้อมูลที่ผู้ถูกศึกษาสื่อความหมายด้วยภาษาไม่ได้ เช่น เด็กเล็ก ๆ และช่วยในการเก็บข้อมูลที่ผู้ถูกศึกษาไม่เต็มใจจะบอก ไม่กล้าจะบอก เพราะเขาเกรงว่า อาจผิดกฎเกณฑ์ บางอย่างหรืออาจนำความเสื่อมเสียมาสู่คน
2. การสังเกตที่มีระบบ จะช่วยให้เก็บข้อมูลง่าย รวดเร็ว สามารถบันทึกข้อปลีกย่อยที่น่าสนใจได้ทันที
3. การเก็บข้อมูลเพิ่มเติมโดยการสังเกต สามารถใช้ตรวจสอบความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงของข้อมูลที่เก็บโดยวิธีอื่น ๆ
4. หากมีเหตุการณ์อะไรที่เกิดขึ้นระหว่างการสังเกต ก็อาจเก็บข้อมูลได้ทันทีไม่ต้องพึ่งคำบอกเล่าของผู้อื่น

5. การเก็บข้อมูลทำการทดลอง ซึ่งได้ควบคุมตัวแปรนั้น ใช้วิธีการสังเกตเป็นการเหมาะสม

ข้อเสียของการสังเกต

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2540) กล่าวถึงข้อเสีย หรือข้อจำกัดของการสังเกต ดังนี้

1. การสังเกต มักจะขาดความเป็นปรนัยเพราะข้อมูลที่ได้ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพต้องเปลี่ยนเป็นเชิงปริมาณเพื่อนำไปวิเคราะห์ทางสถิติ ทำให้แปลความหมายไม่ตรงกันได้
2. การสังเกตไม่สามารถเก็บข้อมูลได้ทั่วถึงทุกแง่มุมเพราะสังเกตเฉพาะบางเรื่องที่กำหนดไว้เท่านั้น จึงอาจพลาดในพฤติกรรมบางอย่างที่ควรสังเกตไปได้
3. การสังเกต ถ้าผู้สังเกตไม่มีความรู้ในเรื่องที่สังเกตและขาดการฝึกฝน ข้อมูลที่ได้อาจคลาดเคลื่อนได้
4. การสังเกต อาจเกิดความคลาดเคลื่อนได้อันเนื่องมาจากความอคติ
5. การสังเกต ต้องอาศัยการจดบันทึกผลที่รวดเร็วและแม่นยำ ถ้าการจดบันทึกไม่ดี ผลก็คลาดเคลื่อนได้

โชติ เพชรชื่น(2525) กล่าวถึง ข้อเสียของการสังเกตไว้ 4 ข้อ ดังนี้

1. ความจำกัดของเหตุการณ์ เหตุการณ์บางอย่างเจ้าของเขาไม่อนุญาตให้สังเกต เพราะเป็นเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องพิธีกรรมบางประเภท และเหตุการณ์บางอย่างมิได้มีตามกำหนดการที่คาดหมายไว้
2. ถ้าหากผู้สังเกตไม่เข้าใจ ขาดความรู้ ขาดประสบการณ์เพียงพอ การเก็บข้อมูลก็จะคลาดเคลื่อน
3. การใช้บุคคลอื่นร่วมเป็นผู้สังเกต มีตัวแปรที่ก่อให้เกิดความคลาดเคลื่อนมาก อาทิ อคติประจำตัว การคาดคะเนเรื่องราวต่าง ๆ มักจะสูงหรือต่ำกว่าความเป็นจริง ปรัชญาการณที่แตกต่างกัน เป็นต้น
4. ถ้าหากผู้ถูกสังเกตรู้ตัว อาจสร้างพฤติกรรมเสแสร้งได้ปรากฏได้

ข้อควรระวังในการใช้วิธีการสังเกต

โชติ เพชรชื่น (2520) กล่าวถึง ข้อควรระวังในการใช้วิธีการสังเกต ดังนี้

1. วิธีการสังเกตจะมีประโยชน์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับเงื่อนไข บางประการ ดังนี้

- 1.1 ลักษณะของข้อมูลกับความประสงค์สอดคล้องตรงกัน
- 1.2 วางระเบียบและข้อปฏิบัติในการสังเกตไว้ชัดเจน
- 1.3 แบบฟอร์มสำหรับบันทึกความสอดคล้องกับเรื่องที่จะศึกษา
- 1.4 มีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้

2. ลักษณะของผู้สังเกต

- 2.1 ให้ความสนใจในการสังเกตอย่างจริงจัง
- 2.2 ตระหนักในความสำคัญของข้อมูล ไม่นำความเคยชินที่เคยพบเห็นมาใช้ในการสังเกต
- 2.3 ทำใจให้เป็นกลาง ลดอคติและสรุปผลที่สังเกตได้เท่านั้น
- 2.4 การจดบันทึก กับผลการสังเกตต้องตรงกันไม่ต้องเสริมความคิดเห็นเพิ่มเติม

3. การลดอคติของผู้สังเกต

โชติ เพชรชื่น (2525) กล่าวถึงการลดอคติของผู้สังเกตไว้ดังนี้

คนทุกคนจะมีอคติหรือความลำเอียงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเสมอไม่มากก็น้อย การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตที่จะได้ผลดีก็ต้องลดอคติดังกล่าวให้น้อยลงไป วิธีการลดอคติก็ต้องระวังอิทธิพลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นคือ

3.1 อิทธิพลของตัวผู้สังเกต

ผู้ถูกสังเกตเมื่อรู้ว่าจะมีคนมาสังเกต ก็รู้สึกตื่นเต้นหรือกังวลใจ จึงได้มีการชักชวนนัดหมายเตรียมการเป็นพิเศษ เช่น ครูผู้สอนและนักเรียนทราบว่าเข้านี้จะมีผู้มาสังเกตการเรียนการสอน ทั้งครูและนักเรียนก็จะแสดงพฤติกรรมบางอย่างที่ไม่ใช่พฤติกรรมที่แท้จริงของตนเอง ดังนั้นผู้

สังเกตจึงไม่ควรบอกให้เขารู้ตัว และการสังเกตก็ไม่ควรจะสังเกตในช่วงเวลาแรก ๆ ของการเรียนการสอน

3.2 ผู้สังเกตมีอคติในตัวอยู่แล้ว

การที่ผู้สังเกตมีประสบการณ์แตกต่างกัน การให้แปลความหมายหรือสรุปความหมายเพื่อบันทึกข้อมูลนั้นอาจจะพลาดเป้าหมายได้ แต่ถ้ามีความจำเป็นต้องทำเช่นนี้ ก็ควรจะใช้ผู้สังเกตตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป แต่ละคนมีอิสระในการสังเกตและไม่ควรจะถูกผูกมัดกันจากนั้นก็นำมาตรวจสอบหาความเชื่อมั่น

3.3 ข้อผิดพลาดในการจัดลำดับที่

ผู้สังเกตแต่ละคนย่อมจัดลำดับที่สิ่งที่ได้พบเห็นแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะการอธิบายความหมายของพฤติกรรมหรือสิ่งที่พบแตกต่างกันนั่นเอง การลดข้อผิดพลาดข้อนี้ก็ต้องฝึกฝนผู้สังเกตให้มีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับเดียวกันเสียก่อน

4. ข้อผิดพลาดที่มักเกิดขึ้นในการสังเกต

ไซติ เพชรชื่น (2525) ได้กล่าวถึงข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในการสังเกต คือ

- 4.1 นิสิตนักศึกษาไม่ฝึกฝน ผู้สังเกตให้เก่งพอ ทำให้ได้ข้อมูลที่ขาดความเชื่อมั่น
- 4.2 ให้แบบฟอร์มบันทึกการสังเกตที่มีรายละเอียดหรือสิ่งที่ต้องกระทำมากเกินไป
- 4.3 ผู้สังเกตถูกรบกวนบ่อย ๆ หรือ การเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ของการสังเกต ไม่ได้บอกกันล่วงหน้าหรือลักษณะของภาวการณ์ที่จะเปลี่ยนไปนั้นผู้สังเกตไม่เคยได้รับการฝึกฝนมาเลย
- 4.4 ขอร้องผู้สังเกตให้ดำเนินการจำแนกความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมที่เกิดขึ้นมากไปจนผู้สังเกตกังวลใจและต้องระมัดระวังในเรื่องนี้ อาจทำให้ละเลยสาระอื่น ๆ ก็ได้
- 4.5 ไม่ใช่ผู้สังเกตหลายคน เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่นของการจัดลำดับที่
- 4.6 ไม่จัดให้ผู้สังเกตได้ทำงานอย่างอิสระเสรี จากผู้สังเกตคนอื่น ๆ

4.7 ไม่วางระบบการจัดเก็บข้อมูล ทำให้ข้อมูลที่ได้ขาดความสมบูรณ์

4.8 ไม่สุ่มกลุ่มตัวอย่างมาใช้ศึกษาอย่างเหมาะสม

5. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียน

Hurlock (1964) ได้กล่าวว่าในการศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนมีวิธีการศึกษาหลายวิธี แต่วิธีการสังเกตและการเข้าร่วมกิจกรรมกับเด็กจะทำให้ได้รับความรู้และความเข้าใจเด็กมากกว่าวิธีอื่นแต่จะต้องไม่มีการควบคุมเด็กที่ทำการสังเกตหรือมีการควบคุมน้อยมาก Draper (1977) กล่าวว่า การสังเกตเป็นวิธีการพื้นฐานที่ใช้ในการศึกษาเด็ก แต่การสังเกตจะมีความหมายมากยิ่งขึ้น ถ้าผู้สังเกตได้ศึกษาข้อมูลที่จะเป็นเงื่อนไข หรือเป็นแนวทางที่นอกเหนือจากการเฝ้าดูเด็กอย่างเดียว และจะต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรม และพัฒนาการของเด็กด้วยการบันทึกซึ่งจะช่วยให้มองเห็นรูปแบบ อันดับและลำดับขั้นของพัฒนาการของเด็กได้

Medinnus (1976) ได้กล่าวถึงการสังเกตพฤติกรรมทางสังคมว่า สามารถจัดอันดับความประสงค์ในการศึกษา เพื่อตรวจสอบสมมติฐานของการวิจัยจากทฤษฎีที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ได้ โดยแบ่งการสังเกตออกเป็น 3 ประเภทคือ

5.1 การสังเกตตามธรรมชาติ (Naturalistic Observation) ใช้ศึกษาด้านชีวประวัติ และพฤติกรรมตามธรรมชาติทั่ว ๆ ของเด็ก

5.2 การสังเกตแบบมีการควบคุม (Controlled Approaches to Observation) เช่น ควบคุมเวลา กลุ่มตัวอย่าง สถานการณ์ ใช้ศึกษาปฏิสัมพันธ์ของเด็กกับสิ่งแวดล้อมเพื่อบ่งบอกถึงความถี่ของพฤติกรรมที่สามารถแสดงถึงลักษณะนิสัยของเด็ก และใช้เปรียบเทียบระหว่างกลุ่มเด็กได้ด้วย

5.3 การศึกษาจากเด็กคนอื่น (Other Child Study Methods) รวมทั้งการให้เด็กตอบแบบสอบถาม ตรวจสอบบุคลิกภาพ การทดสอบทางจิตวิทยา และการสัมภาษณ์ ใช้ศึกษาข้อมูลได้หลายด้านคือ ทักษะคติ ความสามารถด้านสติปัญญา การแก้ปัญหาบุคลิกภาพ และการเข้าใจเด็ก โดยดูจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก

การสังเกตพฤติกรรมเด็ก

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2524) ได้กล่าวถึงการสังเกตพฤติกรรมของเด็กโดยได้อาศัยกรอบแนวคิดของการสังเกตว่า “การสังเกต” เป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงที่ต้องการทราบโดยเฝ้ามองจากปรากฏการณ์นั้นจริงหรือจากสภาพการณ์นั้นจริง ๆ โดยไม่ให้ผู้ถูกสังเกตรู้ตัวจะทำให้ได้พฤติกรรมที่แท้จริง ไม่บิดเบือนไปจากความจริง และควรจะได้บันทึกพฤติกรรมไว้ตามที่เห็นและได้ยินโดยไม่ใส่ความคิดเห็นส่วนตัวลงไป

1. วัตถุประสงค์ของการสังเกตพฤติกรรมเด็ก

การสังเกตพฤติกรรมของเด็กนั้น จะทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐาน (Baseline Data) ของพฤติกรรมที่ต้องการจะพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลง ซึ่งข้อมูลเหล่านั้นจะช่วยให้สามารถตัดสินใจอย่างถูกต้องว่าพฤติกรรมใดควรพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงอีกทั้งทำให้รู้ว่าโปรแกรมการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สร้างขึ้นนั้นได้ผลเพียงใด ถ้ามีเหตุผลทำให้โปรแกรมนั้นไม่สามารถที่จะบรรลุถึงเป้าหมายผู้เกี่ยวข้องควรจะรู้ก่อนที่โปรแกรมนั้นสิ้นสุดลง ซึ่งจะทำให้สามารถปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมได้ทันที่ นอกจานี้ผู้สังเกตควรเข้าไปมีส่วนร่วมในสถานการณ์แวดล้อมของเด็กด้วย เพื่อให้เข้าใจความรู้สึกนึกคิดของเด็กแต่ละคนที่มีเอกลักษณ์ประจำตัวของเขา (Fine & Sandstrom, 1988)

2. วิธีการและเครื่องมือในการสังเกตพฤติกรรมเด็ก

2.1 วิธีการในการสังเกตพฤติกรรมเด็ก

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2524) Fine & Sandstrom(1988) ได้กล่าวถึงวิธีการในการสังเกตพฤติกรรมเด็ก ดังนี้

- 1) มีการวางแผนการสังเกต
- 2) กำหนดลักษณะพฤติกรรมอะไรบ้างที่ควรสังเกต
- 3) ก่อนการสังเกต ควรทำความคุ้นเคยกับเด็กเสียก่อนเพื่อเด็กจะได้แสดงพฤติกรรมที่แท้จริง
- 4) ลักษณะพฤติกรรมอันใดบ้างที่ควรได้รับการสังเกตเข้าและควรตรวจสอบให้แน่ชัดโดยการนำเอาวิธีการอื่น ๆ เข้ามาช่วย เช่น การทดสอบ การสัมภาษณ์เด็ก ผู้ปกครองและบุคคลอื่น ๆ เป็นต้น

- 5) พึงคำนึงว่าการสังเกตพฤติกรรมเด็กนั้น จะต้องสังเกตเด็กในสภาพแวดล้อมด้วยเสมอ เช่น สังเกตพฤติกรรมทางด้านสติปัญญาในสภาพการณ์เด็กเล่นเกม หรือในขณะที่เด็กเรียนอยู่ในกลุ่มใหญ่หรือในห้องเรียน เป็นต้น
- 6) สังเกตสถานการณ์ทุกด้าน ในการสังเกตพฤติกรรมควรสังเกตเด็กทุก ๆ ด้านทั้งในด้านพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งจะช่วยทำให้รู้จักเด็กได้ดีขึ้น
- 7) สังเกตเด็กในหลายสถานการณ์
- 8) เวลาในการสังเกต ควรทำการสังเกตเป็นระยะเวลาสั้นเพราะถ้าสังเกตในระยะเวลาสั้นเกินไปจะทำให้ไม่ได้พฤติกรรมที่แท้จริง
- 9) การเว้นระยะการสังเกต ควรให้มีช่วงเท่ากันหรือใกล้เคียงกันที่สุด เช่นควรสังเกตเด็กในวันที่ 5 10 15 20 ของทุกเดือน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อจะได้เห็นการเบี่ยงเบนของการเจริญเติบโตหรือลักษณะพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนได้ทันเวลาที่
- 10) พึงสังเกตพฤติกรรมของเด็ก ๆ ทุกคน ไม่ใช่สังเกตเฉพาะเด็กที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรือพฤติกรรมที่สนใจเท่านั้น
- 11) ควรมีผู้สังเกตหลาย ๆ คน แล้วนำผลที่ได้มาประชุมพิจารณากันว่าพฤติกรรมอันใดเป็นพฤติกรรมที่แท้จริงและเป็นแบบฉบับเพราะในการสังเกตหลาย ๆ คน อาจจะมีมุ่งสนใจและเป็นจุดที่แตกต่างกัน ดังนั้นจะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นพฤติกรรมของเด็กอย่างแท้จริง
- 12) การสังเกตที่ดี ต้องตรวจสอบผลที่ได้ด้วยเครื่องมือวัดมาตรฐานอื่น ๆ ประกอบด้วยเสมอ

2.2 แบบสังเกตเด็ก

แบบสังเกตเด็กเป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลที่ทำได้ง่าย ๆ ครูสามารถสังเกตนักเรียนแต่ละคนหรือเป็นกลุ่มในเวลาใดเวลาหนึ่งก็ได้ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการสังเกตของครูถ้าหากครูสังเกตนักเรียนบ่อย ๆ สม่ำเสมอและต่อเนื่อง ครูจะสังเกตเห็นความตั้งใจเรียน ความขยันหมั่นเพียร ลักษณะการแสดงออกทางอารมณ์ และสุขภาพของนักเรียน การสังเกตของครูอาจทำในห้องเรียน นอกห้องเรียนที่โรงอาหาร ที่สนามเด็กเล่นก็ได้ (อุทุมพร จามรมาน, 2532)

นางลักษณ์ วิรัชชัย (เอกสารอัดสำเนา) ได้อธิบายถึงขั้นตอนการทำแบบสังเกตไว้ 5 ขั้น ดังนี้คือ

- 1) ศึกษาโครงสร้างของพฤติกรรมที่จะสังเกตและจัดทำรายละเอียดของพฤติกรรมทั้งหมด ถ้าสามารถแยกกลุ่มหรือเรียงความระดับความซับซ้อนของพฤติกรรมได้จะดียิ่งขึ้น
- 2) กำหนดหน่วยสังเกตพฤติกรรมว่าจะใช้หน่วยเวลา หน่วยเหตุการณ์ หรือหน่วยบุคคล และช่วงเวลาการสังเกต
- 3) ตัดสินใจว่าจะใช้แบบบันทึกการสังเกตแบบใดซึ่งสะดวกและตรงกับความต้องการมากที่สุด
- 4) จัดทำแบบบันทึกการสังเกตฉบับร่าง และนำไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริง เพื่อให้ทราบว่ามีข้อบกพร่องที่ต้องการปรับปรุงพัฒนาอย่างไร
- 5) ปรับปรุงแก้ไข จัดทำแบบบันทึกฉบับจริง และนำไปตรวจสอบคุณภาพ

สถานการณ์ที่มีการสังเกตเด็ก

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2527) ได้กล่าวถึงสถานการณ์ที่มีการสังเกตเด็กว่า การสังเกตเพื่อให้ได้พฤติกรรมที่แท้จริง ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด จะต้องทำการสังเกตในสถานการณ์หรือในสภาพการณ์หลาย ๆ สถานการณ์ กล่าวคือสังเกตเด็กในขณะที่อยู่ในห้องเรียน ห้องประชุม สนามเด็กเล่น ห้องรับประทานอาหาร ห้องกิจกรรม ห้องดนตรี ห้องสอบ ตลอดจนในการพูดคุย สัมภาษณ์ เป็นต้น

1) สถานการณ์ภายในห้องเรียน อาจสังเกตเด็กได้บ่อยครั้งหรือสังเกตได้เสมอในขณะที่มีการสอนเด็กเป็นกลุ่มใหญ่ในห้องเรียนด้วยการสังเกตลักษณะ การตอบคำถาม การสังเกตความคิดเห็น การฟัง การปฏิบัติตามคำสั่ง ความร่วมมือ ความคิดริเริ่ม ความรับผิดชอบ ลักษณะความเป็นผู้นำ การปรับตัวทางด้านอารมณ์ ตลอดจนพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และไม่พึงประสงค์อื่น ๆ ซึ่งสามารถสังเกตได้

2) สถานการณ์การสัมภาษณ์ นับเป็นสถานการณ์ที่สามารถรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมเด็กวิธีหนึ่งซึ่งอาจหาไม่ได้จากวิธีอื่น เช่น ลักษณะบางอย่างของบุคลิกภาพของเด็กที่วัดได้ยาก ดังนั้นจึงควรสังเกตในขณะที่สัมภาษณ์ โดยสังเกต สีหน้า ท่าทาง การแสดงความรู้สึก การควบคุมอารมณ์ และปฏิกิริยาต่าง ๆ ที่เด็กตอบสนองอันเนื่องมาจากความรู้สึกภายใน รวมทั้งคำพูด พูดได้คล่องแคล่ว มีความมั่นใจ มีการลังเล แสดงความไม่มั่นใจ หรือพูดตรงประเด็นที่ถามหรือไม่ ตลอดจนรวบรวมความคิดและพูดออกมาซึ่งแสดงให้เห็นถึงการรู้จักเรียงเรียงประโยค และมีหลักเกณฑ์ในการตอบ การแก้ปัญหาซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถสังเกตดูได้ดีในการสัมภาษณ์

3) สถานการณ์การทดสอบ ในระหว่างที่เด็กทำการทดสอบ อาจสังเกตพฤติกรรมที่น่าสนใจได้ดังต่อไปนี้

3.1) ความตั้งใจ โดยการสังเกตดูความตั้งใจความกระตือรือร้น ความเต็มใจ หรือไม่เต็มใจเพียงใด ตลอดจนการใช้เวลานานเพียงใด มีความสามารถเพียงใดหรือนิ่งเหม่อลอย ไม่มีความกระตือรือร้นที่จะทำให้เสร็จ เป็นต้น

3.2) ความพยายาม โดยการสังเกตท่าทางว่าเด็กมีความเบื่อหน่าย มีความสนใจหรือใช้ความพยายามอย่างจริงจังเพียงใดเพื่อทำข้อสอบให้เสร็จเรียบร้อยหรือลំเลิกง่าย ๆ

3.3) ปฏิกริยาทางด้านร่างกาย สังเกตความกระฉับกระเฉง ความคล่องแคล่วว่องไว หรือความเฉื่อยชา เชื่องซึม ตื่นเต้น หงุดหงิด กระวนกระวาย หรือวิตกกังวล สงบ สุขุม มีสติสัมปชัญญะ และลงมือปฏิบัติงานด้วยความสงบ รอบคอบ เป็นต้น

3.4) ความเอาใจใส่ ความเอาใจใส่ของเด็กอาจแตกต่างกันตามความถนัดและแตกต่างกันในกิจกรรม ถ้าเด็กเอาใจใส่และถนัดในสิ่งนั้นเด็กก็ให้ความสนใจและทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลิน และมีสมาธิแน่วแน่ต่อการทำงานกิจกรรมนั้น ๆ แต่ถ้าเด็กไม่เอาใจใส่ อาจเป็นเพราะไม่ถนัดหรือไม่ชอบเด็กก็จะมีสมาธิแม้มีสิ่งมารบกวนเพียงนิดหน่อยก็อาจจะลំเลิก และไม่พยายามเอาใจใส่ ทำต่อไปไม่ได้ เป็นต้น

สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน โดยธรรมชาติจะเป็นเด็กที่มีช่วงความสนใจสั้นและมักจะหว่งเล่นมากกว่าสิ่งที่ครูให้เรียนอย่างจริงจัง เพราะฉะนั้นในการสังเกตพฤติกรรมเด็กจึงควรคำนึงในเรื่องธรรมชาติของเด็กไว้ด้วย

3.5) ความเข้าใจ เด็กอาจมีความเข้าใจแตกต่างกันและมีความเข้าใจช้าเร็วต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะประสบการณ์ที่เด็กได้รับไม่เหมือนกัน เช่น เด็กที่ได้รับการฝึกฝนในเรื่องความพร้อม ก็จะสามารถฟังเข้าใจและทำตามที่บอกตอบได้ถูกต้อง แต่ในขณะที่เด็กอีกกลุ่มหนึ่งแม้จะอยู่ในชั้นอนุบาลเหมือนกันแต่วิธีการสอนของครูมุ่งสอนหนังสือ อ่าน เขียน ไม่ได้ฝึกความพร้อม เพราะฉะนั้นเด็กอาจจะไม่มีความเข้าใจดีพอเมื่อต้องมาทำแบบทดสอบความพร้อม และทำไม่ถูกต้อง หรือนอกจากนั้นความไม่เข้าใจของเด็กอาจเนื่องมาจากความบกพร่องทางด้านอวัยวะของร่างกาย เช่นหูฟังไม่ได้ชัดเจน หรือตามองไม่เห็นในระยะไกล ๆ เหล่านี้เป็นสาเหตุให้เด็กเกิดความไม่เข้าใจก็ได้ เป็นต้น

3.6) สภาพทางด้านร่างกาย ควรสังเกตว่าเด็กมีความพร้อมทางด้านร่างกายเพียงใด เช่นความเจ็บป่วย ความอ่อนเพลีย และอื่น ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อการทดสอบของเด็กและในการ

แปลหรือตีความข้อมูลจึงควรนำเอาสิ่งเหล่านี้มาพิจารณาด้วยเพื่อจะทำให้ทราบถึงสาเหตุพฤติกรรมที่แท้จริงของเด็ก

สรุปได้ว่า การสังเกตเด็กจะต้องสังเกตในหลาย ๆ สถานการณ์ เพื่อให้ได้พฤติกรรมที่แท้จริงใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ประโยชน์และข้อจำกัดของการสังเกตพฤติกรรมเด็ก

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2527) ได้กล่าวถึงประโยชน์และข้อจำกัดของการสังเกตพฤติกรรมเด็กไว้ดังนี้

ประโยชน์

- 1) ช่วยให้ได้ข้อมูลเพื่อที่จะนำมาช่วยเหลือแนะนำเด็กได้
- 2) ทำให้ได้รายละเอียดเกี่ยวกับเด็กเพิ่มขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ที่จะเข้าใจเด็กได้ดีขึ้น
- 3) ทำให้ทราบข้อเท็จจริงบางประการ ซึ่งไม่สามารถได้มาโดยวิธีการศึกษาเด็กแบบอื่น ๆ
- 4) ส่งเสริมให้ผู้สังเกตเกิดความเจริญงอกงามในตนเอง

ข้อจำกัด

1) ความลำเอียงหรืออคติของผู้สังเกต การสังเกตพฤติกรรมแม้ว่าจะให้คุณประโยชน์มาก แต่ก็มีจุดอ่อน ที่สำคัญคือเรื่องความลำเอียงหรืออคติของผู้สังเกต หากผู้สังเกตปล่อยให้ความลำเอียงหรืออคติหรือความรู้สึกส่วนตัวเข้ามามีอิทธิพลในเรื่องการสังเกตพฤติกรรมเด็ก แล้วจะทำให้การสังเกตผิดพลาดและล้มเหลวได้ ความลำเอียงหรืออคติอาจเกิดจากการที่นำเอาความเชื่อ แนวความคิดและค่านิยมของตนเข้าไปเกี่ยวข้องกับการสังเกต

2) การแปลความหมายของพฤติกรรมที่ได้จากการสังเกตผิดไปจากความจริง

3) การที่จะวินิจฉัยว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่เป็นตัวอย่างพฤติกรรมของเด็กเป็นเรื่องยาก และบางครั้งก็อาจผิดพลาดได้

4) การบันทึกหรือรายการสังเกตพฤติกรรมเด็กไม่ละเอียดไม่ครอบคลุมสภาพการณ์ทั้งหมด หรือมักจะแทรกความคิดเห็นส่วนตัวลงไปอาจทำให้เข้าใจพฤติกรรมของเด็กผิดไปจากความเป็นจริงได้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาลในโรงเรียนที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรี ในด้านพฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนของการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นเตรียมการ

1. ศึกษาหลักการทฤษฎี เอกสาร ตำรา สิ่งพิมพ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ทางด้านการสอนแบบมอนเตสซอรี
2. ศึกษาหลักการ และทฤษฎี เกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคม Social Skills in Classroom ของ Thomas (1982) และทักษะทางสังคมของเด็กอนุบาล จาก Social Skills Lesson and Activities ของ Weltman (1995) และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยาเด็ก
3. สำรวจโรงเรียนที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรี โดยขออนุญาตเข้าไปสังเกตการจัดการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อม รวมทั้งสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการนำแนวคิดของมอนเตสซอรีมาปฏิบัติในบริบทสังคมไทย
4. การศึกษาในรายวิชาเอกจิตศึกษา ก (Individual Study A) ซึ่งเป็นการศึกษาค้นคว้าเฉพาะตัวตามความสนใจของผู้เรียน ควบคุมและแนะนำโดยอาจารย์ผู้สอน ผู้วิจัยได้ศึกษาในเรื่องแนวคิดทางการศึกษาแบบมอนเตสซอรี ซึ่งเนื้อหาที่ศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา การจัดการศึกษาแบบมอนเตสซอรี การจัดสภาพแวดล้อม ขั้นตอนและวิธีการใช้อุปกรณ์ของมอนเตสซอรี ได้มีโอกาสไปศึกษาสังเกตการจัดการเรียนการสอน และสังเกตพฤติกรรมของครูกับครู ครูกับนักเรียน และนักเรียนกับนักเรียน ในโรงเรียนอนุบาลที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรี รวมทั้งได้มีโอกาสชมการสาธิต อุปกรณ์ ฝึกการใช้อุปกรณ์ตามขั้นตอนของมอนเตสซอรีในอุปกรณ์กลุ่มต่าง ๆ จากครูที่มีประสบการณ์ในการสอนด้วยวิธีการของมอนเตสซอรี และได้สร้างอุปกรณ์ตามแนวคิดของมอนเตสซอรี 3 ชิ้น ได้แก่ กลุ่มประสบการณ์ชีวิต 1 ชิ้น กลุ่มประสาทสัมผัส 1 ชิ้น และกลุ่มวิชาการ 1 ชิ้น โดยยึดวัตถุประสงค์ของอุปกรณ์ในแต่ละกลุ่มวิชาเป็นหลัก ทำให้ได้ความรู้ตามแนวคิดทางการศึกษาแบบมอนเตสซอรี

5. การศึกษาดูงานต่างประเทศ ผู้วิจัยและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ได้เดินทางไปศึกษาดูงานโรงเรียนอนุบาลที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรี ที่ราชอาณาจักรเดนมาร์ก และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ตั้งแต่วันที่ 29 พฤศจิกายน - วันที่ 29 ธันวาคม 2541 ผู้วิจัยศึกษาดูงานในด้านการจัดการเรียนการสอน และสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับวิธีการของมอนเตสซอรี การนำแนวคิดของมอนเตสซอรีมาใช้ พฤติกรรมทางสังคมของเด็กที่เรียนด้วยวิธีการของมอนเตสซอรี และได้มีโอกาสเข้าไปสังเกตและบันทึกการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งพฤติกรรมของเด็กในขณะที่กำลังทำกิจกรรมของมอนเตสซอรี

ราชอาณาจักรเดนมาร์ก

Skt. Josefs skole เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงเกรด 10 ใช้วิธีการของมอนเตสซอรีในการจัดการเรียนการสอนเต็มรูปแบบ ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงเกรด 3 สอนโดยครูที่จบจากสถาบันฝึกหัดครูของมอนเตสซอรี เมื่อจบเกรด 3 เด็กจะเรียนเนื้อหาเช่นเดียวกับโรงเรียนทั่วไป จากการสัมภาษณ์ทราบว่าเหตุผลที่โรงเรียนไม่สามารถเปิดสอนด้วยวิธีการของมอนเตสซอรีในระดับสูงขึ้นไปจากเกรด 3 ได้เพราะบุคลากรไม่เพียงพอ และครูที่จบจากสถาบันฝึกหัดครูมอนเตสซอรีมีจำนวนน้อย เนื่องจากสถาบันฝึกหัดครูมอนเตสซอรีในประเทศได้ปิดตัวลง ทำให้การที่จะศึกษาที่สถาบันฝึกหัดครูมอนเตสซอรีต้องเดินทางไปศึกษาที่ประเทศสวีเดน ซึ่งเป็นอุปสรรคในการศึกษา ทำให้บุคลากรที่จบการศึกษาทางด้านมอนเตสซอรีมีจำนวนลดลงจึงไม่สามารถสอนด้วยวิธีการของมอนเตสซอรีระดับสูงขึ้นไปได้ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ชมการสาธิตอุปกรณ์มอนเตสซอรีจากผู้บริหารเยี่ยมชมสถานที่ของโรงเรียน สัมภาษณ์ผู้บริหารในหัวข้อเรื่องการเลือกโปรแกรม และแนวคิดในการจัดการเรียนการสอน ระบบการบริหาร การจัดสภาพแวดล้อม การจัดการกับอุปกรณ์ ปัญหาในการนำแนวคิดไปสู่การปฏิบัติ พฤติกรรมทางสังคมของเด็ก รวมไปถึงปัญหาพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในขณะที่ใช้แนวคิดของมอนเตสซอรี และข้อคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมทางด้านพฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเองและพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน ผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตการจัดการเรียนการสอน และบันทึกพฤติกรรมทางสังคมของเด็กที่เรียนด้วยวิธีการของมอนเตสซอรีเป็นเวลา 3 วัน

Skt. Josefs Børnehavn เป็นสถานรับเลี้ยงเด็ก อายุตั้งแต่ 2-6 ปี ตั้งอยู่บริเวณด้านหน้าของ *Skt. Josefs Skole* ใช้วิธีการของมอนเตสซอรีในการจัดการเรียนการสอน ภายในห้องเรียนจะมีอุปกรณ์ของมอนเตสซอรีวางอยู่อย่างเป็นหมวดหมู่ โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มประสาทสัมผัส กลุ่มประสบการณ์ชีวิต และกลุ่มวิชาการ เด็กสามารถเลือกทำอุปกรณ์ได้ตามความสนใจของตนเองและเมื่อเลือกอุปกรณ์ชิ้นใหม่ซึ่งไม่เคยทำมาก่อน ครูจะเป็นผู้สาธิตอุปกรณ์ให้กับเด็กตามขั้นตอน และวิธี

การใช้อุปกรณ์ของมอนเตสซอริ ในบางโอกาสครูจะเป็นผู้แนะนำอุปกรณ์ให้แก่เด็ก บทบาทครูในสถานรับเลี้ยงเด็กที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรินี้ ครูจะเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์จะเข้าไปช่วยเหลือเมื่อได้รับการร้องขอ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นผู้แนะนำอุปกรณ์และสาธิตอุปกรณ์ให้กับเด็ก ที่ *Skt. Josefs Bornehave* นี้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้บริหารเกี่ยวกับ การเลือกวิธีการของมอนเตสซอริมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดชั้นเรียน และพฤติกรรมทางสังคมของเด็กในสถานรับเลี้ยงเด็ก ครูที่สอนในสถานรับเลี้ยงเด็กแห่งนี้ส่วนหนึ่งจบการศึกษาจากสถาบันฝึกหัดครูมอนเตสซอริ และบางคนกำลังศึกษาอยู่ในสถาบันดังกล่าว ผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตการจัดการเรียนการสอน การจัดการสภาพแวดล้อม บ้านที่พฤติกรรมของเด็ก และสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนเป็นเวลา 1 วัน

Kabenhavens Padagogseminarium เดิมทีนี้เป็นสถาบันฝึกหัดครูในสาขาวิชาต่าง ๆ ที่สถาบันแห่งนี้ผู้วิจัยได้พบและสนทนากับ Mrs. Carstens ที่เคยเป็นผู้บริหารของสถาบันฝึกหัดครูแห่งนี้ เป็นผู้เชี่ยวชาญทางการสอนแบบมอนเตสซอริ และเคยมีอาชีพเป็นครูอนุบาลที่สอนด้วยวิธีการของมอนเตสซอริ ต่อมาเปิดโรงเรียนอนุบาลและดำรงตำแหน่งเป็นผู้บริหาร ซึ่งเป็นโรงเรียนอนุบาลที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอริ มาเป็นเวลา 9 ปี ต่อมาได้เข้ารับตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์ฝึกหัดครูของสถาบัน *Kabenhavens Padagogseminarium* เป็นเวลา 19 ปี และเป็นหัวหน้าฝึกอบรมครู ในช่วงปี ค.ศ.1989-1998 ปัจจุบันร่วมฝึกอบรมครู และ Study groups ให้กับประเทศสวีเดน เกี่ยวกับการสอนแบบมอนเตสซอริ Mrs. Carstens ได้เล่าความเป็นมาของระบบการจัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการของมอนเตสซอริ สาธิตอุปกรณ์ให้ผู้วิจัยได้ชมและได้ตอบปัญหาที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์ในหัวข้อ การจัดการบริหารโรงเรียน การจัดการสภาพแวดล้อม การจัดห้องเรียน ปัญหาของการนำแนวคิดมอนเตสซอริมาใช้ ปัญหาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กที่เรียนด้วยวิธีการของมอนเตสซอริรวมทั้งปัญหาทางด้านพฤติกรรมที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน ใช้เวลา 1 วัน

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

Montessori Schulen, Munchen เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ที่ใช้วิธีการสอนของมอนเตสซอริเต็มรูปแบบทั้งโรงเรียน มีการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงเกรด 9 โรงเรียนแห่งนี้เป็นสถานที่ดูงานและฝึกงานของนักการศึกษาจากทั่วโลก โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนโดยแบ่งห้องเรียนเป็นห้องเรียนปกติ ห้องเรียนที่มีเด็กเรียนร่วม และห้องเรียนที่มีเฉพาะเด็กพิเศษ ผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตการสอนและบันทึกพฤติกรรมของเด็กในห้องเรียนระดับอนุบาลซึ่งเป็นการเรียนร่วม ได้ชมการสาธิตอุปกรณ์จากครูผู้สอน และเยี่ยมชมสถานที่ต่าง ๆ ของโรงเรียน เข้าชมการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนต่าง ๆ ได้มีโอกาสสนทนาและสัมภาษณ์ผู้บริหารในประเด็นต่าง ๆ คือ การเลือก

โปรแกรมในการจัดการเรียนการสอน การจัดระบบบริหารโรงเรียน การจัดสภาพแวดล้อม ปัญหาของการนำแนวคิดของมอนเตสซอรีมาปฏิบัติ และข้อคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ผู้วิจัยศึกษา ได้แก่ พฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน เป็นเวลา 1 วัน

6. การเข้าร่วมอบรม ผู้วิจัยได้เข้าร่วมอบรมความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับแนวคิดทางการศึกษาแบบมอนเตสซอรี ดังนี้

โรงเรียนอนุบาลกรแก้ว ได้รับเกียรติจากวิทยากรต่างประเทศมาบรรยายที่โรงเรียน 2 ครั้ง ครั้งแรกเมื่อเดือนมีนาคม 2542 โดย Mrs. Dagmar Carsten ผู้มีประสบการณ์ทางการสอนตามแนวคิดทางการศึกษาแบบมอนเตสซอรีจากราชอาณาจักรเดนมาร์ก ได้บรรยายเกี่ยวกับแนวคิดและหลักการสอนตามแนวคิดทางการศึกษาแบบมอนเตสซอรี และได้สาธิตการใช้อุปกรณ์เป็นเวลา 1 วันและครั้งที่สอง เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2543 โดย Mrs. Dagmar Carstens ได้บรรยายเรื่องการสอนคณิตศาสตร์ การสอนภาษา และการฝึกประสาทสัมผัส โดยการใช้อุปกรณ์ของมอนเตสซอรี และ Mr. Jan Carstens ซึ่งเป็นอาจารย์อยู่ที่ Copenhagen Pedagogical Center and Montessori Center และที่ Consultant Danish Pedagogical Society ได้บรรยายเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวและการสอนธรรมชาติศึกษาตามแนวคิดทางการศึกษาแบบมอนเตสซอรี ผู้วิจัยได้มีการสัมภาษณ์วิทยากรทั้งสองท่านเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมของเด็กที่เรียนด้วยวิธีการของมอนเตสซอรี

ขั้นกำหนดกรณีศึกษา การกำหนดเลือกประชากร และตัวอย่างประชากร

1. กรณีศึกษา ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรี หมายถึงการนำแนวคิดของมอนเตสซอรีมาใช้อย่างเต็มรูปแบบ มิใช่เพียงการนำอุปกรณ์มาใช้เท่านั้น ซึ่งโรงเรียนที่มีลักษณะตามคุณสมบัติได้แก่ โรงเรียนอนุบาลกรแก้ว ตั้งอยู่ที่ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

2. ประชากร เป็นนักเรียนวัยอนุบาล อายุ 5-6 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนอนุบาลกรแก้ว ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรีและเป็นนักเรียนที่เรียนอยู่ที่โรงเรียนแห่งนี้มาตั้งแต่อายุ 3 ปี

3. ตัวอย่างประชากร คัดเลือกจากนักเรียนซึ่งเป็นประชากร จำนวน 25 คน ซึ่งมีวิธีการคัดเลือกดังนี้

3.1 คัดเลือกรายชื่อเด็กนักเรียนที่มีอายุระหว่าง 5-6 ปี ทั้งหมดจำนวน 25 คน

3.2 จับฉลากชื่อเด็กจำนวน 10 ครั้ง ได้นักเรียนเป็นตัวอย่างประชากรจำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาล
2. แบบวิเคราะห์การสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาล
3. แบบสรุปผลการสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาลทาง ด้านพฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง และ พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน

อุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องบันทึกภาพและเสียง สำหรับบันทึกพฤติกรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล

ขั้นการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

ในขั้นการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือผู้วิจัยได้สร้างแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลขึ้น ประกอบด้วย การสังเกตพฤติกรรมทางสังคม 4 ด้าน คือ พฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน มีรายละเอียดและขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูล จากเอกสาร ตำรา สิ่งพิมพ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาล
2. ศึกษาหลักการ และทฤษฎี เกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาล
3. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคม ของต่างประเทศและในประเทศมาเป็นกรอบความคิดเบื้องต้น
4. การทดลองสังเกตและบันทึกพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาล ที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากรในโรงเรียนที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรี เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ขึ้นมาสังเคราะห์ และปรับกรอบความคิดเบื้องต้นเชิงทฤษฎี เพื่อจัดกลุ่มพฤติกรรมและกำหนดลักษณะของพฤติกรรมเพื่อสร้างแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคม

5. สร้างรายการพฤติกรรม และแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลที่เรียนอยู่ในโรงเรียนที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรี ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยศึกษาหลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาล และจากการไปสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาลที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากร นำข้อมูลที่ได้มาจัดเป็นรายพฤติกรรมย่อยในหัวข้อพฤติกรรมหลัก 4 ด้าน ที่ต้องการศึกษา คือพฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน

6. นำรายการพฤติกรรม และแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลที่เรียนอยู่ในโรงเรียนที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรีไปเสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญทางด้านเด็กอนุบาล ผู้ซึ่งมีความเชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยาเด็ก และผู้เชี่ยวชาญทางการวัดและประเมินผลเด็กอนุบาล เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องความตรงตามเนื้อหา และทฤษฎี ตลอดจนภาษาที่ใช้สื่อความหมายให้ชัดเจนเป็นที่เข้าใจตรงกันเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไข เมื่อปรับปรุงแก้ไขแล้วได้เป็นรายการพฤติกรรมซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม

1.1 การดูแลสิ่งแวดล้อม

- 1.1.1 จัดการกับขยะโดยนำไปใส่ภาชนะที่เหมาะสม
- 1.1.2 ดื่มน้ำจากสถานที่จัดไว้เพื่อดื่มน้ำ
- 1.1.3 ทำความสะอาดหลังจากทำของแตก หรือหก
- 1.1.4 ใช้เครื่องมือเครื่องใช้ และวัสดุอุปกรณ์ของห้องเรียนได้อย่างถูกต้อง
- 1.1.5 ใช้อุปกรณ์ เครื่องเล่น อย่างปลอดภัย

1.2 การดำเนินการในกรณีฉุกเฉิน

- 1.2.1 ปฏิบัติตามข้อตกลงที่กำหนดขึ้นในห้องเรียน ในกรณีฉุกเฉิน
- 1.2.2 รายงานรายละเอียดของการเกิดอุบัติเหตุ/
สถานการณ์อื่นที่ฉุกเฉินให้ครูทราบ

1.3 พฤติกรรมในการรับประทานอาหารว่าง/อาหารกลางวัน

- 1.3.1 ใช้เครื่องมือเครื่องใช้ในการรับประทานอาหารได้อย่างถูกต้อง
- 1.3.2 ถือกิน และรับประทานอาหารเฉพาะที่เป็นของตนเอง

1.3.3 จัดการกับอาหารที่ไม่ต้องการได้อย่างเหมาะสม

1.4 การเคลื่อนที่ไปในสิ่งแวดล้อม

1.4.1 รู้จักการก้าวเดินด้วยความเงี้ยบไปตามที่ต่าง ๆ

1.4.2 เข้าไปนั่งในห้องโดยไม่สร้างความรบกวนให้กับสภาพแวดล้อม
และผู้อื่น

1.4.3 เดินเป็นแถว

2. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล

2.1 การยอมรับตามอำนาจหน้าที่

2.1.1 ปฏิบัติตามคำขอของผู้ใหญ่ ตามอำนาจหน้าที่

2.1.2 ปฏิบัติตามคำขอของเพื่อน ตามอำนาจหน้าที่

2.1.3 รู้ และทำตามข้อตกลงของห้องเรียน

2.1.4 ปฏิบัติตามกฎระเบียบของห้องในขณะที่ครูไม่อยู่

2.2 การจัดการกับปัญหาการขัดแย้ง

2.2.1 ตอบสนองการล้อเลียน หรือเรียกชื่อ โดยเพิกเฉยไม่ได้ใจ,
เปลี่ยนเรื่อง หรือใช้วิธีการอื่นที่สร้างสรรค์

2.2.2 ตอบสนองต่อการทำร้ายร่างกาย โดยออกจากสถานการณ์
และเรียกให้คนช่วยหรือใช้วิธีการอื่นที่สร้างสรรค์

2.2.3 เดินออกมาจากเพื่อน เมื่อกำลังโกรธเพื่อหลีกเลี่ยงการตีกัน

2.2.4 ปฏิเสธคำขอ ของผู้อื่นอย่างสุภาพ

2.2.5 แสดงความโกรธ โดยไม่ใช่ท่าทีหรือคำพูดที่ก้าวร้าว

2.3 การได้รับความเอาใจใส่

2.3.1 ยกมือ เมื่อต้องการความสนใจจากครู ภายในห้องเรียน

2.3.2 รออย่างสงบ เพื่อรอโอกาสในการพูดในชั้นเรียน

2.3.3 รู้จักใช้คำพูดในการขออภัย และกล่าวคำ “ขอบคุณ”
เมื่อไปขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น

2.3.4 เข้าไปพบกับครู และใช้คำพูดที่เหมาะสม เมื่อต้องการ

ความช่วยเหลือ, คำอธิบาย ฯลฯ

2.3.5 เรียกร้องความสนใจจากเพื่อน ด้วยวิธีที่เหมาะสม

2.3.6 รู้จักพูดขอความช่วยเหลือจากเพื่อน

2.4 การทักทาย

2.4.1 มองตาคู่สนทนา เมื่อมีการทักทาย

2.4.2 บอกชื่อตนเอง เมื่อมีผู้ถาม

2.4.3 ทักทาย เมื่อเจอกับเพื่อนหรือคนที่รู้จัก

2.4.4 ทักทายผู้ใหญ่ และเพื่อน โดยใช้ชื่อของแต่ละคน

2.4.5 ตอบรับการแนะนำให้รู้จักกันตามประเพณี เช่น

กล่าวคำ "สวัสดี" การยกมือไหว้

2.4.6 แนะนำตนเองให้ผู้อื่นรู้จัก

2.4.7 แนะนำคนสองคนให้รู้จักกัน

2.5 การช่วยเหลือผู้อื่น

2.5.1 ช่วยเหลือครู เมื่อครูขอร้อง

2.5.2 ช่วยเหลือเพื่อนเมื่อเพื่อนขอร้อง

2.5.3 ให้คำแนะนำง่าย ๆ แก่เพื่อน

2.5.4 เสนอตัวช่วยเหลือครู

2.5.5 เสนอตัวช่วยเหลือเพื่อน

2.5.6 เข้าไปกั้นเพื่อน เพื่อให้พ้นจากการถูกรบกวน

2.5.7 แสดงความเห็นใจกับเพื่อน เมื่อเพื่อนมีปัญหา

หรือพบความยากลำบาก

2.6 การสนทนา

2.6.1 ให้ความสนใจในการพูดคุยกับผู้อื่น

2.6.2 พูดกับผู้อื่นด้วยระดับเสียงที่เหมาะสม

2.6.3 รู้จักรอจังหวะในการพูด

2.6.4 ตั้งข้อสังเกตในประเด็นที่สนทนากับเพื่อน

2.6.5 ตั้งข้อสังเกตในประเด็นที่สนทนากับผู้ใหญ่

2.6.6 ไม่สนใจการขัดจังหวะของผู้อื่น

2.7 การจัดการในการเล่น

2.7.1 ทำตามกฎ กติกา ในการเล่นเกม

2.7.2 รู้จักรอโอกาสของตนเอง เพื่อเล่นเกม

2.7.3 แสดงความพยายาม และความสามารถในการเล่นเกมการแข่งขัน

2.7.4 ยอมรับความพ่ายแพ้ และแสดงความยินดีกับผู้อื่นในเกมการแข่งขัน

2.8 ทักษะที่ดีต่อผู้อื่น

2.8.1 พุดชมเชยผู้อื่น ในผลงาน และความสำเร็จของผู้อื่น

2.8.2 รู้จักแสดงความยินดีกับผู้อื่น

2.9 การเล่นกันเอง(แบบไม่เป็นทางการ)

2.9.1 รู้จักขอเข้าไปร่วมในกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่
ในสนามเด็กเล่น/ห้องเรียน

2.9.2 การแบ่งปันของเล่น และอุปกรณ์ในขณะที่เล่น

2.9.3 ให้ข้อเสนออย่างมีเหตุผลต่อกลุ่มในขณะที่เล่น

2.9.4 การแนะนำกิจกรรมสำหรับกลุ่มในการเล่นเครื่องเล่นสนาม

2.10 เครื่องใช้ของตนเอง และของผู้อื่น

2.10.1 รู้จักจำแนกเครื่องใช้ที่เป็นของตนเอง

2.10.2 ให้ยืมของ ๆ ตนเอง เมื่อผู้อื่นขอยืม

2.10.3 เมื่อใช้ของ ๆ ผู้อื่นเสร็จแล้ว คืนให้เจ้าของ โดยไม่ทำให้ของเสียหาย

2.10.4 ขออนุญาตก่อนที่จะใช้ของ ๆ ผู้อื่น

3. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง

3.1 การยอมรับต่อสิ่งที่เกิดขึ้น และผลที่ตามมา

3.1.1 รายงานครู เมื่อคนใดคนหนึ่งทำของหก หรือแตก

3.1.2 กล่าวคำ "ขอโทษ" เมื่อทำให้ผู้อื่นบาดเจ็บ หรือละเมิดต่อผู้อื่น

3.1.3 ยอมรับผลที่ตามมา เมื่อทำผิด

3.2 พฤติกรรมที่เกี่ยวกับจริยธรรม

3.2.1 รู้ถึงข้อแตกต่างระหว่างความถูกต้อง และความไม่ถูกต้อง

3.2.2 พูดความจริงเมื่อถูกถาม เกี่ยวกับสิ่งที่ตนเองอาจจะทำผิด

3.2.3 บอกได้ถึงผลที่ตามมาของการกระทำผิด

3.2.4 รู้จักหลีกเลี่ยงการกระทำผิด เมื่อเพื่อนมาขอให้ทำ

3.3 การแสดงความรู้สึก

3.3.1 บรรยายอารมณ์ ความรู้สึกของตนเองด้วยคำพูด

3.4 ทักษะที่ดีที่มีต่อตนเอง

3.4.1 กล่าวคำ "ขอบคุณ" เมื่อได้รับการแสดงความยินดี หรือชมเชย

3.4.2 เต็มใจ ที่จะแสดงผลงานของตนเอง

3.4.3 เมื่อมีผู้ถามเกี่ยวกับเรื่องของตนเอง จะกล่าวถึงตนเองในทางที่ดี

3.4.4 เข้าไปรับงานใหม่ ด้วยความรู้สึกที่ดี

3.5 พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบ

3.5.1 มีความสม่ำเสมอในการไปเรียน

3.5.2 มาถึงโรงเรียนตรงเวลา

3.5.3 เก็บของในที่ ๆ เตรียมไว้ให้

3.5.4 จัดโต๊ะ เก้าอี้ให้มีระเบียบ

3.5.5 การดูแลของ ๆ ตนเอง

3.5.6 เป็นผู้นำสารให้กับครู

3.5.7 นำวัสดุ อุปกรณ์ที่ได้รับมอบหมายมาโรงเรียน ได้ตามที่กำหนด

3.6 การดูแลช่วยเหลือตนเอง

3.6.1 ใช้สุขภัณฑ์ในห้องน้ำได้อย่างถูกต้อง

3.6.2 แต่งตัวได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องให้ใครช่วยเหลือ

3.6.3 การดูแลรักษาความสะอาดของร่างกาย

4. พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน

4.1 การซักถาม และการตอบคำถาม

- 4.1.1 ตอบคำถาม หรือพยายามตอบคำถามเมื่อถูกครูเรียก
- 4.1.2 อาสาตอบคำถามของครู
- 4.1.3 ถามปัญหาที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลที่ต้องการรู้

4.2 พฤติกรรมการให้ความสนใจ

- 4.2.1 มองครู เมื่ออยู่ในชั่วโมงเรียน
- 4.2.2 ติดตามการนำเสนอสื่ออย่างสงบ
- 4.2.3 ฟัง เมื่อมีคนพูดในชั้นเรียน

4.3 การอภิปรายในห้องเรียน

- 4.3.1 ใช้ระดับเสียงที่เหมาะสมในการอภิปรายในห้องเรียน
- 4.3.2 ตั้งข้อสังเกตในประเด็นของการอภิปรายในห้องเรียน
- 4.3.3 มีส่วนร่วมในการอภิปรายในห้องเรียน ที่ริเริ่มโดยครู
- 4.3.4 นำสิ่งต่าง ๆ มานำเสนอ ให้สัมพันธ์กับการอภิปรายในห้องเรียน
- 4.3.5 แสดงความคิดเห็นในการอภิปรายในห้องเรียน ถึงแม้ว่าความคิดเห็นจะตรงกันข้ามกับผู้อื่น
- 4.3.6 ให้เหตุผลประกอบความคิดเห็นที่เสนอ ในกลุ่มอภิปราย

4.4 การทำงานให้เสร็จสมบูรณ์

- 4.4.1 ทำงานได้เสร็จสมบูรณ์
- 4.4.2 ทำงานได้เสร็จสมบูรณ์ตามกำหนดเวลา
- 4.4.3 ถึงแม้ว่างานจะยาก ก็จะทำงานต่อไป จนกระทั่งงานเสร็จสมบูรณ์
- 4.4.4 ทำการบ้านที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จสมบูรณ์ และนำส่งให้เรียบร้อย

4.5 การทำตามแนวทางที่กำหนด

- 4.5.1 ทำตามคำแนะนำ ด้วยวาจาของครู
- 4.5.2 ทำตามคำแนะนำที่ครูเขียนให้

4.5.3 ทำตามคำสั่งในการทำงานแบบฝึกหัด

4.6 กิจกรรมกลุ่ม

- 4.6.1 แบ่งอุปกรณ์ในการทำงานให้กับผู้อื่น
- 4.6.2 ร่วมมือในการทำงานกับผู้ร่วมทำงาน
- 4.6.3 มีการวางแผน และการตัดสินใจ โดยอยู่บนข้อกำหนดของกลุ่ม
- 4.6.4 ยอมรับความคิดเห็นของผู้ที่เข้าร่วมทำงานในกลุ่ม
- 4.6.5 ริเริ่ม และช่วยทำให้กิจกรรมกลุ่มดำเนินต่อไปได้

4.7 การทำงานอิสระ

- 4.7.1 พยายามที่จะแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับงาน
ก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น
- 4.7.2 ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ ระหว่างรอความช่วยเหลือจากครู
- 4.7.3 ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เมื่อทำงานเสร็จแล้ว

4.8 พฤติกรรมขณะทำงาน

- 4.8.1 นั่งตามที่กำหนด
- 4.8.2 นั่งทำงานอย่างสงบ
- 4.8.3 สามารถทำงานได้ตามเวลาที่กำหนดเอาไว้
- 4.8.4 ไม่สนใจต่อสิ่งที่เพื่อนทำให้รำคาญใจ เมื่อกำลังทำงาน
ที่ได้รับมอบหมาย
- 4.8.5 อภิปรายกับเพื่อนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ทางการศึกษา
ได้อย่างเหมาะสม
- 4.8.6 เปลี่ยนกิจกรรม เมื่อครบอก

4.9 การปฏิบัติ หรือการแสดงต่อหน้าผู้อื่น

- 4.9.1 ร่วมในการทำกิจกรรมบทบาทสมมติ
- 4.9.2 อ่านออกเสียงในกลุ่มย่อย
- 4.9.3 อ่านออกเสียงต่อกลุ่มใหญ่ หรือทั้งห้อง

4.10 คุณภาพของงาน

- 4.10.1 งานที่ส่งมีความสะอาดเรียบร้อย
- 4.10.2 ยอมรับงานที่ถูกแก้ไข
- 4.10.3 ใช้ประโยชน์จากงานที่ครูตรวจ เพื่อแก้ไขปรับปรุงงาน
- 4.10.4 ตรวจสอบความผิดพลาดของงานอีกครั้ง

7. จัดทำแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาลฉบับสมบูรณ์ และนำไปทดลองสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาลที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากร

8. การนำเครื่องมือการสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาลไปทดลองใช้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ช่วยวิจัย ที่มีทักษะในการเก็บรวบรวมข้อมูล 1 ท่าน โดยเลือกจากผู้ที่มีคุณสมบัติ ดังนี้คือ มีความรู้ทางการศึกษาปฐมวัย และเป็นผู้ที่ทำวิจัยเกี่ยวกับแนวคิดทางการศึกษาแบบมอนเตสซอรี มาสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กแบบเต็มวันร่วมกับผู้วิจัย และบันทึกพฤติกรรมไปพร้อมกันกับผู้วิจัย เพื่อหาความเชื่อมั่นในการสังเกตกับผู้สังเกต หลังจากนั้นผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจะอภิปรายเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ที่สังเกตได้ร่วมกัน และนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตมาหาความเที่ยงโดยวิธีการของ William A. Scott ซึ่งมีสูตรดังนี้

$$\pi = \frac{P_o - P_e}{1 - P_e}$$

ได้ค่าความเที่ยงของการสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาล = 0.97

9. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ได้ไปสังเกตการสอนที่โรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา ร่วมกับผู้วิจัย และได้มีการทดลองบันทึกพฤติกรรมทางสังคมร่วมกัน ทำให้อาจารย์และผู้วิจัยได้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้น ซึ่งอาจารย์ได้ซักถามและอภิปรายกับผู้วิจัยเพื่อตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวม

ขั้นการติดต่อกับกรณีศึกษาก่อนเข้าเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยได้ติดต่อกับผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา และได้สนทนากับผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับรายละเอียดและขอบเขตการวิจัย ขั้นตอนการวิจัย ผู้วิจัยได้สอบถามเกี่ยวกับตาราง กิจกรรม

ประจำวัน สิ่งที่ต้องปฏิบัติในห้องเรียนและนอกห้องเรียนเพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการปรับตัวที่โรงเรียน รวมไปถึงการปรึกษากับผู้บริหารในการเลือกประชากร และตัวอย่างประชากรที่ผู้วิจัยจะเข้าไปเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ขออนุญาตผู้บริหารโรงเรียนเข้าไปสร้างความคุ้นเคยกับนักเรียนในโรงเรียน ทั้งที่เป็นตัวอย่างประชากรและไม่ใช่ตัวอย่างประชากร เพื่อต้องการให้นักเรียนและครูเกิดความคุ้นเคยกับผู้วิจัย และรู้สึกว่าผู้วิจัยมิใช่คนแปลกหน้า จึงขอเข้าไปช่วยครูในกลุ่มวิชาต่าง ๆ และเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เป็นเวลา 1 สัปดาห์ จนนักเรียนในโรงเรียนคิดว่าผู้วิจัยเป็นครูของเขา และแสดงพฤติกรรมที่เป็นธรรมชาติ นอกจากนั้นผู้วิจัยได้อธิบายรายละเอียดของงานวิจัยให้ครู และบุคลากรในโรงเรียนทราบ เพื่อให้เข้าใจการทำงานของวิจัย และช่วยลดความกังวลเกี่ยวกับการเข้ามาเก็บข้อมูลของผู้วิจัยซึ่งผู้วิจัยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้บริหาร และบุคลากรของโรงเรียนที่เป็นกรณีศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ผู้วิจัยมีการวางแผนและกำหนดระยะเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 8 พฤศจิกายน 2542- 9 กุมภาพันธ์ 2543 รายละเอียดมีดังนี้

กำหนดวันในการสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาล เป็นรายบุคคล

ครั้งที่	สัปดาห์	วันจันทร์		วันอังคาร		วันพุธ		วันพฤหัสบดี		วันศุกร์	
		คนที่	วันที่	คนที่	วันที่	คนที่	วันที่	คนที่	วันที่	คนที่	วันที่
1	1	1	8 พ.ย.42	2	9 พ.ย.42	3	10 พ.ย.42	4	11 พ.ย.42	5	12 พ.ย.42
	2	6	15 พ.ย.42	7	16 พ.ย.42	8	17 พ.ย.42	9	18 พ.ย.42	10	19 พ.ย.42
2	3	1	29 พ.ย.42	ไม่มีการศึกษาการสอน		ไม่มีการศึกษาการสอน		2	2 ธ.ค.42	3	3 ธ.ค.42
	4	วันเฉลิมพระชนมพรรษา		4	7 ธ.ค.42	5	8 ธ.ค.42	6	9 พ.ย.42	วันรัฐธรรมนูญ	
3	5	7	13 ธ.ค.42	8	14 ธ.ค.42	9	15 ธ.ค.42	10	16 ธ.ค.42	1	17 ธ.ค.42
	6	2	20 ธ.ค.42	3	21 ธ.ค.42	4	22 ธ.ค.42	5	23 ธ.ค.42	งานวันคริสต์มาส	
	7	6	27 ธ.ค.42	7	28 ธ.ค.42	ไม่มีการศึกษาการสอน		กินเลี้ยงวันขึ้นปีใหม่		วันหยุดสิ้นปี	
4	8	8	10 ม.ค.43	9	11 ม.ค.43	10	12 ม.ค.43	1	13 ม.ค.43	2	14 ม.ค.43

5	9	3	17 ม.ค.43	4	18 ม.ค.43	5	19 ม.ค.43	6	20 ม.ค.43	7	21 ม.ค.43
	10	8	24 ม.ค.43	9	25 ม.ค.43	10	26 ม.ค.43	1	27 ม.ค.43	2	28 ม.ค.43
	11	3	31 ม.ค.43	4	1 ก.พ.43	5	2 ก.พ.43	6	3 ก.พ.43	7	4 ก.พ.43
	12	8	7 ก.พ.43	9	8 ก.พ.43	10	9 ก.พ.43				

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการสังเกตพฤติกรรมเด็กที่เป็นตัวอย่างประชากรทุกวันตามตารางกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนของเด็ก ผู้วิจัยเข้าไปสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยจะเข้าไปช่วยเหลือและมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนและพยายามทำให้บุคคลากรต่าง ๆ ในโรงเรียนยอมรับว่าผู้วิจัยมีสถานะภาพบทบาทเดียวกันเพื่อจะได้แสดงพฤติกรรมที่เป็นธรรมชาติในการเข้าไปสังเกตพฤติกรรมเด็กในห้องเรียน ผู้วิจัยมีบทบาทเป็นผู้ช่วยครูจะคอยช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้แก่ครูตามสมควร โดยจะไม่เข้าไปแทรกแซงงานของครู การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็ก หรือการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเพื่อน ผู้วิจัยจะสังเกตตัวอย่างประชากรจำนวน 10 คน โดยสังเกตวันละ 1 คน คนละ 5 ครั้ง รวม 10 คน 50 ครั้ง การสังเกตครั้งที่ 1 เริ่มจากการสังเกตตัวอย่างประชากรคนที่ 1 ถึงคนที่ 10 การสังเกตครั้งที่ 2 เริ่มจากการสังเกตประชากรคนที่ 1 ถึงคนที่ 10 ทำเช่นเดียวกันต่อไปจนสังเกตครบคนละ 5 ครั้ง ผู้วิจัยจะสังเกตพฤติกรรมเด็กตั้งแต่วันที่เด็กมาถึงโรงเรียน เข้าเรียนตามกลุ่มวิชา และกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงเวลารับประทานอาหารและจะสิ้นสุดการสังเกตเมื่อเด็กเรียนครบทุกกลุ่มวิชา และผู้ปกครองมารับกลับบ้าน ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละวัน โดยเริ่มสังเกตเวลา 08.30 น. และสิ้นสุดเวลา 14.00 น. ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนี้ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง มิได้มีผู้ช่วยวิจัยมาร่วมเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โรงเรียนได้จัดชั้นเรียนโดยแบ่งนักเรียนเป็น 12 กลุ่ม กลุ่มละ 5-7 คน โดยจะมีครูประจำอยู่ที่ห้องในแต่ละกิจกรรมของตน และนักเรียนแต่ละกลุ่มจะเวียนไปเรียนตามกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีตารางเรียนดังนี้

ตารางเรียนในแต่ละวันของโรงเรียนอนุบาลกรแก้ว

เวลา	พืชมักสวนครัว	ศิลปะ	วิทยาศาสตร์	พลศึกษา	วัฒนธรรมไทย	ห้องสมุด	เกมการศึกษา	ประกอบอาหาร
08.40-09.00	5	10	6	7	8	9	12	11
09.00-09.20	6	8	5	9	7	10	11	12
09.20-09.40	11	9	12	8	10	7	5	8
09.40-10.00	1	12	2	3	4	11	10	9
10.00-10.20	2	11	3	12	9	4	1	10
10.20-10.40	3	4	11	10	12	1	9	2
10.40-11.00	4	6	8	1	3	5	2	7
11.00-11.20	7	3	4	5	1	2	6	8
11.20-11.40	8	1	7	6	2	3	4	5
11.40-12.00	9	2	10	4	5	6	3	1
12.00-12.20	10	7	9	11	6	12	8	3
12.20-12.40	12	5	1	2	11	8	7	4

กิจกรรมดนตรี

08.40 น. - 09.40 น. กลุ่มที่ 1,2,3,4

09.40 น. - 10.40 น. กลุ่มที่ 5,6,7,8

10.40 น. - 11.40 น. กลุ่มที่ 9,10,11,12

การรับประทานอาหารกลางวัน

11.40 น. - 12.00 น. กลุ่มที่ 7,8,11,12

12.00 น. - 12.20 น. กลุ่มที่ 1,2,4,5

12.20 น. - 12.40 น. กลุ่มที่ 3,6,9,10

ระหว่างการสังเกต ผู้วิจัยจะมีการบันทึกพฤติกรรมอย่างละเอียดลงในแบบบันทึกพฤติกรรมทางสังคมที่สร้างขึ้น ขณะเดียวกันผู้วิจัยจะบันทึกพฤติกรรมโดยการใช้อุปกรณ์บันทึกภาพและเสียงควบคู่ไปด้วย เพื่อเป็นการช่วยบันทึกพฤติกรรมที่ผู้วิจัยอาจจะบันทึกโดยการเขียนไม่ทันและเพื่อป้องกันการพลาดในประเด็นที่สำคัญ ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ครูหรือบุคลากร ในประเด็นที่พบเห็นและไม่เข้าใจ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียด ครบคลุม และถูกต้อง ต่อจากนั้นในแต่ละวันผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้นำมาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จากเครื่องบันทึกภาพและเสียงอีกครั้ง จากนั้นผู้วิจัยจะบันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึกพฤติกรรมทางสังคมโดยละเอียดและนำข้อมูลทั้งหมด มาวิเคราะห์และแยกแยะพฤติกรรมเพื่อบันทึกลงในแบบวิเคราะห์พฤติกรรมทางสังคมต่อไป

การตรวจสอบความเที่ยงของข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูลดังนี้

ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในแต่ละวัน ผู้วิจัยจะบันทึกพฤติกรรมลงในแบบบันทึกพฤติกรรมโดยละเอียด และในขณะเดียวกันผู้วิจัยได้ใช้อุปกรณ์บันทึกภาพ และเสียงช่วยในการบันทึกพฤติกรรมควบคู่ไปกับการเขียนบันทึก เพื่อป้องกันการพลาดประเด็นที่สำคัญ ที่ผู้วิจัยอาจบันทึกไม่ทัน และสามารถมองเห็นปฏิสัมพันธ์ที่เด็กมีต่อกันได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น หลังจากนั้นผู้วิจัยจะตรวจสอบข้อมูลที่บันทึกกับครูประจำกลุ่มกิจกรรม และกลับมาดูพฤติกรรมจากเครื่องบันทึกภาพและเสียงอีกครั้ง และเขียนเพิ่มเติมประเด็นที่ขาดหายไปลงในแบบบันทึกพฤติกรรมอีกครั้ง เพื่อให้มีความสมบูรณ์และชัดเจนของข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในขณะที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กันตลอดเวลาที่ดำเนินการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ขั้นที่ 1 นำข้อมูลจากแบบบันทึกการสังเกต มาวิเคราะห์ทุกเหตุการณ์และทุกพฤติกรรมลงในแบบวิเคราะห์พฤติกรรม โดยผู้วิจัยได้จำแนกประเภทของข้อมูลที่ได้จากการสังเกตตามขอบเขตของพฤติกรรมที่ศึกษา ได้แก่ พฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน หลังจากนั้นนำเอาพฤติกรรมทั้งหมดในแต่ละด้านมาแยกเข้ากลุ่มพฤติกรรมย่อยของแต่ละด้านใหญ่ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในกลุ่มพฤติกรรม และแจกแจงความถี่ของพฤติกรรม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การหาค่าความเที่ยง แบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาล โดยใช้วิธีการของ William A. Scott ซึ่งมีสูตรดังนี้

$$\pi = \frac{p_o - p_e}{1 - p_e}$$

เมื่อ π หมายถึง ความเที่ยงของการสังเกต

p_o หมายถึง อัตราส่วนของ ความน่าจะเป็น (Probability) ของการสังเกตพฤติกรรม ได้ตรงกันของผู้สังเกต 2 คน ซึ่งหาได้จากผลต่างระหว่าง 1.00 กับค่าผลรวมของผลต่างระหว่างร้อยละ ของค่าสังเกตพฤติกรรมของผู้สังเกต 2 คน

p_e หมายถึง แทนอัตราส่วนของความน่าจะเป็น (Probability) ของการสังเกต พฤติกรรมได้ตรงกันที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญของผู้สังเกต 2 คน ซึ่งหาได้จากสัดส่วนของคะแนนพฤติกรรม ที่มีจำนวนสูงสุดและรองลงมาโดยเลือกจากผู้สังเกตคนใดคนหนึ่งก็ได้ นำค่าทั้ง 2 มายกกำลัง แล้วนำ มารวมกัน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 ความเที่ยงของการสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล

พฤติกรรมทางสังคม	ผู้สังเกตคนที่ 1	%	ผู้สังเกตคนที่ 2	%	ผลต่าง
1. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม	13	10.83%	13	10.92%	0.99
2. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล	45	37.50%	44	36.92%	0.53
3. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง	22	18.33%	22	18.48%	0.15
4. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน	40	33.33%	40	33.61%	0.28
รวม	120	100.00	119	100.00	1.95

$$\text{แทนค่าสูตร } P_o = 1.00 - 0.0195$$

$$= 0.9805$$

$$P_e = (.1083)^2 + (.375)^2$$

$$= 0.1523$$

$$\pi = \frac{0.9805 - 0.1523}{1.0 - 0.1523}$$

$$= 0.976$$

ขั้นที่ 2 สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

การนำเสนอข้อมูล

ในการนำเสนอข้อมูลจากการศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล : กรณีศึกษาโรงเรียนที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรี ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลจากการวิเคราะห์พฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาลวัย 5-6 ปี ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรี ตามขอบเขตการวิจัยที่ได้ศึกษา โดยการใช้ตารางแสดงความถี่ของพฤติกรรม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล : กรณีศึกษาโรงเรียนอนุบาลที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลในโรงเรียนอนุบาลที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรี ในด้านพฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงเป็นตารางความถี่ประกอบคำบรรยาย ปรากฏตามตารางที่ 5 ถึงตารางที่ 34

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5 ความถี่ของพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ด้านการดูแลสิ่งแวดล้อม

รายการพฤติกรรม	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	คนที่ 10
1. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม										
1.1 การดูแลสิ่งแวดล้อม										
1.1.1 จัดการกับขยะโดยนำไปใส่ ภาชนะที่เหมาะสม	7	8	5	7	4	5	5	5	4	4
1.1.2 ตีมน้ำจากสถานที่จัดไว้เพื่อตักน้ำ	20	18	26	15	20	23	16	15	18	15
1.1.3 ทำความสะอาดหลังจากทำของ แตกหรือหก	2	2	1	1	1	1	1	2	1	2
1.1.4 ใช้เครื่องมือเครื่องใช้ และวัสดุ อุปกรณ์ของห้องเรียนได้อย่าง ถูกต้อง	22	28	20	20	25	26	27	23	18	20
1.1.5 ใช้อุปกรณ์เครื่องเล่นอย่าง ปลอดภัย	3	5	4	3	3	3	5	5	3	5

ตารางที่ 5 แสดงว่าพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ด้านการดูแลสิ่งแวดล้อมที่มีความถี่มากที่สุด คือ การใช้เครื่องมือเครื่องใช้ และวัสดุอุปกรณ์ของห้องเรียนได้อย่างถูกต้อง และการตักน้ำจากสถานที่จัดไว้เพื่อตักน้ำ พฤติกรรมที่มีความถี่ในระดับรองลงมา คือ การจัดการกับขยะโดยนำไปใส่ภาชนะที่เหมาะสม และการใช้อุปกรณ์เครื่องเล่นอย่างปลอดภัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6 ความถี่ของพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ด้านการดำเนินการในกรณีฉุกเฉิน

รายการพฤติกรรม	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	คนที่ 10
1. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม										
1.2 การดำเนินการในกรณีฉุกเฉิน										
1.2.1 ปฏิบัติตามข้อตกลงที่กำหนดขึ้น ในห้องเรียนในกรณีฉุกเฉิน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.2.2 รายงานรายละเอียดของการเกิด อุบัติเหตุ/สถานการณ์อื่นที่ฉุกเฉินให้ครูทราบ	4	1	1	2	3	3	4	5	-	2

ตารางที่ 6 แสดงว่าพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ด้านการดำเนินการในกรณีฉุกเฉิน พบพฤติกรรมกรายงานรายละเอียดของการเกิดอุบัติเหตุ/สถานการณ์อื่นที่ฉุกเฉินให้ครูทราบ พฤติกรรมที่ไม่พบคือ การปฏิบัติตามข้อตกลงที่กำหนดขึ้นในห้องเรียนในกรณีฉุกเฉิน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 7 ความถี่ของพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ด้านพฤติกรรมในการรับประทาน
อาหารว่าง/อาหารกลางวัน

รายการพฤติกรรม	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	คนที่ 10
1. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม										
1.3 พฤติกรรมในการรับประทานอาหารว่าง/ อาหารกลางวัน										
1.3.1 ใช้เครื่องมือเครื่องใช้ในการ รับประทานอาหารได้อย่างถูกต้อง	10	10	10	10	10	10	10	8	10	10
1.3.2 ถือก และรับประทานอาหารเฉพาะ ที่เป็นของตนเอง	12	10	12	14	11	10	10	10	10	11
1.3.3 จัดการกับอาหารที่ไม่ต้องการ ได้อย่างเหมาะสม	5	2	3	-	-	2	1	4	-	1

ตารางที่ 7 แสดงว่าพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับการดูแลสิ่งแวดล้อม ด้านพฤติกรรมในการ
รับประทานอาหารว่าง/อาหารกลางวัน ที่มีความถี่มากที่สุดคือการถือกและรับประทานอาหารเฉพาะที่เป็น
ของตนเอง และการใช้เครื่องมือเครื่องใช้ในการรับประทานอาหารได้อย่างถูกต้อง พฤติกรรมที่มี
ความถี่รองลงมาคือ การจัดการกับอาหารที่ไม่ต้องการได้อย่างเหมาะสม

ตารางที่ 8 ความถี่ของพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับการดูแลสิ่งแวดล้อม ด้านการเคลื่อนที่ไปในสิ่งแวดล้อม

รายการพฤติกรรม	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	คนที่ 10
1. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม										
1.4 การเคลื่อนที่ไปในสิ่งแวดล้อม										
1.4.1 รู้จักการก้าวเดินไปด้วยความเงียบ ไปตามที่ต่าง ๆ	25	32	28	26	24	36	24	19	27	25
1.4.2 เข้าไปนั่งในห้องเรียน โดยไม่สร้าง ความรบกวนให้กับสภาพแวดล้อม และผู้อื่น	30	40	34	31	34	38	32	28	36	32
1.4.3 เดินเป็นแถว	12	12	10	12	10	10	32	12	10	10

ตารางที่ 8 แสดงว่าพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ด้านการเคลื่อนที่ไปในสิ่งแวดล้อม ที่มีความถี่สูงคือ การเข้าไปนั่งในห้องเรียน โดยไม่สร้าง ความรบกวนให้กับสภาพแวดล้อม และผู้อื่น พฤติกรรมที่มีความถี่ระดับรองลงมาคือ รู้จักการก้าวเดินไปด้วยความเงียบตามที่ต่าง ๆ และการเดินเป็นแถว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 9 ความถี่ของพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการยอมรับตามอำนาจหน้าที่

รายการพฤติกรรม	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	คนที่ 10
2. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล										
2.1 การยอมรับตามอำนาจหน้าที่										
2.1.1 ปฏิบัติตามคำขอของผู้ใหญ่ตามอำนาจหน้าที่	2	1	2	3	2	4	1	-	-	5
2.1.2 ปฏิบัติตามคำขอของเพื่อนตามอำนาจหน้าที่	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.1.3 รู้และทำตามข้อตกลงของห้องเรียน	3	5	4	4	4	5	3	3	5	3
2.1.4 ปฏิบัติตามกฎระเบียบของห้องเรียน ขณะที่ครูไม่อยู่	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ตารางที่ 9 แสดงว่าพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการยอมรับตามอำนาจหน้าที่ ที่มีความถี่สูงคือ รู้และทำตามข้อตกลงของห้องเรียน พฤติกรรมที่มีความถี่ในระดับรองลงมาคือ ปฏิบัติตามคำขอของผู้ใหญ่ตามอำนาจหน้าที่ พฤติกรรมที่พบน้อยคือการปฏิบัติตามคำขอของเพื่อนตามอำนาจหน้าที่ พฤติกรรมที่ไม่พบคือการปฏิบัติตามกฎระเบียบของห้องเรียน ขณะที่ครูไม่อยู่

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 10 ความถี่ของพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการจัดการ
กับปัญหาการขัดแย้ง

รายการพฤติกรรม

คนที่ 1 คนที่ 2 คนที่ 3 คนที่ 4 คนที่ 5 คนที่ 6 คนที่ 7 คนที่ 8 คนที่ 9 คนที่ 10

2. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์

ระหว่างบุคคล

2.2 การจัดการกับปัญหาการขัดแย้ง

2.2.1 ตอบสนองการล้อเลียน หรือ เรียกชื่อ โดยเพิกเฉยไม่ใส่ใจ เปลี่ยนเรื่อง หรือใช้วิธีการอื่น ที่สร้างสรรค์	3	3	5	-	-	3	1	-	2	1
2.2.2 ตอบสนองต่อการทำร้ายร่างกาย โดยการออกจากสถานการณ์ และ เรียกให้คนช่วย หรือใช้วิธีการอื่น ที่สร้างสรรค์	2	2	-	-	2	-	-	-	2	-
2.2.3 เดินออกมาจากเพื่อน เมื่อกำลัง โกรธ เพื่อหลีกเลี่ยงการตีกัน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.2.4 ปฏิเสธคำขอของผู้อื่นอย่างสุภาพ	-	2	-	-	-	-	-	3	-	-
2.2.5 แสดงความโกรธโดยไม่ใช้ท่าที หรือ คำพูดที่ก้าวร้าว	4	2	3	3	2	1	-	2	-	2

ตารางที่ 10 แสดงว่าพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการจัดการกับปัญหาการขัดแย้ง พฤติกรรมที่มีความถี่สูง คือการแสดงความโกรธโดยไม่ใช้ท่าที หรือคำพูดที่ก้าวร้าว พฤติกรรมที่มีความถี่รองลงมา คือตอบสนองการล้อเลียน เรียกชื่อ โดยการเพิกเฉย ไม่ใส่ใจ เปลี่ยนเรื่องหรือใช้วิธีอื่นที่สร้างสรรค์ และการตอบสนองต่อการทำร้ายร่างกายโดยการออกจากสถานการณ์ และเรียกให้คนช่วย หรือใช้วิธีการอื่นที่สร้างสรรค์ พฤติกรรมที่พบน้อย คือ การปฏิเสธคำขอของผู้อื่นอย่างสุภาพ พฤติกรรมที่ไม่ปรากฏคือ เดินออกมาจากเพื่อน เมื่อกำลังโกรธ เพื่อหลีกเลี่ยงการตีกัน

ตารางที่ 11 ความถี่ของพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการได้รับความเอาใจใส่

รายการพฤติกรรม	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	คนที่ 10
2. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล										
2.3 การได้รับความเอาใจใส่										
2.3.1 ยกมือ เมื่อต้องการความเอาใจใส่จากครูภายในห้องเรียน	20	16	25	15	17	25	24	26	20	18
2.3.2 รอยยิ้มสงบ เพื่อรอโอกาสในการพูดในชั้นเรียน	6	15	14	10	10	14	12	13	12	7
2.3.3 รู้จักใช้คำพูดในการขอร้อง และกล่าวคำ “ขอบคุณ” เมื่อไปขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น	12	8	9	6	5	7	8	11	-	5
2.3.4 เข้าไปพบครู และใช้คำพูดที่เหมาะสมเมื่อต้องการความช่วยเหลือ	8	4	8	5	6	10	12	12	10	7
2.3.5 เรียกร้องความสนใจจากเพื่อนด้วยวิธีที่เหมาะสม	5	2	-	-	-	-	-	3	1	-
2.3.6 รู้จักพูดขอความช่วยเหลือจากเพื่อน	7	2	4	5	4	1	5	3	4	6

ตารางที่ 11 แสดงว่าพฤติกรรมทางสังคม ที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการได้รับความเอาใจใส่ ที่พบและมีความถี่สูงคือ ยกมือเมื่อต้องการความเอาใจใส่จากครู การรอยยิ้มสงบ เพื่อรอโอกาสในการพูดในชั้นเรียน และการเข้าไปพบกับครู และใช้คำพูดที่เหมาะสม เมื่อต้องการความช่วยเหลือ คำอธิบาย ฯลฯ พฤติกรรมที่พบและมีความถี่รองลงมา คือ การรู้จักใช้คำพูดในการ ขอร้อง และกล่าวคำ “ขอบคุณ” เมื่อไปขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น การรู้จักพูดขอความช่วยเหลือจากเพื่อน และการเรียกร้องความสนใจจากเพื่อนด้วยวิธีการที่เหมาะสม

ตารางที่ 12 ความถี่ของพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการทักทาย

รายการพฤติกรรม	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	คนที่ 10
2. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์										
ระหว่างบุคคล										
2.4 การทักทาย										
2.4.1 มองตาคู่สนทนา เมื่อมีการทักทาย	10	8	12	12	11	16	18	12	8	10
2.4.2 บอกชื่อตนเอง เมื่อมีผู้ถาม	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.4.3 ทักทาย เมื่อเจอกับเพื่อน หรือคนที่รู้จัก	10	8	12	12	11	16	18	12	8	10
2.4.4 ทักทายผู้ใหญ่ และเพื่อน โดยใช้ชื่อของแต่ละคน	8	7	12	8	11	16	18	12	8	10
2.4.5 ตอบรับการแนะนำและการทักทายตามประเพณี เช่นกล่าวคำ “สวัสดี” การยกมือไหว้	36	36	36	36	34	36	38	36	38	36
2.4.6 แนะนำตนเองให้ผู้อื่นรู้จัก	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.4.7 แนะนำคนสองคนให้รู้จักกัน	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ตารางที่ 12 แสดงว่าพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการทักทาย ที่พบและมีความถี่สูงคือ การตอบรับการแนะนำและการทักทายตามประเพณี เช่นกล่าวคำ “สวัสดี” การยกมือไหว้ พฤติกรรมที่พบและมีความถี่รองลงมา คือมองตาคู่สนทนา เมื่อมีการทักทาย ทักทายเมื่อเจอกับเพื่อนหรือคนที่รู้จัก และทักทายผู้ใหญ่ และเพื่อนโดยใช้ชื่อของแต่ละคน พฤติกรรมที่พบและมีความถี่น้อยคือการแนะนำคนสองคนให้รู้จักกัน พฤติกรรมที่ไม่ปรากฏคือ บอกชื่อตนเอง เมื่อมีผู้ถาม และการแนะนำตนเองให้ผู้อื่นรู้จัก

ตารางที่ 13 ความถี่ของพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น

รายการพฤติกรรม	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	คนที่ 10
2. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล										
2.5 การช่วยเหลือผู้อื่น										
2.5.1 ช่วยเหลือครูเมื่อครูขอร้อง	2	2	5	1	3	6	3	4	5	5
2.5.2 ช่วยเหลือเพื่อนเมื่อเพื่อนขอร้อง	2	3	6	3	2	5	9	5	6	4
2.5.3 ให้คำแนะนำง่าย ๆ แก่เพื่อน	7	8	9	13	10	16	10	11	10	7
2.5.4 เสนอตัวช่วยเหลือครู	3	5	4	4	1	2	4	6	6	3
2.5.5 เสนอตัวช่วยเหลือเพื่อน	6	3	5	8	4	1	12	18	12	8
2.5.6 เข้าไปกั้นเพื่อน เพื่อให้พ้นจากการถูกรบกวน	2	1	-	1	1	-	-	1	-	-
2.5.7 แสดงความเห็นใจกับเพื่อน เมื่อเพื่อนมีปัญหาหรือเจอความยากลำบาก	1	-	1	2	-	-	2	2	-	-

ตารางที่ 13 แสดงว่าพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น ที่พบและมีความถี่สูงคือ ให้คำแนะนำง่าย ๆ แก่เพื่อน การเสนอตัวช่วยเหลือเพื่อนช่วยเหลือเพื่อนเมื่อเพื่อนขอร้อง พฤติกรรมที่พบและมีความถี่รองลงมา คือ เสนอตัวช่วยเหลือครูช่วยเหลือครูเมื่อครูขอร้อง แสดงความเห็นใจกับเพื่อน เมื่อเพื่อนมีปัญหาหรือเจอความยากลำบาก และเข้าไปกั้นเพื่อน เพื่อให้พ้นจากการถูกรบกวน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 14 ความถี่ของพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการ
สนทนา

รายการพฤติกรรม	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	คนที่ 10
2. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์										
ระหว่างบุคคล										
2.6 การสนทนา										
2.6.1 ให้ความสนใจในการพูดคุยกับ เพื่อน	10	8	11	14	9	12	14	10	12	15
2.6.2 พูดกับเพื่อนด้วยระดับเสียงที่ เหมาะสม	13	18	15	12	12	16	14	10	14	12
2.6.3 รู้จักรอจังหวะในการพูด	3	12	8	7	3	11	14	13	9	4
2.6.4 ตั้งข้อสังเกตในประเด็นที่สนทนากับ เพื่อน	8	2	6	7	5	2	5	5	4	6
2.6.5 ตั้งข้อสังเกตในประเด็นที่สนทนากับ ผู้ใหญ่	1	-	3	3	3	2	8	6	5	1
2.6.6 ไม่สนใจการขัดจังหวะของผู้อื่น	1	-	1	-	3	2	-	2	1	1

ตารางที่ 14 แสดงว่าพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการสนทนา ที่พบและมีความถี่สูงคือ พูดกับผู้อื่นด้วยระดับเสียงที่เหมาะสม ให้ความสนใจในการพูดคุยกับเพื่อน พฤติกรรมที่พบและมีความถี่รองลงมาคือ รู้จักรอจังหวะในการพูด และตั้งข้อสังเกตในประเด็นที่สนทนากับเพื่อน พฤติกรรมที่พบและมีความถี่น้อย คือ ตั้งข้อสังเกตในประเด็นที่สนทนากับผู้ใหญ่ และไม่สนใจการขัดจังหวะของผู้อื่น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 15 ความถี่ของพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการจัดการ
ในการเล่น

รายการพฤติกรรม	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	คนที่ 10
2. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์										
ระหว่างบุคคล										
2.7 การจัดการในการเล่น										
2.7.1 ทำตามกฎ กติกาในการเล่นเกม	9	5	12	14	11	8	6	8	13	4
2.7.2 รู้จักรอโอกาสของตนเอง เพื่อ เล่นเกม	5	3	12	9	8	11	6	8	11	7
2.7.3 แสดงความพยายาม และความ สามารถในการเล่นเกมการแข่งขัน	10	3	12	12	12	12	6	8	13	5
2.7.4 ยอมรับความพ่ายแพ้ และแสดง ความยินดีกับผู้ชนะ	3	2	10	10	8	8	5	6	11	5

ตารางที่ 15 แสดงว่าพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการจัดการในการเล่น ที่พบและมีความถี่สูง คือแสดงความพยายาม และความสามารถในการเล่นเกมการแข่งขัน การทำตามกฎ กติกาในการเล่นเกม พฤติกรรมที่พบและมีความถี่รองลงมา คือ รู้จักรอโอกาสของตนเอง เพื่อนเกม และการยอมรับความพ่ายแพ้ และแสดงความยินดีกับผู้ชนะ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 16 ความถี่ของพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น

รายการพฤติกรรม	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	คนที่ 10
2. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์										
ระหว่างบุคคล										
2.8 ทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น										
2.8.1 พุดชมเชยผู้อื่นในผลงาน และความสำเร็จของผู้อื่น	3	-	1	2	2	1	4	3	-	3
2.8.2 รู้จักแสดงความยินดีกับผู้อื่น	3	-	-	2	2	1	3	4	-	3

ตารางที่ 16 แสดงว่าพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้านทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่นที่พบและมีความถี่สูง คือ พุดชมเชยผู้อื่นในผลงานและความสำเร็จของผู้อื่น พฤติกรรมที่พบในระดับรองลงมา คือ รู้จักแสดงความยินดีกับผู้อื่น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 17 ความถี่ของพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการ
เล่นกันเอง (แบบไม่เป็นทางการ)

รายการพฤติกรรม	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	คนที่ 10
2. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์										
ระหว่างบุคคล										
2.9 การเล่นกันเอง (แบบไม่เป็นทางการ)										
2.9.1 รู้จักขอเข้าไปร่วมกิจกรรมที่ ดำเนินการอยู่ในสนามเด็กเล่น/ ห้องเรียน	-	2	6	3	4	-	3	3	1	-
2.9.2 การแบ่งปันของเล่น และอุปกรณ์ ในขณะที่เล่น	5	6	4	3	3	5	7	8	5	8
2.9.3 ให้ข้อเสนออย่างมีเหตุผลต่อกลุ่ม ในขณะที่เล่น	3	4	4	3	3	4	5	5	5	4
2.9.4 การแนะนำกิจกรรมสำหรับกลุ่ม ในการเล่นเครื่องเล่นสนาม	2	2	6	5	8	4	3	5	6	5

ตารางที่ 17 แสดงว่าพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการ
เล่นกันเอง (แบบไม่เป็นทางการ) ที่พบและมีความถี่สูงคือ การแบ่งปันของเล่น และอุปกรณ์ในขณะที่
เล่น และการแนะนำกิจกรรมสำหรับกลุ่มในการเล่นเครื่องเล่นสนาม พฤติกรรมที่พบและมีความถี่
รองลงมาคือ ให้ข้อเสนออย่างมีเหตุผล ต่อกลุ่มในขณะที่เล่น และ รู้จักขอเข้าไปร่วมกิจกรรมที่
ดำเนินการอยู่ในสนามเด็กเล่น/ห้องเรียน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 18 ความถี่ของพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการรู้จัก
จำแนกเครื่องใช้ที่เป็นของตนเอง

รายการพฤติกรรม	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	คนที่ 10
2. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์										
ระหว่างบุคคล										
2.10 รู้จักจำแนกเครื่องใช้ที่เป็นของตนเอง										
2.10.1 รู้จักจำแนกเครื่องใช้ที่เป็นของ ตนเอง	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
2.10.2 ให้ยืมของ ๆ ตนเอง เมื่อผู้อื่น ขอยืม	1	2	3	2	3	6	5	8	4	3
2.10.3 เมื่อใช้ของ ๆ ผู้อื่นเสร็จแล้ว คืนให้เจ้าของโดยไม่ทำให้ของ เสียหาย	-	1	2	1	3	2	2	2	-	2
2.10.4 ขออนุญาตก่อนที่จะใช้ของ ของผู้อื่น	2	1	2	1	3	2	2	2	-	2

ตารางที่ 18 แสดงว่าพฤติทางสังคมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการรู้จัก
จำแนกเครื่องใช้ที่เป็นของตนเอง ที่พบและมีความถี่สูงคือ รู้จักจำแนกเครื่องใช้ที่เป็นของตนเอง การ
ให้ยืมของ ๆ ตนเองเมื่อผู้อื่นขอยืม พฤติกรรมที่พบและมีความถี่รองลงมา คือ ขออนุญาตก่อนที่จะ
ใช้ของ ๆ ผู้อื่น และเมื่อใช้ของ ๆ ผู้อื่นเสร็จแล้ว คืนให้เจ้าของโดยไม่ทำให้ของเสียหาย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 19 ความถี่ของพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับตนเอง ด้านการยอมรับต่อสิ่งที่เกิดขึ้นและผลที่ตามมา

รายการพฤติกรรม	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	คนที่ 10
3. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง										
3.1 การยอมรับต่อสิ่งที่เกิดขึ้นและผลที่ตามมา										
3.1.1 รายงานครู เมื่อคนใดคนหนึ่งทำของหกหรือแตก	3	2	2	-	-	-	-	2	1	1
3.1.2 กล่าวคำ “ขอโทษ” เมื่อทำให้ผู้อื่นบาดเจ็บ หรือละเมิดต่อผู้อื่น	1	1	2	1	-	1	2	2	-	1
3.1.3 ยอมรับผลที่ตามมา เมื่อทำผิด	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-

ตารางที่ 19 แสดงว่าพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับตนเอง ด้านการยอมรับต่อสิ่งที่เกิดขึ้นและผลที่ตามมา ที่พบและมีความถี่สูง คือ รายงานครู เมื่อคนใดคนหนึ่งทำของหกหรือแตก พฤติกรรมที่พบและมีความถี่รองลงมา คือ กล่าวคำ “ขอโทษ” เมื่อทำให้ผู้อื่นบาดเจ็บ หรือละเมิดต่อผู้อื่น พฤติกรรมที่พบและมีความถี่น้อย คือ การยอมรับผลที่ตามมา เมื่อทำผิด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 20 ความถี่ของพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับตนเอง ด้านพฤติกรรมที่เกี่ยวกับจริยธรรม

รายการพฤติกรรม	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	คนที่ 10
3. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง										
3.2 พฤติกรรมที่เกี่ยวกับจริยธรรม										
3.2.1 รู้ถึงข้อแตกต่างระหว่างความ ถูกต้องและความไม่ถูกต้อง	2	-	-	2	1	-	2	3	-	-
3.2.2 พุดความจริง เมื่อถูกถามเกี่ยวกับ สิ่งที่ตนเองอาจจะทำผิด	3	-	2	1	-	-	2	1	1	1
3.2.3 บอกได้ถึงผลที่ตามมาของการ กระทำผิด	2	-	-	1	-	-	2	2	1	-
3.2.4 รู้จักหลีกเลี่ยงการกระทำผิด เมื่อเพื่อนมาขอให้ทำ	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-

ตารางที่ 20 แสดงว่าพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับตนเอง ด้านพฤติกรรมที่เกี่ยวกับจริยธรรม ที่พบและมีความถี่สูง คือ พุดความจริงเมื่อถูกถามเกี่ยวกับสิ่งที่ตนเองอาจจะทำผิด การรู้ถึงข้อแตกต่างระหว่างความถูกต้องและความไม่ถูกต้อง และ บอกได้ถึงผลที่ตามมาของการกระทำผิด พฤติกรรมที่พบน้อย คือ รู้จักหลีกเลี่ยงการกระทำผิด เมื่อเพื่อนมาขอให้ทำ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 21 ความถี่ของพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับตนเอง ด้านการแสดงความรู้สึก

รายการพฤติกรรม	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	คนที่ 10
3. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง										
3.3 การแสดงความรู้สึก										
3.3.1 บรรยายอารมณ์ความรู้สึกของ ตนเองด้วยคำพูด	1	-	-	-	-	-	2	1	-	-

ตารางที่ 21 แสดงว่าพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับตนเอง ด้านการแสดงความรู้สึก พบ
พฤติกรรม บรรยายอารมณ์ความรู้สึกของตนเองด้วยคำพูด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 22 ความถี่ของพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับตนเอง ด้านทัศนคติที่ดีต่อตนเอง

รายการพฤติกรรม	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง										
3.4 ทัศนคติที่ดีที่มีต่อตนเอง										
3.4.1 กล่าวคำ "ขอบคุณ" เมื่อได้รับการ แสดงความยินดี หรือชมเชย	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-
3.4.2 เต็มใจที่จะแสดงผลงานของตนเอง	4	3	3	3	3	3	4	3	4	3
3.4.3 เมื่อมีผู้ถามเกี่ยวกับเรื่องของ ตนเองจะกล่าวถึงตนเองในทางที่ดี	5	2	3	3	3	3	3	3	2	3
3.4.4 เข้าไปรับงานใหม่ ด้วยความรู้สึก ที่ดี	5	3	3	3	4	4	4	5	5	3

ตารางที่ 22 แสดงว่าพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับตนเอง ด้านทัศนคติที่ดีที่มีต่อตนเอง ที่พบมากและมีความถี่สูง คือ เข้าไปรับงานใหม่ ด้วยความรู้สึกที่ดี และเต็มใจที่จะแสดงผลงานของตนเอง พฤติกรรมที่พบและมีความถี่รองลงมา คือ เมื่อมีผู้ถามเกี่ยวกับเรื่องของตนเอง จะกล่าวถึงตนเองในทางที่ดี และ กล่าวคำ "ขอบคุณ" เมื่อได้รับการแสดงความยินดี หรือชมเชย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 23 ความถี่ของพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับตนเอง ด้านพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความ
รับผิดชอบ

รายการพฤติกรรม	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	คนที่ 10
3. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง										
3.5 พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบ										
3.5.1 มีความสม่ำเสมอในการไปเรียน	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
3.5.2 มาถึงโรงเรียนตรงเวลา	5	5	4	5	5	5	4	5	2	5
3.5.3 เก็บของในที่ ๆ เตรียมไว้ให้	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
3.5.4 จัดโต๊ะ เก้าอี้ให้มีระเบียบ	2	2	4	3	3	2	4	3	4	4
3.5.5 การดูแลของ ๆ ตนเอง	5	5	4	4	5	5	5	5	4	4
3.5.6 เป็นผู้นำสารให้กับครู	1	1	2	-	-	3	3	1	1	2
3.5.7 นำวัสดุอุปกรณ์ที่ได้รับมอบหมาย มาโรงเรียนได้ตามกำหนด	3	2	2	3	2	2	2	2	2	2

ตารางที่ 23 แสดงว่าพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับตนเอง ด้านพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความ
รับผิดชอบ ที่พบและมีความถี่สูง คือมีความสม่ำเสมอในการไปเรียน เก็บของในที่ ๆ เตรียมไว้ให้ การดูแล
ของ ๆ ตนเอง และ มาถึงโรงเรียนตรงเวลา พฤติกรรมที่พบและมีความถี่รองลงมา คือ จัดโต๊ะ เก้าอี้
ให้มีระเบียบ การนำวัสดุอุปกรณ์ที่ได้รับมอบหมายมาโรงเรียนได้ตามกำหนด และ การเป็นผู้นำสารให้
กับครู

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 24 ความถี่ของพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับตนเอง ด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง

รายการพฤติกรรม	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	คนที่ 10
3. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง										
3.6 การดูแลช่วยเหลือตนเอง										
3.6.1 ใช้สุขภัณฑ์ในห้องน้ำได้อย่าง ถูกต้อง	14	10	20	12	13	15	12	14	15	16
3.6.2 แต่งตัวได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้อง ให้ใครช่วยเหลือ	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
3.6.3 การดูแลรักษาความสะอาดของ ร่างกาย	5	5	5	5	5	5	5	4	5	5

ตารางที่ 24 แสดงว่าพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับตนเอง ด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง ที่พบและมีความถี่สูง คือ ใช้สุขภัณฑ์ในห้องน้ำได้อย่างถูกต้อง พฤติกรรมที่พบและมีความถี่รองลงมา คือ แต่งตัวได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องให้ใครช่วยเหลือ และ การดูแลรักษาความสะอาดของร่างกาย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 25 ความถี่ของพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับการทำงาน ด้านพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน

รายการพฤติกรรม	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	คนที่ 10
4. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน										
4.1 พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน										
4.1.1 ตอบคำถาม หรือพยายามตอบคำถาม เมื่อถูกครูเรียก	5	5	5	4	5	5	5	5	5	4
4.1.2 อาสาตอบคำถามของครู	15	5	16	18	17	16	12	20	11	10
4.1.3 ถามปัญหาที่เกี่ยวกับข้อมูลที่ต้องการรู้	3	1	3	3	3	2	3	8	5	2

ตารางที่ 25 แสดงว่าพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับการทำงาน ด้านพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน ที่พบและมีความถี่สูง คือ อาสาตอบคำถามของครู พฤติกรรมที่พบและมีความถี่รองลงมา คือ ตอบคำถาม หรือพยายามตอบคำถาม เมื่อถูกครูเรียก และถามปัญหาที่เกี่ยวกับข้อมูลที่ต้องการรู้

ตารางที่ 26 ความถี่ของพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับการทำงาน ด้านพฤติกรรมกรให้ความสนใจ

รายการพฤติกรรม	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	คนที่ 10
4. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน										
4.2 พฤติกรรมกรให้ความสนใจ										
4.2.1 มองครู เมื่ออยู่ในชั่วโมงเรียน	20	24	18	16	24	22	18	24	21	20
4.2.2 ติดตามการนำเสนอสื่ออย่างสงบ	5	5	5	4	5	5	6	4	5	5
4.2.3 ฟัง เมื่อมีคนพูดในชั้นเรียน	5	7	5	4	5	8	6	4	6	5

ตารางที่ 26 แสดงว่าพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับการทำงาน ด้านพฤติกรรมกรให้ความสนใจ ที่พบและมีความถี่สูงคือ มองครู เมื่ออยู่ในชั่วโมงเรียน พฤติกรรมที่พบและมีความถี่รองลงมา คือ ติดตามการนำเสนอสื่ออย่างสงบ และ ฟัง เมื่อมีคนพูดในชั้นเรียน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 27 ความสำเร็จของพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับการทำงาน ด้านการอภิปรายในห้องเรียน

รายการพฤติกรรม	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน										
4.3 การอภิปรายในห้องเรียน										
4.3.1 ใช้ระดับเสียงที่เหมาะสมในการ อภิปรายในห้องเรียน	16	10	14	18	20	17	13	14	19	12
4.3.2 ตั้งข้อสังเกตในประเด็นของการ อภิปรายในห้องเรียน	5	3	3	5	3	4	5	4	3	4
4.3.3 มีส่วนร่วมในการอภิปรายใน ห้องเรียนที่ริเริ่มโดยครู	8	6	10	8	10	13	9	12	7	10
4.3.4 นำสิ่งต่าง ๆ มานำเสนอให้สัมพันธ์ กับการอภิปรายในห้องเรียน	5	2	-	3	2	2	4	5	2	2
4.3.5 แสดงความคิดเห็นในการอภิปราย ในห้องเรียน ถึงแม้ว่าความคิดเห็น จะตรงกันข้ามกับผู้อื่น	2	3	3	3	2	-	3	3	2	2
4.3.6 ให้เหตุผลประกอบความคิดเห็นที่ เสนอในกลุ่มอภิปราย	4	3	3	5	5	3	5	5	5	3

ตารางที่ 27 แสดงว่าพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับการทำงาน ด้านการอภิปรายในห้องเรียน ที่พบและมีความถี่สูง คือใช้ระดับเสียงที่เหมาะสมในการอภิปรายในห้องเรียน พฤติกรรมที่พบและมีความถี่รองลงมา คือการมีส่วนร่วมในการอภิปรายในห้องเรียนที่ริเริ่มโดยครู การตั้งข้อสังเกตในประเด็นของการอภิปรายในห้องเรียน การให้เหตุผลประกอบความคิดเห็นที่เสนอในกลุ่มอภิปราย การนำสิ่งต่าง ๆ มานำเสนอให้สัมพันธ์กับการอภิปรายในห้องเรียน และการแสดงความคิดเห็นในการอภิปรายในห้องเรียน ถึงแม้ว่าความคิดเห็นจะตรงกันข้ามกับผู้อื่น

ตารางที่ 28 ความถี่ของพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับการทำงาน ด้านการทำงานให้เสร็จสมบูรณ์

รายการพฤติกรรม	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	คนที่ 10
4. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน										
4.4 การทำงานให้เสร็จสมบูรณ์										
4.4.1 ทำงานได้เสร็จสมบูรณ์	22	26	30	24	32	28	27	34	23	25
4.4.2 ทำงานได้เสร็จสมบูรณ์ตามกำหนดเวลา	20	26	28	24	30	28	27	28	23	25
4.4.3 ถึงแม้ว่างานจะยาก ก็จะทำงานต่อไปจนกระทั่งงานเสร็จสมบูรณ์	3	4	2	4	5	3	-	-	6	2
4.4.4 ทำการบ้านที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จสมบูรณ์และนำส่งให้เรียบร้อย	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5

ตารางที่ 28 แสดงว่าพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับการทำงาน ด้านการทำงานให้เสร็จสมบูรณ์ ที่พบและมีความถี่สูงคือ ทำงานได้เสร็จสมบูรณ์ และทำงานได้เสร็จสมบูรณ์ตามกำหนดเวลา พฤติกรรมที่มีความถี่รองลงมาคือ ทำการบ้านที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จสมบูรณ์ และนำส่งให้เรียบร้อย และ ถึงแม้ว่างานจะยาก ก็จะทำงานต่อไป จนกระทั่งงานเสร็จสมบูรณ์

ตารางที่ 29 ความถี่ของพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับการทำงาน ด้านการทำตามแนวทางที่กำหนด

รายการพฤติกรรม	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน										
4.5 การทำตามแนวทางที่กำหนด										
4.5.1 ทำตามคำแนะนำด้วยวาจาของครู	3	5	4	5	5	4	5	5	4	5
4.5.2 ทำตามคำแนะนำที่ครูเขียนให้	3	4	5	5	5	2	-	2	3	5
4.5.3 ทำตามคำสั่งในการทำแบบฝึกหัด	5	5	5	5	5	5	5	4	3	4

ตารางที่ 29 แสดงว่าพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับการทำงาน ด้านการทำตามแนวทางที่กำหนด ที่พบและมีความถี่สูงคือ ทำตามคำสั่งในการทำแบบฝึกหัด พฤติกรรมที่มีความถี่รองลงมาคือ ทำตามคำแนะนำด้วยวาจาของครู และทำตามคำแนะนำที่ครูเขียนให้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 30 ความถี่ของพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ด้านกิจกรรมกลุ่ม

รายการพฤติกรรม	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4. พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน										
4.6 กิจกรรมกลุ่ม										
4.6.1 แบ่งอุปกรณ์ในการทำงานให้กับผู้อื่น	6	5	3	6	5	3	7	5	4	4
4.6.2 ร่วมมือในการทำงานกับผู้ร่วมทำงาน	3	2	3	4	4	4	5	4	5	4
4.6.3 มีการวางแผน และการตัดสินใจโดยอยู่บนข้อกำหนดของกลุ่ม	-	2	2	3	3	3	-	3	-	3
4.6.4 ยอมรับความคิดเห็นของผู้ที่เข้าร่วมทำงานในกลุ่ม	2	1	2	3	3	2	3	3	2	3
4.6.5 ริเริ่ม และช่วยทำให้กิจกรรมกลุ่มดำเนินต่อไปได้	2	2	2	3	2	3	3	4	3	3

ตารางที่ 30 แสดงว่าพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ด้านกิจกรรมกลุ่ม ที่พบและมีความถี่สูงคือ แบ่งอุปกรณ์ในการทำงานให้กับผู้อื่น และ การร่วมมือในการทำงานกับผู้ร่วมทำงาน พฤติกรรมที่มีความถี่รองลงมา คือ ริเริ่มและช่วยทำให้กิจกรรมกลุ่มดำเนินต่อไปได้ ยอมรับความคิดเห็นของผู้ที่เข้าร่วมทำงานในกลุ่ม และมีการวางแผน และการตัดสินใจโดยอยู่บนข้อกำหนดของกลุ่ม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 31 ความถี่ของพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับการทำงาน ด้านการทำงานอิสระ

รายการพฤติกรรม	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน										
4.7 การทำงานอิสระ										
4.7.1 พยายามที่จะแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้อง งานก่อนที่จะขอความช่วยเหลือ จากผู้อื่น	3	4	4	3	3	3	3	3	2	4
4.7.2 ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ ระหว่าง รอความช่วยเหลือจากครู	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
4.7.3 ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์เมื่อ ทำงานเสร็จแล้ว	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-

ตารางที่ 31 แสดงว่าพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับการทำงาน ด้านการทำงานอิสระ ที่พบ
และมีความถี่สูงคือ การพยายามที่จะแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับงานก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น
พฤติกรรมที่พบและมีความถี่น้อยคือ ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์เมื่อทำงานเสร็จแล้ว และใช้เวลาให้
เกิดประโยชน์ ระหว่างรอความช่วยเหลือจากครู

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 32 ความถี่ของพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับการทำงาน ด้านพฤติกรรมขณะทำงาน

รายการพฤติกรรม	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน										
4.8 พฤติกรรมขณะทำงาน										
4.8.1 นั่งตามที่จัดเตรียมไว้	5	4	5	5	5	5	5	5	4	5
4.8.2 นั่งทำงานอย่างสงบ	5	4	5	5	5	5	5	5	4	5
4.8.3 สามารถทำงานได้ตามช่วงเวลา ที่กำหนดเอาไว้	5	4	4	5	4	5	5	3	4	4
4.8.4 ไม่สนใจต่อสิ่งที่เพื่อนทำให้รำคาญ ใจ เมื่อกำลังทำงานที่ได้รับ มอบหมาย	5	2	2	3	-	2	-	3	4	1
4.8.5 อภิปรายกับเพื่อนเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ทางการศึกษาได้อย่าง เหมาะสม	4	3	3	3	2	4	5	4	4	4
4.8.6 เปลี่ยนกิจกรรมเมื่อครบอก	2	2	2	2	-	5	5	1	2	2

ตารางที่ 32 แสดงว่าพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับการทำงาน ด้านพฤติกรรมขณะทำงานที่พบ และมีความถี่สูงคือนั่งตามที่จัดเตรียมไว้ การนั่งทำงานอย่างสงบ สามารถทำงานได้ตามช่วงเวลาที่กำหนดเอาไว้ และ การอภิปรายกับเพื่อนเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาได้อย่างเหมาะสม พฤติกรรมที่พบและมีความถี่รองลงมา คือ เปลี่ยนกิจกรรม เมื่อครบอก และไม่สนใจต่อสิ่งที่เพื่อนทำให้รำคาญใจ เมื่อกำลังทำงานที่ได้รับมอบหมาย

ตารางที่ 33 ความถี่ของพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับการทำงาน ด้านการปฏิบัติ หรือการแสดง
ต่อหน้าผู้อื่น

รายการพฤติกรรม	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	คนที่ 6	คนที่ 7	คนที่ 8	คนที่ 9	คนที่ 10
4. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน										
4.9 การปฏิบัติ หรือการแสดงต่อหน้าผู้อื่น										
4.9.1 ร่วมในการทำกิจกรรมบทบาท สมมติ	2	2	1	2	-	1	2	-	-	2
4.9.2 อ่านออกเสียงในกลุ่มย่อย	2	2	2	2	2	2	-	2	-	2
4.9.3 อ่านออกเสียงต่อกลุ่มใหญ่ หรือทั้งห้อง	3	3	3	3	2	3	2	2	2	1

ตารางที่ 33 แสดงว่าพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับการทำงาน ด้านการปฏิบัติ หรือการ
แสดงต่อหน้าผู้อื่น ที่พบและมีความถี่สูงคือ อ่านออกเสียงต่อกลุ่มใหญ่หรือทั้งห้อง พฤติกรรมที่มี
ความถี่รองลงมาคือ อ่านออกเสียงในกลุ่มย่อย และร่วมในการทำกิจกรรมบทบาทสมมติ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 34 ความถี่ของพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับการทำงาน ด้านคุณภาพของงาน

รายการพฤติกรรม	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่	คนที่
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
4. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน										
4.10 คุณภาพของงาน										
4.10.1 งานที่ส่งมีความสะอาดเรียบร้อย	5	4	5	3	4	5	3	4	5	3
4.10.2 ยอมรับงานที่ถูกแก้ไข	1	2	2	-	2	-	1	2	-	3
4.10.3 ใช้ประโยชน์จากงานที่ครูตรวจ เพื่อแก้ไขปรับปรุงงาน	1	2	2	-	2	-	1	2	-	3
4.10.4 ตรวจสอบความผิดพลาดอีกครั้ง	12	8	5	4	3	5	3	3	5	3

ตารางที่ 34 แสดงว่าพฤติกรรมทางสังคมที่เกี่ยวกับการทำงาน ด้านคุณภาพของงาน ที่พบ และมีความถี่สูงคือ การตรวจสอบความผิดพลาดอีกครั้ง และงานที่ส่งมีความสะอาดเรียบร้อย พฤติกรรมที่มีความถี่รองลงมาคือ ยอมรับงานที่ถูกแก้ไข และใช้ประโยชน์จากงานที่ครูตรวจ เพื่อแก้ไขปรับปรุงงาน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล : กรณีศึกษาโรงเรียนอนุบาลที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล ในโรงเรียนที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรี ในด้านพฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษากระบวนการสอนแบบมอนเตสซอรี จากเอกสาร ตำรา สิ่งพิมพ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและวิธีการของมอนเตสซอรี
2. ศึกษาหลักการ และทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมของเด็กจาก Social Skills in the Classroom ของ Thomas (1982) และพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาล จาก Social Skills Lessons and Activities ของ Weltman (1995)
3. สํารวจโรงเรียนที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรี แล้วขออนุญาตเข้าไปสังเกตการจัดการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อม และสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการนำแนวคิดของมอนเตสซอรีมาปฏิบัติ
4. ประชากรและตัวอย่างประชากร
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนวัยอนุบาล อายุ 5-6 ปี จำนวน 25 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนอนุบาลกรแก้ว(ภาคปลาย ปีการศึกษา 2542)ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรี และเป็นนักเรียนที่เรียนอยู่ในโรงเรียนแห่งนี้มาตั้งแต่อายุ 3 ปี
ตัวอย่างประชากร คัดเลือกจากประชากรทั้งหมด 25 คน โดยจับฉลากชื่อเด็กจำนวน 10 ครั้ง ได้ตัวอย่างประชากรรวม 10 คน

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล ที่เรียนอยู่ในโรงเรียนที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรี ได้แก่ แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาล แบบวิเคราะห์การสังเกตพฤติกรรมของเด็กอนุบาล และแบบสรุปผลการสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาลทางด้านพฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

โดยนำแบบสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปสังเกต และบันทึกพฤติกรรมทางด้านพฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงานโดยสังเกตเด็กจำนวน 10 คน คนละ 5 ครั้ง ครั้งละ 1 วัน วันละ 1 คน รวมเวลาที่ใช้สังเกต 50 วัน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและจดบันทึก มาวิเคราะห์รายละเอียดพฤติกรรมทางสังคม 4 ด้าน ตามรายการพฤติกรรมแต่ละข้อ และบันทึกลงในแบบวิเคราะห์พฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาล โดยสังเกตคนละ 5 ครั้ง นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์พฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาล สรุปรวมผลการสังเกตตัวอย่างประชากร 10 คน แล้วเสนอเป็นตารางแสดงความถี่ของพฤติกรรม

6. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1) พฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมที่พบมากได้แก่พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการดูแลสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมในการรับประทานอาหาร เด็กมีความรับผิดชอบในการ รับประทานอาหาร และจัดการกับเครื่องมือเครื่องใช้ในการรับประทานอาหารได้อย่างถูกต้อง ในขณะเดียวกัน เด็กก็มีวิธีการที่จะจัดการกับอาหารที่ไม่ต้องการได้อย่างเหมาะสม พฤติกรรมที่พบในระดับรองลงมา ได้แก่ พฤติกรรมด้านการเคลื่อนที่ไปในสิ่งแวดล้อม โดยเด็กรู้จักการก้าวเดินไปด้วยความเยียบตามที่ต่าง ๆ และเข้าไปนั่งในห้องโดยไม่สร้างความรบกวนให้กับสภาพแวดล้อม และผู้อื่น รวมไปถึง พฤติกรรมด้านการเดินแถวไปตามที่ต่าง ๆ พฤติกรรมด้านการดำเนินการในกรณีฉุกเฉิน คือเด็กจะรายงานรายละเอียดของการเกิดอุบัติเหตุ/ สถานการณ์อื่นที่ฉุกเฉินให้ครูทราบ

2) พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พฤติกรรมที่เด็กแสดงออก คือ การสนทนา การทักทาย การจัดการในการเล่น การช่วยเหลือผู้อื่น การเล่นกันเองอย่างไม่เป็นทางการ และการได้รับความเอาใจใส่ พฤติกรรมพบในอันดับรองลงมาคือการยอมรับตามอำนาจหน้าที่ ทักษะคนที่ดีต่อผู้อื่น และการจัดการกับปัญหาขัดแย้ง

3) พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง พฤติกรรมที่พบมากคือ การดูแลช่วยเหลือตนเอง พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบ การดูแลของ ๆ ตนเอง การแต่งตัวได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องให้ใครช่วย และการดูแลรักษาความสะอาดของร่างกาย พฤติกรรมที่พบในอันดับรองลงมา คือ การมีทัศนคติที่ดีที่มีต่อตนเอง การแสดงความรู้สึก พฤติกรรมที่เกี่ยวกับจริยธรรม และการยอมรับต่อสิ่งที่เกิดขึ้นและผลที่ตามมา

4) พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน พฤติกรรมที่เด็กแสดงออกมาก คือการทำงานให้เสร็จสมบูรณ์ การให้ความสนใจตั้งใจเรียน พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน การอภิปรายในห้องเรียน กิจกรรมกลุ่ม การทำตามแนวทางที่กำหนด พฤติกรรมขณะทำงานและคุณภาพของงานที่ทำ

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัย เรื่องการศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล ในโรงเรียนที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรี 4 ด้านได้แก่ พฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน พฤติกรรมที่เกิดขึ้น นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ทางด้านการดูแลสิ่งแวดล้อม การดำเนินการในกรณีฉุกเฉิน พฤติกรรมในการรับประทานของว่าง/อาหารกลางวัน และการเคลื่อนที่ไปในสิ่งแวดล้อมจากการศึกษา พบว่าพฤติกรรมทางด้านการดูแลสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมในการรับประทานของว่าง/อาหารกลางวัน และการเคลื่อนที่ไปในสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก พฤติกรรมด้านการดูแล สิ่งแวดล้อมที่เด็กแสดงออก เช่น การจัดการกับขยะโดยนำไปใส่ภาชนะที่เหมาะสม เด็กจะนำขยะของตนไปใส่ในถังขยะ โดยจะไม่ทิ้งเรี่ยราด และเมื่อพบเศษขยะ ใบไม้ กิ่งไม้ ตามที่ต่าง ๆ เด็กจะเก็บมาทิ้งในถังขยะเป็นต้น พฤติกรรมด้านการใช้เครื่องมือเครื่องใช้ และวัสดุอุปกรณ์ของห้องเรียนได้อย่างถูกต้อง เนื่องจากอุปกรณ์แต่ละชนิด มีขั้นตอนและวิธีการใช้ที่ชัดเจน และสำหรับอุปกรณ์บางชิ้น ถ้าใช้ไม่ถูกวิธีก็ไม่สามารถที่จะทำอุปกรณ์ให้สำเร็จได้ ดังนั้นอุปกรณ์จึงเป็นตัวกำหนดให้เด็กต้องใช้อย่างถูกต้อง

ตามวิธี พฤติกรรมของเด็กในโรงเรียนที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรีที่พบมาก คือ การรักษา และทำความสะอาดสิ่งแวดล้อม ภายในห้องเรียนมอนเตสซอรี เด็กได้มีส่วนร่วมในการดูแล และทำความสะอาดห้องเรียนจากอุปกรณ์ที่ช่วยส่งเสริมพฤติกรรมทางการรักษา และทำความสะอาดสิ่งแวดล้อม ได้แก่กลุ่มประสบการณ์ชีวิตหมวดกิจกรรมส่งเสริมการดูแลสิ่งแวดล้อม เช่นกิจกรรมปัดฝุ่น กิจกรรมการเช็ด – ถู กิจกรรมกวาดขยะ กิจกรรมการบีบฟองน้ำ รวมทั้งหมวดกิจกรรมการซัก การล้าง การขัด เป็นต้น

อย่างไรก็ดีพฤติกรรมการดูแลสิ่งแวดล้อม ด้านการทำความสะอาด หลังจากทำของแตกหรือหก เด็กแสดงออกในระดับน้อย เนื่องจากพฤติกรรมการทำของหกหรือแตก ไม่ค่อยปรากฏ เพราะเด็กจะทำงานด้วยความละเอียดลออ และความระมัดระวัง แต่เมื่อทำของหกหรือแตก เด็กจะจัดการโดยการเก็บกวาดและทำความสะอาดให้เรียบร้อยด้วยตนเอง

พฤติกรรมในการรับประทานอาหารว่าง/อาหารกลางวัน เด็กสามารถใช้เครื่องมือเครื่องใช้ใน การรับประทานอาหารได้อย่างถูกต้อง เนื่องจากโรงเรียนที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรีใน กิจกรรมกลุ่มประสบการณ์ชีวิต มีการสอนในเรื่องการจัดเตรียมและบริการอาหาร เช่นการใช้อุปกรณ์ในการ รับประทานอาหาร กิจกรรมการหั่น และการปอกผัก ผลไม้ กิจกรรมบริหารน้ำผลไม้ ฯลฯ ภายใน ห้องเรียนมอนเตสซอรี ได้จัดชั้นวางอาหารว่างไว้สำหรับเด็ก ซึ่งประกอบด้วย เขี่ยอกน้ำ ขนาดที่ใช้จริง ในชีวิตประจำวัน แก้วน้ำ จาน ช้อน ส้อม ผ้ารองจาน ของวางที่อยู่ในภาชนะ ซึ่งมีหลายชนิดให้เลือก มีโต๊ะและเก้าอี้ 2-3 ตัว หรือบางห้องเรียนจัดเป็น เบาะนั่ง 2-3 ที่ สำหรับให้เด็กใช้เป็นที่นั่งรับประทานอาหารว่าง เด็กจะไปรับประทานอาหารว่างครั้งละ 2-3 คนเท่านั้น หากมีเพื่อนนั่งรับประทานอาหารอยู่ ไม่มี ที่ว่างสำหรับนั่ง เด็กจะต้องรอจนกว่าเพื่อนคนใดคนหนึ่งรับประทานอาหารเสร็จ แล้วลุกออกไป จึงจะเข้าไปนั่งรับประทานอาหารว่าง เด็กจะเลือกรับประทานของว่างได้ตามชอบ และในปริมาณที่ ตนพอใจ แต่ต้องรับประทานให้หมด เด็กสามารถที่จะเทน้ำจากเขี่ยอกน้ำใส่แก้ว จัดโต๊ะที่จะ รับประทานอาหารของว่างด้วยตนเอง โดยการปูผ้ารองจาน หยิบขนมใส่จาน เลือกใช้อุปกรณ์ ช้อน หรือ ส้อมได้อย่างเหมาะสมกับชนิดของว่าง เมื่อรับประทานเสร็จ เด็กจะนำภาชนะไปล้างที่อ่าง นำภาชนะ มาเช็ดให้แห้ง ม้วนผ้ารองจาน และภาชนะมาเก็บที่ชั้น จัดเตรียมไว้สำหรับผู้ที่มาใช้คนต่อไป หาก เด็กรินนมหก จะมีฟองน้ำ และผ้าให้เด็กสามารถหยิบไปซับนมที่หก ในขั้นตอนการรับประทานอาหารของว่าง นี้ เด็กจะสามารถทำอย่างอิสระ โดยครูจะทำหน้าที่แนะนำในครั้งแรก หลังจากนั้นเมื่อเด็กรู้วิธีการใช้ อุปกรณ์ ครูจะเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ ครูจะเข้าไปช่วยเหลือเด็กในบางครั้งเมื่อเด็กต้องการ การ รับประทานอาหารกลางวัน มีการจัดอาหารในลักษณะบุฟเฟต์ ให้เด็กได้ตักอาหารด้วยตนเอง โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อฝึกให้เด็กรู้จักตักอาหารในปริมาณพอเหมาะตามความต้องการและความสามารถใน

การรับประทานของแต่ละบุคคลภาชนะที่ใช้ในโรงอาหาร จะเป็นภาชนะที่เป็นกระเบื้องเคลือบ ภาชนะสำหรับใส่น้ำเป็นแก้ว สาเหตุที่ไม่ใช้ภาชนะที่เป็นพลาสติก เพราะต้องการให้เด็กได้รู้สึกถึงน้ำหนัก และเกิดความรู้สึกกระมัดระวังในการใช้ภาชนะ ซึ่งเด็กเรียนรู้ว่าถ้าเขาไม่ระมัดระวัง ทำภาชนะตก ภาชนะก็จะแตก และอาจเป็นอันตรายต่อตนเองอีกด้วย

ตามวิธีการของมอนเตสซอรี ที่ให้เด็กใช้ของจริง และเป็นของที่เด็กได้พบเห็น และคุ้นเคยอยู่ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เด็กใช้ได้คล่องตัว เนื่องจากเครื่องมือเครื่องใช้ คล้ายกับสิ่งที่เด็ก มีใช้ในบ้าน และยังทำให้เด็กมีความรู้สึกเหมือนอยู่บ้านอีกด้วย การจัดอาหารแบบนุฟเฟตนี้ช่วยให้เด็กได้ใช้ทักษะจากการเรียนรู้ด้วยวิธีการของมอนเตสซอรี เช่น การตัก การคีบ การเท เป็นต้น ในการรับประทานอาหารของเด็กนั้นพี่เลี้ยงเด็กจะทำหน้าที่ในการดูแลการจัดเตรียมอาหารกลางวัน โดยจัดเตรียมช้อน ส้อม จาน ถ้วย อาหารคาว และของหวาน จัดวางไว้ที่โต๊ะอาหาร เมื่อถึงเวลารับประทานอาหารกลางวัน เด็กจะเดินเข้าแถวเพื่อมาหยิบภาชนะที่ใช้ในการรับประทานอาหาร จากนั้นก็เข้าแถวเพื่อตักอาหารด้วยตนเอง และไปนั่งรับประทานอาหารที่โต๊ะอาหาร จะมีผ้าตากวไว้ที่ราว สำหรับเช็ดทำความสะอาดโต๊ะอาหารที่สกปรกเลอะเทอะ เมื่อรับประทานอาหารเสร็จ ลูกจากเก้าอี้ เด็กจะขีดเก้าอี้ของตน เพื่อสะดวกในการเดินเข้าออกระหว่างโต๊ะอาหาร หลังจากนั้น เด็กจะเดินไปที่เก็บภาชนะที่เตรียมไว้ให้ โดยแบ่งเป็นกะละมัง 4 ใบ ใบแรกสำหรับใส่เศษอาหารที่เหลือจากการรับประทานอาหาร ใบที่สองใช้วางช้อนและส้อม ใบที่สามใช้วางจาน และกะละมังใบสุดท้ายใช้วางถ้วย เด็กจะเดินไปวางภาชนะต่าง ๆ ตามกะละมัง และหากเด็กคนใดต้องการรับประทานอาหารหวาน ก็จะเดินไปเข้าแถวเพื่อตักของหวานและไปนั่งรับประทาน เมื่อรับประทานเสร็จ ก็จะนำภาชนะไปเก็บที่กะละมังเช่นเดียวกัน

พฤติกรรมเคลื่อนที่ไปในสิ่งแวดล้อม เมื่อเด็กต้องเคลื่อนไหวจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง เด็กรู้จักการก้าวเดินด้วยความเงียบไปตามที่ต่าง ๆ ด้วยความสำรวม ไม่วิ่ง ไม่สร้างความรบกวนให้กับสภาพแวดล้อมและผู้อื่น การสอนด้วยวิธีการมอนเตสซอรีมีหลักในการสอนเด็กคือ ให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยตนเอง โดยเริ่มตั้งแต่ การเลือกรื่องที่จะเรียนเอง เลือกอุปกรณ์เอง เลือกสถานที่หรือมุมที่จะใช้ในการเรียนเอง มีอิสระในการเคลื่อนย้าย และพูดคุยกับเพื่อนหรือครูได้ ทั้งนี้จะต้องอยู่ในขอบเขตที่ไม่รบกวนผู้อื่นและไม่ทำลายให้ข้าวของเสียหาย สิ่งที่เด็กจะได้รับจากหลักการสอนนี้คือ เด็กจะได้มีโอกาสเป็นตัวของตัวเอง มีโอกาสได้คิดเอง ทำเอง ซึ่งจะส่งเสริมให้เด็กรู้จักไตร่ตรองและหาเหตุผล และสามารถเลือก การประพฤติปฏิบัติได้เองอย่างถูกต้อง โดยอยู่บนขอบเขต โดยไม่รบกวนหรือละเมิดต่อผู้อื่น กิจกรรมของมอนเตสซอรีที่ส่งเสริมพฤติกรรมในด้านนี้ ได้แก่กิจกรรมในกลุ่มประสบการณ์ชีวิต คือกิจกรรมการเดินทางผ่านงานของผู้อื่น ซึ่งจากกิจกรรมนี้ยังช่วยสอนเรื่องการมี

มารยาทในสังคมให้กับเด็กอีกด้วย ที่เกี่ยวกับทักษะกลไก ก็จะมีในสิ่งแวดล้อมที่เตรียมไว้ให้เด็ก เช่น การเดินจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง โดยมีกิจกรรมมารยาทที่เหมาะสม การยกอุปกรณ์ ซึ่งต้องใช้ความระมัดระวังในการยก การเดินบนเส้นที่กำหนด และเกมเจียบ กิจกรรมกลุ่มนี้ช่วยให้เด็กพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง มีสมาธิ การประสานสัมพันธ์ ควบคุมตนเอง และความมีระเบียบวินัยในตัวเด็ก

2) พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พฤติกรรมที่เกิดขึ้นมากได้แก่ การสนทนา การช่วยเหลือผู้อื่น การจัดการในการเล่น การเล่นกันเอง (แบบไม่เป็นทางการ) และเครื่องใช้ของตนเองและของผู้อื่น การทักทาย พฤติกรรมการช่วยเหลือผู้อื่นที่พบได้แก่ การช่วยเหลือเพื่อนเมื่อเพื่อนขอร้อง การให้คำแนะนำง่าย ๆ แก่เพื่อน และการเสนอตัวช่วยเหลือเพื่อน เนื่องจากการจัดชั้นเรียนในวิธีการของมอนเตสซอรีนั้น เป็นการจัดแบบคละอายุ โดยให้เด็กอายุ ต่างกันมาเรียนอยู่ในกลุ่มเดียวกัน เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เด็กโตจะเป็นแบบอย่างสำหรับเด็กเล็ก ส่วนเด็กเล็กเมื่อเห็นเด็กโตทำอุปกรณ์ที่ยากกว่า ก็เกิดการกระตุ้นอยากทำอุปกรณ์ชิ้นใหม่ที่ตนไม่เคยทำตามอย่าง que เด็กโตทำ Kagan (1971) ได้กล่าวว่า เด็กสามารถเรียนรู้ความคิด และทักษะโดยการสังเกต ฝ้าดู หรือฟังบุคคลอื่น วิธีการสังเกตจะให้ผลดีที่สุดต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็ก ทำให้เกิดการเลียนแบบและมีการพัฒนา ขณะเดียวกันเด็กโตก็จะมีโอกาสช่วยเหลือเด็กเล็ก โดยนำประสบการณ์ที่เคยเรียนมาสอนให้กับเด็กเล็ก หรือในบางครั้งที่เด็กเล็กปฏิบัติอุปกรณ์ผิดขั้นตอน หรือผิดวิธี เด็กโตจะเป็นผู้เข้าไปสาธิตวิธีที่ถูกต้องให้กับเด็กเล็ก ซึ่งการช่วยเหลือ และการเอื้ออาทรต่อกันนี้จะเกิดขึ้นเสมอในห้องเรียนแบบมอนเตสซอรี เช่น ขณะที่เด็กเล็กจะรินนมใส่แก้วเพื่อดื่ม แต่ไม่สามารถยกเหยือกนมได้ เด็กโตจะเข้าไปหาแล้วพูดว่า “มา พี่ช่วยนะ” แล้วเข้าไปยกเหยือกนม รินนมใส่แก้วให้กับเด็กเล็ก หรือการทำอุปกรณ์ เมื่อเด็กเล็กปฏิบัติอุปกรณ์ผิดวิธี แล้วเด็กโตเห็น ก็จะเข้าไปหาเด็กเล็ก แล้วบอกน้องว่า “ไม่ใช่ ไม่ได้ทำแบบนี้ เดียวพี่ทำให้ดูนะ” แล้วก็สาธิตวิธีการใช้ อุปกรณ์ที่ถูกต้องให้กับเด็กเล็ก หรือในการทำอุปกรณ์บางชนิดที่เด็กสามารถมีอิสระในการคิด สร้างสรรค์การเล่น เช่น Montessori Farm ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ทำด้วยไม้ ตัดเป็นรูปตัวคน ตัวสัตว์ เช่น วัว แกะ ม้า ต้นไม้ รั้ว และแผ่นไม้รูปทรงเรขาคณิตขนาดต่าง ๆ ที่จะนำมาต่อเป็นรูปต่าง ๆ ตามจินตนาการของเด็กแต่ละคน ขณะที่เด็กคนหนึ่งเล่น Montessori Farm อยู่ เด็กอีกคนนั่งมองแล้วพูดกับเพื่อนว่า “ทำไมไม่ต่อบ้านให้สูง ๆ ละ เพราะถ้าน้ำท่วมแล้วพวกสัตว์จะไปอยู่ที่ไหน” เด็กที่กำลังเล่นอยู่พูดว่า “จริงด้วย เดียวเราจะทำบ้านเป็นสองชั้นนะ” หรือขณะที่เพื่อนทำอุปกรณ์ หอคอยสี่เหลี่ยม และบันไดสีน้ำตาลอยู่ โดยต่อหอคอยสี่เหลี่ยมกับบันไดสีน้ำตาลให้สูงขึ้นโดยสลับไปมา และอุปกรณ์เอียง ทำท่าจะล้ม จึงเข้าไปบอกเพื่อนว่า “ตอยต้องเล็งดี ๆ ดูให้มันเท่า ๆ กัน มันจะได้ไม่ล้ม” เพื่อนที่ทำอุปกรณ์อยู่หันมามอง พยักหน้า แล้วหยิบอุปกรณ์หอคอยสี่เหลี่ยม และบันไดสีน้ำตาลลงวางที่พื้นทีละชิ้น แล้วต่อขึ้นไปใหม่ โดยค่อย ๆ วาง และพยายามวางให้สมดุลกัน นี่เป็นตัวอย่างในด้านการให้

คำแนะนำง่าย ๆ แก่เพื่อน ในห้องเรียนแบบมอนเตสซอรี เราเรียกบรรยากาศการช่วยเหลือกันแบบนี้เรียกว่า “พี่ช่วยน้อง” หรือ “เพื่อนช่วยเพื่อน” ในขณะที่พี่สอนน้อง พี่ได้ฝึกทักษะความชำนาญในการปฏิบัติอุปกรณ์ น้องก็ได้เรียนรู้ และเพิ่มทักษะใหม่แก่ตนเองด้วย

พฤติกรรมด้านการจัดการในการเล่น เด็กที่เรียนในโรงเรียนที่ใช้วิธีการของมอนเตสซอรี จะรู้จักรอโอกาสของตนเอง เพื่อเล่นเกม หรือเพื่อปฏิบัติอุปกรณ์ จะไม่มีการแย่งกัน เนื่องจากตามแนวคิดของมอนเตสซอรี ในห้องเรียนจะมีอุปกรณ์เพียงชนิดละ 1 ชิ้นเท่านั้น ดังนั้น ถ้าเด็กคนหนึ่งอยากจะทำอุปกรณ์ชิ้นหนึ่ง แต่อุปกรณ์ชิ้นนั้นเพื่อนกำลังใช้อยู่ เด็กคนนั้นจะต้องรอจนกว่าเพื่อนจะใช้ อุปกรณ์ชิ้นเสร็จ และนำมาเก็บที่ชั้น ตนจึงจะสามารถนำมาใช้ได้ ไม่สามารถที่จะแย่งของเพื่อนได้ในบางอุปกรณ์สามารถเล่นหรือปฏิบัติร่วมกันได้หลายคน ถ้าอยากจะทำอุปกรณ์ชิ้นนั้น ก็สามารถเข้าไป ขอร่วมทำอุปกรณ์ชิ้นนั้นได้ หากคนที่ใช้อุปกรณ์อยู่ก่อนอนุญาต

พฤติกรรมด้านทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่นที่พบได้แก่ การพูดชมเชยผู้อื่นในผลงานและความสำเร็จของผู้อื่น และรู้จักแสดงความยินดีกับผู้อื่น การสอนด้วยวิธีการของมอนเตสซอรีนั้น เป็นการสอนรายบุคคล ภายในห้องเรียนมีอุปกรณ์เพียงชนิดละหนึ่งชิ้น ทำให้เด็กแต่ละคนทำงานต่างกัน ดังนั้น การประเมินผลจึงประเมินจากพัฒนาการของแต่ละบุคคล ไม่มีการจัดลำดับ หรือแบ่งแยกเด็กเรียนเก่ง ปานกลาง และเรียนอ่อน เด็กจะไม่รู้สึกที่ตนเองถูกเปรียบเทียบกับคนอื่น หรือต้องแข่งขันกับคนอื่น เด็กแต่ละคนจะแข่งกับพัฒนาการของตนเอง ดังนั้นเมื่อคนใดทำงานได้ดีและประสบความสำเร็จ เช่น เด็กคนหนึ่งสามารถต่อหอคอยสี่เหลี่ยมได้สำเร็จโดยไม่ล้ม เพื่อนจะเข้ามาชม โดยพูดว่า “หู้ วู้ ! เก่งมากอจ เก่งมากเลย” ซึ่งเป็นการชมเชยในผลงานของผู้อื่น และเป็นการแสดงความยินดีกับผู้อื่นด้วยความจริงใจ ดังที่ Munsinger (1975) ได้กล่าวว่า กลุ่มเพื่อนจะให้รางวัลต่อพฤติกรรมที่เห็นว่าดี ในขณะที่เดียวกันถ้าห้องเรียนไม่จัดสภาพตามวัตถุประสงค์ของมอนเตสซอรี คือในหนึ่งห้องมีอุปกรณ์ชนิดละมากกว่า 1 ชิ้นเด็กอาจจะทำอุปกรณ์ชนิดเดียวกัน และเกิดการเปรียบเทียบกันหรือแข่งขันกันว่าของใครสวยกว่า ครูแบบมอนเตสซอรี จะไม่ชมเด็กหรือให้รางวัลเด็กอย่างพร่ำเพรื่อ เพราะเชื่อว่าการที่เด็กทำงานได้สำเร็จนั้น เป็นรางวัลแก่เด็กอยู่แล้ว เด็กจะเห็นผลงานที่เสร็จสมบูรณ์ และเกิดความภาคภูมิใจแต่เมื่อใดที่เด็กต้องการให้ผู้อื่นร่วมยินดีกับผลงานเขาจะเรียกครู หรือเพื่อนให้ดูผลงาน และร่วมยินดีกับผลงานของเขา เมื่อนั้นครูจึงเข้าไปร่วมยินดีโดยให้คำชม เพื่อเป็นการเสริมแรงเพื่อให้เขามีกำลังใจในการทำงานต่อไป

จากการศึกษาพบว่าพฤติกรรมด้านการยอมรับตามอำนาจหน้าที่ จะไม่ค่อยพบว่าเด็กแสดงพฤติกรรมด้านการปฏิบัติตามคำขอของเพื่อนตามอำนาจหน้าที่ เนื่องจากในห้องเรียนมอนเตสซอรี

ครูจะไม่มอบหมายให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งดูแลห้อง แต่มีข้อตกลงที่เด็กเข้าใจและรับรู้ร่วมกันว่า เด็กโตจะดูแลรับผิดชอบตนเอง ขณะเดียวกันจะให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำกับเพื่อนหรือเด็กที่เล็กกว่า ในกรณีที่เพื่อนหรือน้องทำผิด เพื่อให้อีกฝ่ายปฏิบัติตาม ซึ่งเพื่อนหรือน้องจะปฏิบัติตามคำแนะนำหรือคำขอร้อง เพราะความเป็นพี่ หรือเป็นเพื่อนของอีกฝ่าย ไม่ใช่เพราะความเป็นหัวหน้าที่ครูมอบหมายให้

พฤติกรรมด้านการยอมรับตามอำนาจหน้าที่ ไม่ปรากฏพฤติกรรมปฏิบัติตามกฎระเบียบของห้องในขณะที่ครูไม่อยู่ เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนแบบมอนเตสซอรี ครูเป็นผู้แนะนำเป็นผู้สาธิตอุปกรณ์ ในขณะที่เด็กต้องคอยสังเกตระดับความพร้อมของเด็ก เมื่อเด็กทำผิด ครูจะให้เด็กค้นพบความผิดพลาดของเขาโดยได้ปฏิบัติงานที่ช่วยแก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง สังเกตการทำกิจกรรมของเด็กเป็นรายบุคคล และเป็นรายกิจกรรม เพื่อประเมินผลการเรียนของเด็ก ดังนั้นครูของระบบมอนเตสซอรี จะประจำอยู่ในห้องเรียนเสมอทำให้ไม่ปรากฏพฤติกรรม การปฏิบัติตามกฎระเบียบของห้องเรียนในขณะที่ครูไม่อยู่

พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการทักทาย พฤติกรรมที่ไม่ปรากฏคือบอกชื่อตนเอง เมื่อมีผู้ถาม แนะนำตนเองให้ผู้อื่นรู้จัก และแนะนำคนสองคนให้รู้จักกัน เนื่องจากผู้วิจัยได้เข้าไปสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอายุ 5-6 ปี ซึ่งเรียนอยู่ในโรงเรียนอนุบาลกรแก้วมาตั้งแต่อายุ 3 ปี เด็กและบุคลากรในโรงเรียนจึงมีความคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี และถึงแม้ว่าโรงเรียนอนุบาลกรแก้วจะเป็นโรงเรียนต้นแบบ และเป็นที่ยอมรับชมงาน แต่ด้วยวิธีการของมอนเตสซอรี ที่มีการห้ามเข้าไปแทรกแซงเด็กขณะที่เด็กทำงาน โรงเรียนจึงมีกฎระเบียบสำหรับผู้เยี่ยมชมโรงเรียน โดยห้ามเข้าไปแทรกแซงระหว่างที่เด็กเรียนหรือทำงาน ให้ผู้เยี่ยมชมเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ เพื่อมิให้บุคคลภายนอกเข้าไปทำความรบกวนและทำลายสมาธิของเด็ก

3) พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง พฤติกรรมที่เกิดขึ้นมากได้แก่พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบ และการดูแลช่วยเหลือตนเอง พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบที่พบได้แก่ การเก็บของในที่ ๆ เสรียมไว้ให้ พฤติกรรมด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง พฤติกรรมที่พบได้แก่ เด็กสามารถแต่งตัวได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องให้ใครช่วยเหลือ เด็กสามารถสวมเสื้อผ้า ติดกระดุม ผูกโบติดผม รูดซิป กระเป๋า ติดตะขอ การผูกเชือกทรงเท้า ได้เอง แม้กระทั่งเด็กเล็ก ๆ ก็สามารถแต่งตัวเองได้ ซึ่งเป็นผลมาจากการที่เด็กได้ทำกิจกรรมของมอนเตสซอรี ซึ่งกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะในการแต่งกายให้กับเด็กได้แก่ กลุ่มประสบการณ์ชีวิต หมวดกิจกรรม ส่งเสริมการดูแลกิจส่วนตัว ซึ่งอุปกรณ์ที่ฝึกทักษะกลไกให้กับเด็กได้แก่ อุปกรณ์ชุดครอบไม้เครื่องแต่งกาย การติดกระดุมใหญ่ ติดกระดุมแป๊ะ ติดตะขอ ผูก

โบ ชูตัวอย่างเชือกตามตาไก่แล้วผูกโบ การรูดซิป คาดเข็มขัด การติดเข็มกลัด เป็นต้น การที่เด็กได้ฝึกใช้อุปกรณ์ในกลุ่มดังกล่าว ช่วยทำให้เขาสามารถที่จะดูแลช่วยเหลือตนเอง ซึ่งนอกเหนือจากการแต่งตัวได้ด้วยตนเองแล้ว เด็กยังสามารถดูแลรักษาความสะอาดของร่างกายของตนเองได้ โดยเด็ก ฝึกจากการทำกิจกรรมการดูแลกิจส่วนตัว เช่น กิจกรรมขัดเล็บ กิจกรรมหวีผม กิจกรรมขัดรองเท้า กิจกรรมซักผ้า ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ฝึกให้เด็กดูแล และแก้ปัญหาส่วนตัวของตัวเองได้

นอกจากการสอนที่มุ่งให้เขาช่วยเหลือและจัดการกับกิจส่วนตัวได้แล้ว การดูแลตัวเองของเด็กยังต้องคำนึงถึง ผู้อื่นอีกด้วย เช่น เมื่อเด็กได้รับประทานของว่างเสร็จแล้ว เขาจะต้องรับผิดชอบนำแก้วใส่เครื่องดื่ม และจานหรือภาชนะสำหรับใส่ขนม ที่ตนเองใช้แล้วไปล้าง และนำกลับมาเช็ดให้แห้งและคว่ำไว้ในที่วางภาชนะ เพื่อเตรียมไว้สำหรับให้คนอื่นใช้ต่อไป ไม่ว่าจะทำอุปกรณ์ชิ้นใดก็ตาม เมื่อเขาทำอุปกรณ์เสร็จแล้ว เขาต้องเตรียมอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพพร้อมที่จะให้ผู้อื่นนำไปใช้ต่อไป จะเห็นได้ว่านอกเหนือจากการรับผิดชอบต่อตนเองแล้วเด็กยังต้องรับผิดชอบต่อผู้อื่น ซึ่งเป็นพื้นฐานและหลักการสำคัญของการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ที่คนเราทำอะไรให้กับตนเองแล้ว ต้องคำนึงถึงผลที่ตามมา ซึ่งอาจจะกระทบต่อผู้อื่น ถ้าเรามีความรับผิดชอบต่อสังคม ไม่ได้นึกถึงแต่ตนเองเพียงอย่างเดียวแล้ว คนในสังคมก็จะอยู่กันอย่างมีความสุข

4) พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน พฤติกรรมที่พบมากได้แก่ การทำงานให้เสร็จสมบูรณ์ การให้ความสนใจเอาใจใส่กับการเรียน การทำงาน มีส่วนร่วมในการทำงาน และการอธิบายในห้องเรียน เสนอความคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล โดยมีความเป็นตัวของตัวเอง เมื่อได้รับมอบหมายงานให้ทำ หรือเลือกอุปกรณ์มาทำแล้วก็จะทำงานด้วยความตั้งใจขณะเดียวกันก็จะพยายามทำให้เสร็จตามเวลา หรือแม้แต่งานที่มีความยาก เด็กก็จะไม่ละทิ้งงานจะพยายามทำงานที่ยากนั้นต่อไปจนเสร็จสมบูรณ์ ซึ่งบางงานมีความยากและต้องใช้เวลาในการทำงานนาน แต่เด็กที่เรียนด้วยวิธีการของมอนเตสซอรี จะมีสมาธิในการทำงานมาก บางคนใช้เวลาในการทำงานนานถึง หนึ่งชั่วโมง เพื่อทำกิจกรรมเพียงชิ้นเดียวโดยไม่มีใครบังคับให้ทำ เขาจะเลือกอุปกรณ์มาทำด้วยตนเอง และด้วยอุปกรณ์บางชนิด ซึ่งถ้าทำอุปกรณ์อย่างไม่ถูกต้องก็ไม่สามารถทำงานให้เสร็จสมบูรณ์ได้ ดังนั้นเด็กจึงต้องทำกิจกรรมด้วยความรอบคอบ และทำให้เด็กมีความคิดละเอียดลออ เมื่อทำงานเสร็จ เขาจะต้องตรวจสอบงานเพื่อดูว่างานมีความผิดพลาดหรือไม่ โดยตรวจสอบด้วยตนเอง และบางงานที่มีแผ่นเฉลยคำตอบ หรือมีแบบงานที่สมบูรณ์แบบสำหรับเป็นตัวอย่าง เด็กจะหยิบมาดูต่อเมื่อทำงานเสร็จแล้ว จะไม่มีการแอบดูเฉลยระหว่างทำงาน เพื่อให้งานของตนถูกต้อง เด็กจะมีความซื่อสัตย์ต่อตนเอง เพราะเด็กรู้ว่า ถึงแม้งานที่เขาทำจะผิด และครูก็จะไม่ลงโทษ ครูของระบบมอนเตสซอรี จะเป็นผู้แนะนำ และไม่เข้าไปแทรกแซงงานของเด็ก ดังนั้นเด็กจึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องไม่ซื่อสัตย์ต่องานของตนเอง และเมื่อเขาทำงานที่ยากจนเสร็จสมบูรณ์แล้ว เขาจะดูผลงานที่เสร็จสมบูรณ์แล้วด้วย

ความชื่นชม และภูมิใจ สิ่งเหล่านี้เองที่ทำให้เด็กที่เรียนด้วยวิธีการของมอนเตสซอรี ค่อนข้างมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง การทำงานตามที่ครูมอบหมาย หรือตามที่ตัวเด็กเลือกมาเองนั้น เมื่อทำงานเสร็จแล้ว เด็กจะตรวจดูข้อผิดพลาดและแก้ไขเสมอ และด้วยบรรยากาศและการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่ดีและบทบาทของครูในระบบมอนเตสซอรี ช่วยทำให้เด็กรู้สึกสบายใจ และกล้าที่จะพูดคุยสอบถามปัญหาที่ไม่เข้าใจกับครู จึงทำให้งานที่เด็กทำมีคุณภาพ และมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการดูแลสิ่งแวดล้อม จากผลการวิจัยพบว่าเด็กแสดงพฤติกรรมทางด้านการดูแลสิ่งแวดล้อมในระดับมาก สิ่งสำคัญที่ทำให้เด็กมีความรับผิดชอบ และเอาใจใส่สิ่งแวดล้อม คือ การจัดสภาพแวดล้อม และกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการที่เด็กมีโอกาสปฏิบัติได้มีส่วนร่วม และมีหน้าที่รับผิดชอบต่อการดูแลสิ่งแวดล้อม และได้รับการสอนจากครูที่ชี้ให้เห็นความจำเป็น และความสำคัญต่อการดูแลเอาใจใส่สิ่งแวดล้อม อยู่เป็นประจำ จึงทำให้เด็กสามารถซึมซับและตระหนักถึงความจำเป็นและความรับผิดชอบที่เขาต้องมีต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม
2. การจัดชั้นเรียนแบบคละอายุนั้น จากผลการวิจัยพบว่า ครูไม่จำเป็นต้องบอกให้เด็กช่วยเหลือกันในการทำงาน แต่การมีปฏิสัมพันธ์ของเด็ก เช่นการพูดคุยกัน การช่วยเหลือกัน จะเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ซึ่งการจัดชั้นเรียนแบบคละอายุนั้นยังเป็นช่วยส่งเสริมให้เด็กมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เด็กโตจะเป็นแบบอย่างสำหรับเด็กเล็ก ส่วนเด็กเล็กเมื่อเห็นเด็กโตทำอุปกรณที่ยากกว่า ก็เกิดการกระตุ้น อยากทำอุปกรณชิ้นใหม่ที่ตนไม่เคยทำตามอย่างที่เด็กโตทำ ทำให้เกิดการเลียนแบบ และมีการพัฒนาที่ดียิ่งขึ้น
3. เนื่องจากอุปกรณของมอนเตสซอรีราคาค่อนข้างสูง ดังนั้น ควรจะนำวัสดุพื้นบ้านดัดแปลงให้เข้ากับวัตถุประสงค์ของมอนเตสซอรีบ้างขึ้น เพื่อใช้ทดแทนกัน และยังเป็นการฝึกทักษะให้เด็กได้ใช้อุปกรณที่เขาเห็นและได้ใช้ในชีวิตรประจำวันได้ดียิ่งขึ้น
4. การกำหนดขอบเขตในการทำงาน และการทำกิจกรรมให้กับเด็ก เช่นการให้เด็กปูเสื่อทำงาน จะช่วยให้เด็กเรียนรู้ถึงขอบเขตและสิทธิหน้าที่ของตนเอง โดยไม่ละเมิดต่อผู้อื่น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของเด็ก ในกลุ่มกลุ่มวิชาการ ที่เรียนตามแนวคิดของมอนเตสซอรี กับหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- คำแก้ว ไกรสรพงษ์ หงสประภาส. คู่มือการสอนแบบมอนเตสซอรี. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด , 2534.
- จีระพันธ์ พูลพัฒน์. การสอนแบบมอนเตสซอรี จากทฤษฎีสู่แนวทางปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : เดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมนเนจเม้น จำกัด , 2540.
- จีระพันธ์ พูลพัฒน์ และ คำแก้ว ไกรสรพงษ์. การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย : ตามแนวคิดมอนเตสซอรี. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2543.
- ชูศรี หลักเพชร. ความสัมพันธ์ระหว่างระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความเชื่อมั่นในตนเองและคุณธรรมแห่งพลเมืองดี. ปรินญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2517.
- โชติ เพชรชื่น. เอกสารประกอบการวิจัย 715 สัมมนาวิจัยและพัฒนาหลักสูตร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525.
- ดวงเดือน พันธุ์มาวีน. พฤติกรรมศาสตร์เล่ม 1 : พื้นฐานความเข้าใจทางจิตวิทยา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนพานิช, 2521.
- บุญเรียง ขจรศิลป์. วิธีวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร. พิสิกส์เซนเตอร์การพิมพ์, 2533.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. สำนักงานทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540
- ละม้ายมาศ ศรีทนต์. อิทธิพลของสังคมต่อการพัฒนาการของเด็กที่ตำบลป่า อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี. รายงานการวิจัยอันดับที่ 9 สถาบันระหว่างชาติ สำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก, 2530.
- วิเชียร เกตุสิงห์. สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2524.
- สมาน กำเนิด. การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่มีผลต่อการปรับตัวของเด็ก. ปรินญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2520.
- สุโขทัยธรรมาริราช, มหาวิทยาลัย. พฤติกรรมวัยเด็ก หน่วยที่ 1-5. กรุงเทพมหานคร : สำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาริราช, 2524.
- สุโขทัยธรรมาริราช, มหาวิทยาลัย. พฤติกรรมการสอนปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 11-15. กรุงเทพมหานคร : สำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาริราช, 2524.

สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. พฤติกรรมสอนปฐมวัยศึกษา หน่วยที่ 6-10.

กรุงเทพมหานคร : สำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2527.

สุโขทัยธรรมมาธิราช, มหาวิทยาลัย. พฤติกรรมวัยเด็ก หน่วยที่ 1-7. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพมหานคร : สำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2526.

สุภัททา ปิณฑะแพทย์. จิตวิทยาทั่วไป แนวคิดและทฤษฎีขั้นมูลฐาน. กรุงเทพมหานคร :

อรุณการพิมพ์, 2532.

อรรถัย ศรีสันติสุข. โทรทัศน์กับการสร้างสรรค์จินตนาการของเด็ก. วารสารธรรมศาสตร์

13 (ธันวาคม 2527) : 98-105.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาษาอังกฤษ

- English, Horace B., and English AVA. Champney. A Comprehensive Dictionary of Psychological Terms. New York : David McKay co., 1958.
- Hainstock, Elizabeth G. Teaching Montessori in the Home. New York : New American Library, 1978.
- Hurlock, Elizabeth B. Child Development. 4 th .ed. New York : McGrawHill Book co., 1964.
- Hurlock, Elizabeth B. Child Development. 4 th.ed. New York : McGrawHill Book co., 1972.
- Jerome Kagan, Understanding children. New York : Harcourt Brace Jovanovich, Inc, 1971.
- Montessori, Maria, Dr.Montessori's Own Handbook. Introduction by Nancy M.Rambusc. First published in 1914 , New York : Schocken Book, 1965.
- Montessori, Maria, The Absorbent Mind. Translated from the Italian by Claude A. Claremont in 1958, New York : Dell Publishing, 1984.
- Montessori, Maria, The Montessori Method. Introduction by J. Mc.V.Hunt Translated from Italian by Anne E. George in 1912, New York : Schocken Books, 1964.
- Mussen, Paul H. The Psychological Development of the child (New York Jersey : Prentice-Hall, Inc., 1963).
- Page, G. Terry and Thomas, J.B. with Marshall, A.R. International Dictionary of Education. Nichols Publishing company, 1977.
- Ruth Weltmann Begun, Social Skills Lessons & Activities. New York : Professional Publishing , 1995.
- Thomas M. Stephen, Social Skills in the Classroom. 4 th .ed. Ohio : 1982.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

1. อาจารย์ ดร.ดารณี อุทัยรัตนกิจ
รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวิณี ศรีสุขวัฒนานันท์
อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิจัยและประเมินผล ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อมรวิชัย นาครทรรพ
อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิจัยการศึกษา ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. อาจารย์คำแก้ว ไกรสรพงษ์
ผู้จัดการโรงเรียนอนุบาลกรแก้ว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาล
2. แบบวิเคราะห์การสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาล
3. แบบสรุปผลการสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาล ทางด้านพฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คู่มือการใช้แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาล

วัตถุประสงค์

แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาลฉบับนี้ ทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาล ในด้านพฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน

การปฏิบัติในการใช้แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาล

1. ศึกษาขอบเขตของเรื่องที่จะสังเกต จากกรอบความคิดในการสังเกตพฤติกรรมทางสังคม
2. ทำการสังเกตโดยมีความตั้งใจตลอดเวลาที่สังเกต และไม่เข้าไปร่วมในเหตุการณ์หรือกิจกรรม (Non – participant observation) พฤติกรรมที่สังเกตได้แก่ พฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง และ พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน
3. ช่วงเวลาที่สังเกตคือ ช่วงเวลาตั้งแต่เด็กมาถึงโรงเรียน และเรียนตามกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ จนครบทุกกลุ่มกิจกรรม การรับประทานอาหารกลางวัน จนกระทั่งโรงเรียนเลิก
4. จุดบันทึก ถ่ายวิดีโอ และถ่ายภาพพฤติกรรมที่เกิดขึ้น

การบันทึกข้อมูล

1. บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการสังเกต ได้แก่ ชื่อและอายุของนักเรียน วันเดือนปี ครั้งที่ และเวลาที่สังเกต ให้เรียบร้อยก่อนทำการสังเกต
2. บันทึกพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาลที่เกิดขึ้น ขณะทำกิจกรรมตามแนวคิดของมอนเตสซอรี และบันทึกพฤติกรรมอื่น ๆ ขณะที่อยู่ในสภาพแวดล้อมของการจัดการเรียนการสอนแบบมอนเตสซอรี โดยให้บันทึกพฤติกรรมของเด็ก พฤติกรรมของครู และเพื่อนที่เกี่ยวข้องในช่วงนั้น ๆ
3. เมื่อเลิกสังเกต ให้บันทึกเวลาที่สิ้นสุดการสังเกต

คำอธิบายรายการพฤติกรรม

ข้อที่

- 2.1.1 ปฏิบัติตามข้อตกลงที่กำหนดขึ้นในห้องเรียน ในกรณีฉุกเฉิน
- หมายถึง การมีข้อตกลงภายในห้องที่กำหนดขึ้น และให้ปฏิบัติตามร่วมกัน ในกรณีฉุกเฉิน ได้แก่ การบาดเจ็บ หรือการทำของแตก และอาจเป็นอันตรายได้ ให้ปฏิบัติตามข้อกำหนดของห้อง เช่น การแจ้งครูถึงกรณีฉุกเฉินที่เกิดขึ้น หรือการบอกพี่เลี้ยงให้ช่วยเก็บกวาดเศษแก้วที่แตก หรือการพาเพื่อนไปห้องพยาบาล เมื่อเพื่อนไม่สบาย เป็นต้น
- 1.3.2 ถู และรับประทานเฉพาะที่เป็นของตน
- หมายถึง การถือภาชนะสำหรับใส่อาหารของตน และนำมารับประทานเฉพาะที่เป็นของตน ไม่ไปตักอาหารจากภาชนะของผู้อื่นมารับประทาน
- 1.4.2 เข้าไปนั่งในห้องโดยไม่สร้างความรบกวนให้กับสภาพแวดล้อม
- หมายถึง การเข้าไปนั่งในห้องเรียน ฟังครูสอน หรือปฏิบัติอุปกรณ์ด้วยความเงียบ ไม่ส่งเสียงรบกวนผู้อื่น หรือไม่แสดงกิริยาที่ก่อความรำคาญให้กับผู้อื่น
- 1.4.3 เดินเป็นแถว
- หมายถึง การเคลื่อนย้ายไปเรียนในกิจกรรมต่าง ๆ จะเดินไปด้วยความมีระเบียบ โดยไม่สร้างความรบกวนให้กับสถานที่ต่าง ๆ ที่เดินผ่าน
- 2.1.1 ปฏิบัติตามคำขอของผู้ใหญ่ตามอำนาจหน้าที่
- หมายถึง การที่ครู พี่เลี้ยง หรือผู้ที่ได้รับหมายให้อำนาจทำหน้าที่รับผิดชอบในสถานที่นั้น ๆ ขอร้องให้นักเรียนปฏิบัติสิ่งใด ก็ให้นักเรียนทำไปตามนั้น เช่น การที่พี่เลี้ยงบอกให้เด็ก ๆ อย่าส่งเสียงดังภายในชั้นเรียน ถึงแม้ว่าจะไม่ใช่ครูประจำชั้น แต่พี่เลี้ยงก็มีหน้าที่ในการดูแลชั้นเรียนเช่นเดียวกัน นักเรียนจึงควรเชื่อฟังพี่เลี้ยง โดยการหยุดส่งเสียงดัง เป็นต้น
- 2.1.2 ปฏิบัติตามคำขอของเพื่อนตามอำนาจหน้าที่
- หมายถึง การที่ครูมอบหมายให้นักเรียนคนหนึ่ง มีอำนาจหน้าที่ในการดูแลห้องเรียน ในขณะที่ครูไม่อยู่ และเมื่อเห็นผู้ที่แอบรับประทานขนมในห้อง ซึ่งผิดกฎของห้องเรียน จึงเตือนนักเรียนผู้นั้น ผู้ที่แอบรับประทานขนมจะต้องหยุดรับประทาน และเชื่อฟังคำเตือนของเพื่อนผู้มีอำนาจหน้าที่ในการดูแลควบคุมห้องเรียน

ข้อที่

2.3.5 เรียกร้องความสนใจจากเพื่อนด้วยวิธีการที่เหมาะสม

หมายถึงการกระทำเพื่อให้เพื่อนเกิดความสนใจตนเอง โดยไม่สร้างความรบกวนให้กับผู้อื่น เช่น การทำเสียงประหลาด หรือการทำท่าทางตลก เพื่อให้เพื่อนหันมาสนใจ มิใช่การตะโกนเรียกเพื่อน หรือการเข้าไปดึง หรือกระชากเพื่อน ให้มาสนใจตน

2.6.4 ตั้งข้อสังเกตในประเด็นที่สนทนากับเพื่อน

หมายถึง ขณะทำเด็กกำลังสนทนากับเพื่อนในหัวข้อต่าง ๆ และแสดงความคิดเห็นหรือตั้งข้อสังเกตในประเด็นที่สนทนา เช่น เด็กสนทนากันถึงเรื่องไดโนเสาร์ ซึ่งเป็นบทเรียนที่กำลังเรียนอยู่ ว่าทำไมไดโนเสาร์จึงสูญพันธุ์ เด็กคนหนึ่งบอกว่า "เพราะน้ำท่วมโลก" ขณะที่อีกคนบอกว่า "เพราะไม่มีอาหารให้มันกิน มันจึงสูญพันธุ์" การตั้งข้อสังเกตในประเด็นที่สนทนาเป็นการบ่งบอกถึงความสนใจ และความเอาใจใส่ต่อกุ่สนทนา และประเด็นที่สนทนา

2.9.3 ให้ข้อเสนออย่างมีเหตุผลต่อกลุ่มในขณะที่เล่น

หมายถึง ขณะที่กำลังเล่นกันเป็นกลุ่ม เด็กแต่ละคนจะมีความคิดสร้างสรรค์และร่วมกันทำกิจกรรม ในบางโอกาสจะมีเด็กที่เป็นผู้นำและเสนอความคิดเห็นที่น่าสนใจ และจะเป็นแนวทางในการให้เพื่อนปฏิบัติตาม และทำให้การเล่นดำเนินต่อไปอย่างราบรื่น และสนุกสนานยิ่งขึ้น

3.3.1 บรรยายอารมณ์ ความรู้สึกของตนเองด้วยคำพูด

หมายถึงการที่เด็ก บอกเล่าถึงความรู้สึกส่วนตัว ให้ผู้อื่นได้รับรู้ เช่น เด็กพูดกับเพื่อนว่า "วันนี้เราสนุกมากเลย เพราะเมื่อเช้าตอนอาบน้ำ เราเล่นปืนฉีดน้ำกับคุณพ่อด้วย ยิ่งต่อสู้กัน สนุกมากเลย" เป็นต้น

3.5.4 จัดโต๊ะ เก้าอี้ ให้มีระเบียบ

หมายถึง ก่อนจะนั่งเก้าอี้ หรือทำงานที่โต๊ะทำงาน จะจัดของที่วางบนโต๊ะให้เข้าที่ก่อน จึงจะใช้โต๊ะหรือเก้าอี้ นั้น ขณะเดียวกัน เมื่อลุกจากเก้าอี้ ก็ให้ขีดพนักเก้าอี้ เข้ากับโต๊ะ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย

ข้อที่

- 3.5.6 **เป็นผู้นำสารให้กับครู**
หมายถึง การที่ครูขอร้องให้นักเรียนช่วยทำธุระบางอย่างให้กับครู เช่น การฝากของ หรือฝากข้อความให้นักเรียนไปบอกครูอีกท่าน
- 3.5.7 **นำวัสดุ อุปกรณ์ที่ได้รับมอบหมายมาโรงเรียนได้ตามกำหนด**
หมายถึง การที่ครูมอบหมายให้นำวัสดุ หรืออุปกรณ์ จากบ้านมาที่โรงเรียน นักเรียนสามารถนำมาโรงเรียนได้ตามที่ครูมอบหมาย
- 4.2.2 **การนำเสนอสื่ออย่างสงบ**
หมายถึง การอยู่ในชั้นเรียนที่ครูกำลังสอน หรือนำเสนอสื่อ นักเรียนจะตั้งใจฟังครู โดยไม่คุยกับเพื่อน หรือแสดงกิริยาที่ไม่เอาใจใส่ต่อการเรียน เช่นการเล่นกับเพื่อน ทำท่าทางยุกยิกไม่สนใจฟังครู เป็นต้น
- 4.7.2 **ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ ระหว่างรอความช่วยเหลือจากครู**
หมายถึง ระหว่างที่รอความช่วยเหลือจากครู ไม่นั่งรอเฉย ๆ อาจหากิจกรรมอื่นมาทำแทน เช่นระหว่างรอกาญการในการทำแบบฝึกหัดข้อที่ไม่เข้าใจ ก็นั่งทำข้อที่ทำได้ไปก่อน เพื่อไม่ให้เป็นการเสียเวลา
- 4.8.2 **นั่งทำงานอย่างสงบ**
หมายถึง การทำงานของตนเองอย่างสงบ ไม่ก่อความรบกวน หรือสร้างความรำคาญให้กับผู้อื่น
- 4.8.5 **อภิปรายกับเพื่อนเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษาได้อย่างเหมาะสม**
หมายถึงการพูดคุยกับเพื่อน เกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ ว่ามีวิธีใช้อย่างไร โดยใช้ตามหน้าที่ของวัสดุ อุปกรณ์นั้น ๆ มิใช่การทำให้ของเสียหาย เมื่อไม่รู้วิธีการใช้ จึงถามครูเพื่อให้ครูแนะนำวิธีการใช้วัสดุ อุปกรณ์นั้น ๆ

วัน เดือน ปี และครั้งที่สังเกตพฤติกรรมทางสังคม ของด.ช./ด.ญ.....

เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....อายุ.....ปี.....เดือน

กลุ่ม.....ครูประจำกลุ่ม.....

สังเกตพฤติกรรมครั้งที่ 1 วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....ถึงเวลา.....

สังเกตพฤติกรรมครั้งที่ 2 วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....ถึงเวลา.....

สังเกตพฤติกรรมครั้งที่ 3 วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....ถึงเวลา.....

สังเกตพฤติกรรมครั้งที่ 4 วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....ถึงเวลา.....

สังเกตพฤติกรรมครั้งที่ 5 วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....ถึงเวลา.....

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาล

ชื่อ.....ชื่อสกุล.....อายุ.....ปี.....เดือน.....สังเกตครั้งที่.....วันเดือนปีที่สังเกต.....

เวลา.....ถึงเวลา.....ผู้สังเกต.....

เวลา	พฤติกรรมครู	พฤติกรรมของเด็ก	พฤติกรรมเพื่อน	หมายเหตุ
		 <p data-bbox="620 1048 1519 1288">สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย</p>		

แบบวิเคราะห์การสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาล

ชื่อ.....อายุ.....ปี.....เดือน ผู้สังเกต.....

วันเดือนปี/ครั้งที่สังเกต.....

รายการพฤติกรรม	สังเกต ครั้งที่1	สังเกต ครั้งที่2	สังเกต ครั้งที่3	สังเกต ครั้งที่4	สังเกต ครั้งที่5	หมายเหตุ
<p>1.พฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม</p> <p>1.1การดูแลสิ่งแวดล้อม</p> <p>1.1.1จัดการกับขยะโดยนำไปใส่ภาชนะที่เหมาะสม</p> <p>1.1.2ตักน้ำจากสถานที่จัดไว้เพื่อตักน้ำ</p> <p>1.1.3ทำความสะอาดหลังจากทำของแตกหรือหก</p> <p>1.1.4ใช้เครื่องมือเครื่องใช้ และวัสดุอุปกรณ์ของ ห้องเรียนได้อย่างถูกต้อง</p> <p>1.1.5ใช้อุปกรณ์ เครื่องเล่น อย่างปลอดภัย</p> <p>1.2 การดำเนินการในกรณีฉุกเฉิน</p> <p>1.2.1 ปฏิบัติตามข้อตกลงที่กำหนดขึ้นในห้องเรียน ในกรณีฉุกเฉิน</p> <p>1.2.2รายงานรายละเอียดของการเกิดอุบัติเหตุ/ สถานการณ์อื่นที่ฉุกเฉินให้ครูทราบ</p> <p>1.3พฤติกรรมในการรับประทานอาหารว่าง/ อาหารกลางวัน</p> <p>1.3.1ใช้เครื่องมือเครื่องใช้ในการรับประทานอาหารได้ อย่างถูกต้อง</p> <p>1.3.2ถือ และรับประทานอาหารเฉพาะที่เป็นของ ตนเอง</p> <p>1.3.3จัดการกับอาหารที่ไม่ต้องการได้อย่างเหมาะสม</p> <p>1.4การเคลื่อนที่ไปในสิ่งแวดล้อม</p> <p>1.4.1รู้จักการก้าวเดินด้วยความเงียบไปตามที่ต่าง ๆ</p> <p>1.4.2เข้าไปนั่งในห้องโดยไม่สร้างความรบกวนให้กับ สภาพแวดล้อม</p> <p>1.4.3เดินเป็นแถว</p> <p>2.พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล</p> <p>2.1การยอมรับตามอำนาจหน้าที่</p>						

รายการพฤติกรรม	สังเกต ครั้งที่1	สังเกต ครั้งที่2	สังเกต ครั้งที่3	สังเกต ครั้งที่4	สังเกต ครั้งที่5	หมายเหตุ
<p>2.1.1ปฏิบัติตามคำขอของผู้ใหญ่ ตามอำนาจหน้าที่</p> <p>2.1.2ปฏิบัติตามคำขอของเพื่อน ตามอำนาจหน้าที่</p> <p>2.1.3รู้ และทำตามข้อตกลงของห้องเรียน</p> <p>2.1.4ปฏิบัติตามกฎระเบียบของห้องในขณะที่ครูไม่อยู่</p> <p>2.1.5สอบถามถึงกฎระเบียบต่าง ๆ ที่คิดว่าอาจจะ ไม่ยุติธรรม</p> <p>2.2การจัดการกับปัญหาการขัดแย้ง</p> <p>2.2.1ตอบสนองการล้อเลียน หรือเรียกชื่อ โดยเพิกเฉย ไม่ใส่ใจ, เปลี่ยนเรื่อง หรือ ใช้วิธีอื่นที่สร้างสรรค์</p> <p>2.2.2ตอบสนองต่อการทำร้ายร่างกาย โดยออกจาก สถานการณ์ และเรียกให้คนช่วย หรือ ใช้วิธีการอื่น ที่สร้างสรรค์</p> <p>2.2.3เดินออกมาจากเพื่อน เมื่อกำลังโกรธ เพื่อหลีกเลี่ยง การตีกัน</p> <p>2.2.4ปฏิเสธคำขอ ของผู้อื่นอย่างสุภาพ</p> <p>2.2.5แสดงความโกรธ โดยไม่ใช่ท่าที หรือคำพูดที่ก้าวร้าว</p> <p>2.2.6การจัดการกับการวิพากษ์วิจารณ์ หรือการลงโทษ ที่ไม่เป็นธรรมอย่างมีหลักเกณฑ์</p> <p>2.3การได้รับความเอาใจใส่</p> <p>2.3.1ยกมือ เมื่อต้องการความสนใจจากครู</p> <p>2.3.2รอยยิ้มสงบ เพื่อรอโอกาสในการพูดในชั้นเรียน</p> <p>2.3.3รู้จักใช้คำพูดในการขอรับ และกล่าวคำ “ขอบคุณ” เมื่อไปขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น</p> <p>2.3.4เข้าไปพบกับครู และใช้คำพูดที่เหมาะสม เมื่อ ต้องการความช่วยเหลือ, คำอธิบาย ฯลฯ</p> <p>2.3.5เรียกร้องความสนใจจากเพื่อน ด้วยวิธีที่เหมาะสม</p> <p>2.3.6รู้จักพูดขอความช่วยเหลือจากเพื่อน</p> <p>2.4การทักทาย</p> <p>2.4.1มองตาผู้สนทนา เมื่อมีการทักทาย</p> <p>2.4.2บอกชื่อตนเอง เมื่อมีผู้ถาม</p>						

รายการพฤติกรรม	สังเกต ครั้งที่1	สังเกต ครั้งที่2	สังเกต ครั้งที่3	สังเกต ครั้งที่4	สังเกต ครั้งที่5	หมายเหตุ
<p>2.4.3 ทักทาย เมื่อเจอกับเพื่อน หรือคนที่รู้จัก</p> <p>2.4.4 ทักทายผู้ใหญ่ และเพื่อน โดยใช้ ชื่อของแต่ละคน</p> <p>2.4.5 ตอบรับการแนะนำให้รู้จักกันตามประเพณี เช่น กล่าวคำว่า "สวัสดี" การยกมือไหว้</p> <p>2.4.6 แนะนำตนเองให้ผู้อื่นรู้จัก</p> <p>2.4.7 แนะนำคนสองคนให้รู้จักกัน</p> <p>2.5 การช่วยเหลือผู้อื่น</p> <p>2.5.1 ช่วยเหลือครู เมื่อครูขอร้อง</p> <p>2.5.2 ช่วยเหลือเพื่อนเมื่อเพื่อนขอร้อง</p> <p>2.5.3 ให้คำแนะนำง่าย ๆ แก่เพื่อน</p> <p>2.5.4 เสนอตัวช่วยเหลือครู</p> <p>2.5.5 เสนอตัวช่วยเหลือเพื่อน</p> <p>2.5.6 เข้าไปกั้นเพื่อน เพื่อให้พ้นจากการถูกรบกวน</p> <p>2.5.7 แสดงความเห็นใจกับเพื่อน เมื่อเพื่อนมีปัญหา หรือ เจอความยากลำบาก</p> <p>2.6 การสนทนา</p> <p>2.6.1 ให้ความสนใจในการพูดคุยกับผู้อื่น</p> <p>2.6.2 พุดกับผู้อื่นด้วยระดับเสียงที่เหมาะสม</p> <p>2.6.3 รู้จักรอจังหวะในการพูด</p> <p>2.6.4 ตั้งข้อสังเกตในประเด็นที่สนทนากับเพื่อน</p> <p>2.6.5 ตั้งข้อสังเกตในประเด็นที่สนทนากับผู้ใหญ่</p> <p>2.6.6 ไม่สนใจการขัดจังหวะของผู้อื่น</p> <p>2.7 การจัดการในการเล่น</p> <p>2.7.1 ทำตามกฎ กติกา ในการเล่นเกม</p> <p>2.7.2 รู้จักรอโอกาสของตนเอง เพื่อเล่นเกม</p> <p>2.7.3 แสดงความพยายาม และความสามารถในการเล่นการแข่งขันทัน</p> <p>2.7.4 ยอมรับความพ่ายแพ้ และแสดงความยินดีกับผู้อื่น ในเกมการแข่งขัน</p>						

รายการพฤติกรรม	สังเกต ครั้งที่1	สังเกต ครั้งที่2	สังเกต ครั้งที่3	สังเกต ครั้งที่4	สังเกต ครั้งที่5	หมายเหตุ
<p>2.8ทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น</p> <p>2.8.1พูดชมเชยผู้อื่น ในผลงาน และความสำเร็จของผู้อื่น</p> <p>2.8.2รู้จักแสดงความยินดีกับผู้อื่น</p> <p>2.9การเล่นกันเอง (แบบไม่เป็นทางการ)</p> <p>2.9.1รู้จักขอเข้าไปร่วมในกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่ในสนามเด็กเล่น/ห้องเรียน</p> <p>2.9.2การแบ่งปันของเล่น และอุปกรณ์ในขณะที่เล่น</p> <p>2.9.3ให้ข้อเสนออย่างมีเหตุผล ต่อกลุ่มในขณะที่เล่น</p> <p>2.9.4การแนะนำกิจกรรมสำหรับกลุ่มในการเล่นเครื่องเล่นสนาม</p> <p>2.10เครื่องใช้ของตนเอง และของผู้อื่น</p> <p>2.10.1รู้จักจำแนกเครื่องใช้ที่เป็นของตนเอง</p> <p>2.10.2ให้ยืมของ ๆ ตนเอง เมื่อผู้อื่นขอยืม</p> <p>2.10.3เมื่อใช้ของ ๆ ผู้อื่นเสร็จแล้ว คืนให้เจ้าของโดยไม่ทำให้ของเสียหาย</p> <p>2.10.4ขออนุญาตก่อนที่จะใช้ของ ๆ ผู้อื่น</p>						
<p>3.พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง</p> <p>3.1การยอมรับต่อสิ่งที่เกิดขึ้น และผลที่ตามมา</p> <p>3.1.1รายงานครู เมื่อคนใดคนหนึ่งทำของหก หรือแตก</p> <p>3.1.2กล่าวคำ"ขอโทษ" เมื่อทำให้ผู้อื่นบาดเจ็บ หรือละเมิดต่อผู้อื่น</p> <p>3.1.3ยอมรับผลที่ตามมา เมื่อทำผิด</p> <p>3.2พฤติกรรมที่เกี่ยวกับจริยธรรม</p> <p>3.2.1รู้ถึงข้อแตกต่างระหว่างความถูกต้องและความไม่ถูกต้อง</p> <p>3.2.2พูดความจริงเมื่อถูกถาม เกี่ยวกับสิ่งที่ตนเองอาจจะทำผิด</p> <p>3.2.3บอกได้ถึงผลที่ตามมาของการกระทำผิด</p>						

รายการพฤติกรรม	สังเกต ครั้งที่1	สังเกต ครั้งที่2	สังเกต ครั้งที่3	สังเกต ครั้งที่4	สังเกต ครั้งที่5	หมายเหตุ
<p>3.2.4 รู้จักหลีกเลี่ยงการกระทำผิด เมื่อเพื่อนมาขอให้ทำ</p> <p>3.3 การแสดงความรู้สึก</p> <p>3.3.1 บรรยายอารมณ์ ความรู้สึกของตนเองด้วยคนพูด</p> <p>3.4 ทักษะคิดที่ดีที่มีต่อตนเอง</p> <p>3.4.1 กล่าวคำ "ขอบคุณ" เมื่อได้รับการแสดงความยินดี หรือชมเชย</p> <p>3.4.2 เต็มใจที่จะแสดงผลงานของตนเอง</p> <p>3.4.3 เมื่อมีผู้ถามเกี่ยวกับเรื่องของตนเอง จะกล่าวถึงตนเองในทางที่ดี</p> <p>3.4.4 เข้าไปรับงานใหม่ ด้วยความรู้สึกที่ดี</p> <p>3.5 พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบ</p> <p>3.5.1 มีความสม่ำเสมอในการไปเรียน</p> <p>3.5.2 มาถึงโรงเรียนตรงเวลา</p> <p>3.5.3 เก็บของในที่ ๆ เตรียมไว้ให้</p> <p>3.5.4 จัดโต๊ะให้มีระเบียบ</p> <p>3.5.5 การดูแลของ ๆ ตนเอง</p> <p>3.5.6 เป็นผู้นำสารให้กับครู</p> <p>3.5.7 นำวัสดุ อุปกรณ์ที่ได้รับมอบหมายมาโรงเรียนได้ตามที่กำหนด</p> <p>3.6 การดูแลช่วยเหลือตนเอง</p> <p>3.6.1 ใช้สุขภัณฑ์ในห้องน้ำได้อย่างถูกต้อง</p> <p>3.6.2 แต่งตัวได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องให้ใครช่วยเหลือ</p> <p>3.6.3 ดูแลรักษาความสะอาดของร่างกาย</p> <p>4. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน</p> <p>4.1 การซักถาม และการตอบคำถาม</p> <p>4.1.1 ตอบคำถาม หรือพยายามตอบคำถามเมื่อถูกครูเรียก</p> <p>4.1.2 อาสาตอบคำถามของครู</p>						

รายการพฤติกรรม	สังเกต ครั้งที่1	สังเกต ครั้งที่2	สังเกต ครั้งที่3	สังเกต ครั้งที่4	สังเกต ครั้งที่5	หมายเหตุ
<p>4.1.3 ภาวะปัญหาที่เกี่ยวกับข้อมูลที่ต้องการรู้</p> <p>4.2 พฤติกรรมการให้ความสนใจ</p> <p>4.2.1 มองครู เมื่ออยู่ในชั่วโมงเรียน</p> <p>4.2.2 ติดตามการนำเสนอสื่อ อย่างสงบ</p> <p>4.2.3 ฟัง เมื่อมีคนพูดในชั้นเรียน</p> <p>4.3 การอภิปรายในห้องเรียน</p> <p>4.3.1 ใช้ระดับเสียงที่เหมาะสมในการอภิปรายในห้องเรียน</p> <p>4.3.2 ตั้งข้อสังเกตในประเด็นของการอภิปรายในห้องเรียน</p> <p>4.3.3 มีส่วนร่วมในการอภิปรายในห้องเรียนที่ริเริ่มโดยครู</p> <p>4.3.4 นำสิ่งต่าง ๆ มานำเสนอ ให้สัมพันธ์กับการอภิปรายในห้องเรียน</p> <p>4.3.5 แสดงความคิดเห็นในการอภิปรายในห้องเรียน ถึงแม้ว่าความคิดเห็นจะตรงข้ามกับผู้อื่น</p> <p>4.3.6 ให้เหตุผลประกอบความเห็นที่เสนอในกลุ่มอภิปราย</p> <p>4.4 การทำงานให้เสร็จสมบูรณ์</p> <p>4.4.1 ทำงานได้เสร็จสมบูรณ์</p> <p>4.4.2 ทำงานได้ให้เสร็จสมบูรณ์ตามกำหนดเวลา</p> <p>4.4.3 ถึงแม้ว่างานจะยาก ก็ทำงานต่อไปจนกระทั่งงานเสร็จสมบูรณ์</p> <p>4.4.4 ทำการบ้านที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จสมบูรณ์ และนำส่งให้เรียบร้อย</p> <p>4.5 การทำตามแนวทางที่กำหนด</p> <p>4.5.1 ทำตามคำแนะนำ ด้วยวาจาของครู</p> <p>4.5.2 ทำตามคำแนะนำที่ครูเขียนให้</p> <p>4.5.3 ทำตามคำสั่งในการทำแบบสอบ</p>						

รายการพฤติกรรม	สังเกต ครั้งที่1	สังเกต ครั้งที่2	สังเกต ครั้งที่3	สังเกต ครั้งที่4	สังเกต ครั้งที่5	หมายเหตุ
<p>4.6กิจกรรมกลุ่ม</p> <p>4.6.1แบ่งอุปกรณ์ในการทำงานให้กับผู้อื่น</p> <p>4.6.2ร่วมมือในการทำงานกับผู้ร่วมทำงาน</p> <p>4.6.3มีการวางแผน และการตัดสินใจ โดยอยู่บนข้อกำหนดของกลุ่ม</p> <p>4.6.4ยอมรับความคิดเห็นของผู้ที่เข้าร่วมทำงานในกลุ่ม</p> <p>4.6.5ริเริ่ม และช่วยทำให้กิจกรรมกลุ่มดำเนินต่อไปได้</p> <p>4.7การทำงานอิสระ</p> <p>4.7.1พยายามที่จะแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับงานของโรงเรียน เกี่ยวกับงานของโรงเรียน ก่อนที่จะ ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น</p> <p>4.7.2ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ ระหว่างรอความช่วยเหลือ จากครู</p> <p>4.7.3ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เมื่อทำงานเสร็จแล้ว</p> <p>4.8พฤติกรรมขณะทำงาน</p> <p>4.8.1นั่งตามที่กำหนด</p> <p>4.8.2นั่งทำงานอย่างสงบ</p> <p>4.8.3สามารถทำงานได้ตามช่วงเวลาที่กำหนดเอาไว้</p> <p>4.8.4ไม่สนใจต่อสิ่งที่เพื่อนทำให้รำคาญใจ เมื่อกำลังทำงานที่ได้รับมอบหมาย</p> <p>4.8.5อภิปรายกับเพื่อนเกี่ยวกับวัสดุ อุปกรณ์ ทางการศึกษาได้อย่างเหมาะสม</p> <p>4.8.6เปลี่ยนกิจกรรมเมื่อครบอก</p> <p>4.9การปฏิบัติ หรือการแสดงต่อหน้าผู้อื่น</p> <p>4.9.1ร่วมในการทำกิจกรรมบทบาทสมมติ</p> <p>4.9.2อ่านออกเสียงในกลุ่มย่อย</p> <p>4.9.3อ่านออกเสียงต่อกลุ่มใหญ่ หรือทั้งห้อง</p>						

รายการพฤติกรรม	สังเกต ครั้งที่1	สังเกต ครั้งที่2	สังเกต ครั้งที่3	สังเกต ครั้งที่4	สังเกต ครั้งที่5	หมายเหตุ
4.10คุณภาพของงาน 4.10.1งานที่ส่งมีความสะอาดเรียบร้อย 4.10.2ยอมรับงานที่ถูกแก้ไข 4.10.3ใช้ประโยชน์จากงานที่ครูตรวจ เพื่อแก้ไขปรับปรุงงาน 4.10.4ตรวจดูความผิดพลาดของงานอีกครั้ง						

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางสรุปผลการสังเกตพฤติกรรมทางสังคมของเด็กอนุบาล ทางด้านพฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง และพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน จากการสังเกตเด็ก 10 คน คนละ 5 ครั้ง

นักเรียนคนที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	หมายเหตุ
รายการพฤติกรรมทางสังคม											
1. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม											
1.1 การดูแลสิ่งแวดล้อม											
1.1.1 จัดการกับขยะโดยนำไปใส่ภาชนะที่เหมาะสม	7	8	5	7	4	5	5	5	4	4	
1.1.2 ตีมน้ำจากสถานที่จัดไว้เพื่อตักน้ำ	20	18	26	15	20	23	16	15	18	15	
1.1.3 ทำความสะอาดหลังจากทำของแตกหรือหก	2	2	1	1	1	1	1	2	1	2	
1.1.4 ใช้เครื่องมือเครื่องใช้ และวัสดุอุปกรณ์ ของห้องเรียนได้อย่างถูกต้อง	22	28	20	20	25	26	27	23	18	20	
1.1.5 ใช้อุปกรณ์ เครื่องเล่น อย่างปลอดภัย	3	5	4	3	3	3	5	5	3	5	
1.2 การดำเนินการในกรณีฉุกเฉิน											
1.2.1 ปฏิบัติตามข้อตกลงที่กำหนดขึ้นในห้องเรียน ในกรณีฉุกเฉิน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
1.2.2 รายงานรายละเอียดของการเกิดอุบัติเหตุ/ สถานการณ์อื่นที่ฉุกเฉินให้ครูทราบ	4	1	1	2	3	3	4	5	-	2	

ตารางสรุปผลการสังเกตพฤติกรรม (ต่อ)

นักเรียนคนที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	หมายเหตุ
รายการพฤติกรรมทางสังคม											
1.3 พฤติกรรมในการรับประทานอาหารว่าง/ อาหารกลางวัน											
1.3.1 ใช้เครื่องมือเครื่องใช้ในการรับประทานอาหาร ได้อย่างถูกต้อง	10	10	10	10	10	10	10	8	10	10	
1.3.2 กัด และรับประทานเฉพาะที่เป็นของตนเอง	12	10	12	14	11	10	10	10	10	11	
1.3.3 จัดการกับอาหารที่ไม่ต้องการได้อย่างเหมาะสม	5	2	3	-	-	2	1	4	-	1	
1.4 การเคลื่อนไหวไปในสิ่งแวดล้อม											
1.4.1 รู้จักการก้าวเดินไปด้วยความเรียบ ไปตามที่ได้ต่าง ๆ	25	32	28	26	24	36	24	19	27	25	
1.4.2 เข้าไปนั่งในห้องเรียน โดยไม่สร้างความรบกวน ให้กับสภาพแวดล้อม และผู้อื่น	30	40	34	31	34	38	32	28	36	32	
1.4.3 เดินเป็นแถว	12	12	10	12	10	10	12	12	10	10	
2. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล											
2.1 การยอมรับตามอำนาจหน้าที่											
2.1.1 ปฏิบัติตามคำขอของผู้ใหญ่ ตามอำนาจหน้าที่	2	1	2	3	2	4	1	-	-	5	
2.1.2 ปฏิบัติตามคำขอของเพื่อน ตามอำนาจหน้าที่	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2.1.3 รู้ และทำตามข้อตกลงของห้องเรียน	3	5	4	4	4	5	3	3	5	3	

ตารางสรุปผลการสังเกตพฤติกรรม (ต่อ)

นักเรียนคนที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	หมายเหตุ
รายการพฤติกรรมทางสังคม											
2.1.4 ปฏิบัติตามกฎระเบียบของห้องเรียน ขณะที่ครูไม่อยู่	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2.2 การจัดการกับปัญหาการขัดแย้ง											
2.2.1 ตอบสนองการล้อเลียน หรือเรียกชื่อ โดยเพิกเฉย ไม่ใส่ใจ เปลี่ยนเรื่อง หรือใช้วิธีการอื่นที่สร้างสรรค์	3	3	5	-	-	3	1	-	2	1	
2.2.2 ตอบสนองต่อการทำร้ายร่างกาย โดยออกจาก สถานการณ์ และเรียกให้คนช่วย หรือใช้ วิธีการอื่นที่สร้างสรรค์	2	2	-	-	2	-	-	-	2	-	
2.2.3 เดินออกมาจากเพื่อน เมื่อกำลังโกรธ เพื่อหลีกเลี่ยง การตีกัน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2.2.4 ปฏิเสธคำขอของผู้อื่นอย่างสุภาพ	-	2	-	-	-	-	-	3	-	-	
2.2.5 แสดงความโกรธโดยไม่ใช้ท่าทีหรือคำพูดที่ก้าวร้าว	4	2	3	3	2	1	-	2	-	2	
2.3 การได้รับความเอาใจใส่											
2.3.1 ยกมือ เมื่อต้องการความเอาใจใส่จากครู ภายในห้องเรียน	20	16	25	15	17	25	24	26	20	18	
2.3.2 ร้องอย่างสงบ เพื่อขอโอกาสในการพูดในชั้นเรียน	6	15	14	10	10	14	12	13	12	7	
2.3.3 รู้จักใช้คำพูดในการขอร้อง และกล่าวคำ "ขอบคุณ" เมื่อไปขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น	12	8	9	6	5	7	8	11	-	5	

ตารางสรุปผลการสังเกตพฤติกรรม (ต่อ)

นักเรียนคนที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	หมายเหตุ
รายการพฤติกรรมทางสังคม											
2.3.4 เข้าไปพบกับครู และใช้คำพูดที่เหมาะสม เมื่อต้องการความช่วยเหลือ คำอธิบาย ฯลฯ	8	4	8	5	6	10	12	12	10	7	
2.3.5 เรียกร้องความสนใจจากเพื่อนด้วยวิธีที่เหมาะสม	5	2	-	-	-	-	-	3	1	-	
2.3.6 รู้จักพูดขอความช่วยเหลือจากเพื่อน	7	2	4	5	4	1	5	3	4	6	
2.4 การทักทาย											
2.4.1 มองตาคู่สนทนา เมื่อมีการทักทาย	10	8	12	12	11	16	18	12	8	10	
2.4.2 บอกชื่อตนเอง เมื่อมีผู้ถาม	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2.4.3 ทักทาย เมื่อเจอกับเพื่อน หรือคนที่รู้จัก	10	8	12	12	11	16	18	12	8	10	
2.4.4 ทักทายผู้ใหญ่ และเพื่อน โดยใช้ชื่อของแต่ละคน	8	7	12	8	11	16	18	12	8	10	
2.4.5 ตอบรับการแนะนำและการทักทายตามประเพณี เช่น กล่าวคำ "สวัสดี" การยกมือไหว้	36	36	36	36	34	36	38	36	38	36	
2.4.6 แนะนำตนเองให้ผู้อื่นรู้จัก	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2.4.7 แนะนำคนสองคนให้รู้จักกัน	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2.5 การช่วยเหลือผู้อื่น											
2.5.1 ช่วยเหลือครู เมื่อครูขอร้อง	2	2	5	1	3	6	3	4	5	5	
2.5.2 ช่วยเหลือเพื่อน เมื่อเพื่อนขอร้อง	2	3	6	3	2	5	9	5	6	4	
2.5.3 ให้คำแนะนำง่าย ๆ แก่เพื่อน	7	8	9	13	10	16	10	11	10	7	

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางสรุปผลการสังเกตพฤติกรรม (ต่อ)

นักเรียนคนที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	หมายเหตุ
รายการพฤติกรรมทางสังคม											
2.5.4 เสนอตัวช่วยเหลือครู	3	5	4	4	1	2	4	6	6	3	
2.5.5 เสนอตัวช่วยเหลือเพื่อน	6	3	5	8	4	1	12	18	12	8	
2.5.6 เข้าไปกั้นเพื่อน เพื่อให้พ้นจากการถูกรบกวน	2	1	-	1	1	-	-	1	-	-	
2.5.7 แสดงความเห็นใจกับเพื่อน เมื่อเพื่อนมีปัญหา หรือเจอความยากลำบาก	1	-	1	2	-	-	2	2	-	-	
2.6 การสนทนา											
2.6.1 ให้ความสนใจในการพูดคุยกับเพื่อน	10	8	11	14	9	12	14	10	12	15	
2.6.2 พูดกับผู้อื่นด้วยระดับเสียงที่เหมาะสม	13	18	15	12	12	16	14	10	14	12	
2.6.3 รู้จักรอจังหวะในการพูด	3	12	8	7	3	11	14	13	9	4	
2.6.4 ตั้งข้อสังเกตในประเด็นที่สนทนากับเพื่อน	8	2	6	7	5	2	5	5	4	6	
2.6.5 ตั้งข้อสังเกตในประเด็นที่สนทนากับผู้ใหญ่	1	-	3	3	3	2	8	6	5	1	
2.6.6 ไม่สนใจการขัดจังหวะของผู้อื่น	1	-	1	-	3	2	-	2	1	1	
2.7 การจัดการในการเล่น											
2.7.1 ทำตามกฎ กติกาในการเล่นเกม	9	5	12	14	11	8	6	8	13	4	
2.7.2 รู้จักรอโอกาสของตนเอง เพื่อเล่นเกม	5	3	12	9	8	11	6	8	11	7	
2.7.3 แสดงความพยายาม และความสามารถในการเล่นเกมที่แข่งขัน	10	3	12	12	12	12	6	8	13	5	
2.7.4 ยอมรับความพ่ายแพ้ และแสดงความยินดีกับผู้อื่น	3	2	10	10	8	8	5	6	11	5	

ตารางสรุปผลการสังเกตพฤติกรรม (ต่อ)

นักเรียนคนที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	หมายเหตุ
รายการพฤติกรรมทางสังคม											
2.8 ทักษะที่ดีต่อผู้อื่น											
2.8.1 พูดชมเชยผู้อื่นในผลงาน และความสำเร็จของผู้อื่น	3	-	1	2	2	1	4	3	-	3	
2.8.2 รู้จักแสดงความยินดีกับผู้อื่น	3	-	0	2	2	1	3	4	-	3	
2.9 การเล่นกันเอง (แบบไม่เป็นทางการ)											
2.9.1 รู้จักขอเข้าไปร่วมกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่ในสนามเด็กเล่น/ห้องเรียน	-	2	6	3	4	-	3	3	1	-	
2.9.2 การแบ่งปันของเล่น และอุปกรณ์ในขณะที่เล่น	5	6	4	3	3	5	7	8	5	8	
2.9.3 ให้ข้อเสนออย่างมีเหตุผล ต่อกลุ่มในขณะที่เล่น	3	4	4	3	3	4	5	5	5	4	
2.9.4 การแนะนำกิจกรรมสำหรับกลุ่มในการเล่นเครื่องเล่นสนาม	2	2	6	5	8	4	3	5	6	5	
2.10 รู้จักจำแนกเครื่องใช้ที่เป็นของตนเอง											
2.10.1 รู้จักจำแนกเครื่องใช้ที่เป็นของตนเอง	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	
2.10.2 ให้ยืมของ ๆ ตนเอง เมื่อผู้อื่นขอยืม	1	2	3	2	3	6	5	8	4	3	
2.10.3 เมื่อใช้ของ ๆ ผู้อื่นเสร็จแล้วคืนให้เจ้าของโดยไม่ทำให้ของเสียหาย	-	1	2	1	3	2	2	2	-	2	
2.10.4 ขออนุญาตก่อนที่จะใช้ของ ๆ ผู้อื่น	2	1	2	1	3	2	2	2	-	2	

ตารางสรุปผลการสังเกตพฤติกรรม (ต่อ)

นักเรียนคนที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	หมายเหตุ
รายการพฤติกรรมทางสังคม											
3. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับตนเอง											
3.1 การยอมรับต่อสิ่งที่เกิดขึ้นและผลที่ตามมา											
3.1.1 รายงานครู เมื่อคนใดคนหนึ่งทำของหกหรือแตก	3	2	2	-	-	-	-	2	1	1	
3.1.2 กล่าวคำ "ขอโทษ" เมื่อทำให้ผู้อื่นบาดเจ็บหรือละเมิดต่อผู้อื่น	1	1	2	1	-	1	2	2	-	1	
3.1.3 ยอมรับผลที่ตามมา เมื่อทำผิด	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	
3.2 พฤติกรรมที่เกี่ยวกับจริยธรรม											
3.2.1 รู้ถึงข้อแตกต่างระหว่างความถูกต้อง และความไม่ถูกต้อง	2	-	-	2	1	-	2	3	-	-	
3.2.2 พูดความจริงเมื่อถูกถามเกี่ยวกับสิ่งที่ตนเองอาจจะทำผิด	3	-	2	1	-	-	2	1	1	1	
3.2.3 บอกได้ถึงผลที่ตามมาของการกระทำผิด	2	-	-	1	-	-	2	2	1	-	
3.2.4 รู้จักหลีกเลี่ยงการกระทำผิด เมื่อเพื่อนมาขอให้ทำ	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
3.3 การแสดงความรู้สึก											
3.3.1 บรรยายอารมณ์ความรู้สึกของตนเองด้วยคำพูด	1	-	-	-	-	-	2	1	-	-	
3.4 ทักษะที่ดีที่ติดต่อกับตนเอง											
3.4.1 กล่าวคำ "ขอบคุณ" เมื่อได้รับการแสดงความยินดีหรือชมเชย	2	-	-	-	1	-	-	-	1	-	

ตารางสรุปผลการสังเกตพฤติกรรม (ต่อ)

นักเรียนคนที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	หมายเหตุ
รายการพฤติกรรมทางสังคม											
3.4.2 เต็มใจ ที่จะแสดงผลงานของตนเอง	4	3	3	3	3	3	4	3	4	3	
3.4.3 เมื่อมีผู้ถามเกี่ยวกับเรื่องของตนเอง จะกล่าวถึงตนเองในทางที่ดี	5	2	3	3	3	3	3	3	2	3	
3.4.4 เข้าไปรับงานใหม่ ด้วยความรู้สึกที่ดี	5	3	3	3	4	4	4	5	5	3	
3.5 พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบ											
3.5.1 มีความสม่ำเสมอในการไปเรียน	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	
3.5.2 มาถึงโรงเรียนตรงเวลา	5	5	4	5	5	5	4	5	2	5	
3.5.3 เก็บของในที่ ๆ เตรียมไว้ให้	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	
3.5.4 จัดโต๊ะ เก้าอี้ ให้มีระเบียบ	2	2	4	3	3	2	4	3	4	4	
3.5.5 การดูแลของ ๆ ตนเอง	5	5	4	4	5	5	5	5	4	4	
3.5.6 เป็นผู้นำสารให้กับครู	1	1	2	-	-	3	3	1	1	2	
3.5.7 นำวัสดุ อุปกรณ์ที่ได้รับมอบหมายมาโรงเรียน ได้ตามกำหนด	3	2	2	3	2	2	2	2	2	2	
3.6 การดูแลช่วยเหลือตนเอง											
3.6.1 ใช้สุขภัณฑ์ในห้องน้ำได้อย่างถูกต้อง	14	10	20	12	13	15	12	14	15	16	
3.6.2 แต่งตัวได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องให้ใครช่วยเหลือ	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	
3.6.3 การดูแลรักษาความสะอาดของร่างกาย	5	5	5	5	5	5	5	4	5	5	

ตารางสรุปผลการสังเกตพฤติกรรม (ต่อ)

นักเรียนคนที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	หมายเหตุ
รายการพฤติกรรมทางสังคม											
4. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน											
4.1 พฤติกรรมที่เกี่ยวกับการทำงาน											
4.1.1 ตอบคำถาม หรือพยายามตอบคำถาม เมื่อถูกครูเรียก	5	5	5	4	5	5	5	5	5	4	
4.1.2 อาสาตอบคำถามของครู	15	5	16	18	17	16	12	20	11	10	
4.1.3 ถามปัญหาเกี่ยวกับข้อมูลที่ต้องการรู้	3	1	3	3	3	2	3	8	5	2	
4.2 พฤติกรรมการให้ความสนใจ											
4.2.1 มองครู เมื่ออยู่ในชั่วโมงเรียน	20	24	18	16	24	22	18	24	21	20	
4.2.2 ติดตามการนำเสนอสื่ออย่างสงบ	5	5	5	4	5	5	6	4	5	5	
4.2.3 ฟัง เมื่อมีคนพูดในชั้นเรียน	5	7	8	4	8	8	6	4	6	5	
4.3 การอภิปรายในห้องเรียน											
4.3.1 ใช้ระดับเสียงที่เหมาะสมในการอภิปราย ในห้องเรียน	16	10	14	18	20	17	13	14	19	12	
4.3.2 ตั้งข้อสังเกตในประเด็นของการอภิปราย ในห้องเรียน	5	3	3	5	3	4	5	4	3	4	
4.3.3 มีส่วนร่วมในการอภิปรายในห้องเรียน ที่ริเริ่มโดยครู	8	6	10	8	10	13	9	12	7	10	
4.3.4 นำสิ่งต่าง ๆ มานำเสนอให้สัมพันธ์กับการ อภิปรายในห้องเรียน	5	2	-	3	2	2	4	5	2	2	

ตารางสรุปผลการสังเกตพฤติกรรม (ต่อ)

นักเรียนคนที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	หมายเหตุ
รายการพฤติกรรมทางสังคม											
4.3.5 แสดงความคิดเห็นในการอภิปรายในห้องเรียน ถึงแม้ว่าความคิดเห็นจะตรงกันข้ามกับผู้อื่น	2	3	2	3	2	-	3	3	2	2	
4.3.6 ให้เหตุผลประกอบความคิดเห็นที่เสนอ ในกลุ่มอภิปราย	4	3	5	5	5	3	5	5	5	3	
4.4 การทำงานให้เสร็จสมบูรณ์											
4.4.1 ทำงานได้เสร็จสมบูรณ์	22	26	30	24	32	28	27	34	23	25	
4.4.2 ทำงานได้เสร็จสมบูรณ์ตามกำหนดเวลา	20	26	28	24	30	28	27	28	23	25	
4.4.3 ถึงแม้ว่างานจะยาก ก็จะทำงานต่อไป จนกระทั่งงานเสร็จสมบูรณ์	3	4	2	4	5	3	-	-	6	2	
4.4.4 ทำการบ้านที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จสมบูรณ์ และนำส่งให้เรียบร้อย	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	
4.5 การทำตามแนวทางที่กำหนด											
4.5.1 ทำตามคำแนะนำ ด้วยวาจาของครู	3	5	4	5	5	4	5	5	4	5	
4.5.2 ทำตามคำแนะนำ ที่ครูเขียนให้	3	4	5	5	5	2	-	2	3	5	
4.5.3 ทำตามคำสั่งในการทำแบบฝึกหัด	5	5	5	5	5	5	5	4	3	4	
4.6 กิจกรรมกลุ่ม											
4.6.1 แบ่งอุปกรณ์ในการทำงานให้กับผู้อื่น	6	5	3	6	5	3	7	5	4	4	
4.6.2 ร่วมมือในการทำงานกับผู้ร่วมทำงาน	3	2	3	4	4	4	5	4	5	4	

ตารางสรุปผลการสังเกตพฤติกรรม (ต่อ)

นักเรียนคนที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	หมายเหตุ
รายการพฤติกรรมทางสังคม											
4.6.3 มีការวางแผน และการตัดสินใจ โดยอยู่บน ข้อกำหนดของกลุ่ม	-	2	2	3	3	3	-	3	-	3	
4.6.4 ยอมรับความคิดเห็นของผู้ที่เข้าร่วมทำงานในกลุ่ม	2	1	2	3	3	2	3	3	2	3	
4.6.5 ริเริ่ม และช่วยทำให้กิจกรรมกลุ่มดำเนินต่อไปได้	2	2	2	3	2	3	3	4	3	3	
4.7 การทำงานอิสระ											
4.7.1 พยายามที่จะแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับงาน ก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น	3	4	4	3	3	3	3	3	2	4	
4.7.2 ใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ ระหว่างรอ ความช่วยเหลือจากครู	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
4.7.3 ใช้เวลาร่างให้เกิดประโยชน์เมื่อทำงานเสร็จแล้ว	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	
4.8 พฤติกรรมขณะทำงาน											
4.8.1 นั่งตามที่จัดเตรียมไว้	5	4	5	5	5	5	5	5	4	5	
4.8.2 นั่งทำงานอย่างสงบ	5	4	5	5	5	5	5	5	4	5	
4.8.3 สามารถทำงานได้ตามเวลาที่กำหนดเอาไว้	5	4	4	5	4	5	5	3	4	4	
4.8.4 ไม่สนใจต่อสิ่งที่เพื่อนทำให้รำคาญใจ เมื่อกำลังทำงานที่ได้รับมอบหมาย	5	2	2	3	-	2	-	3	4	1	
4.8.5 อภิปรายกับเพื่อนเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ ทางการศึกษาได้อย่างเหมาะสม	4	3	3	3	2	4	5	4	4	4	
4.8.6 เปลี่ยนกิจกรรม เมื่อครูบอก	2	2	2	2	-	5	5	1	2	2	

ตารางสรุปผลการสังเกตพฤติกรรม (ต่อ)

นักเรียนคนที่	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	หมายเหตุ
รายการพฤติกรรมทางสังคม											
4.9 การปฏิบัติ หรือการแสดงต่อหน้าผู้อื่น											
4.9.1 ร่วมในการทำกิจกรรมบทบาทสมมติ	2	2	1	2	-	1	2	-	-	2	
4.9.2 อ่านออกเสียงในกลุ่มย่อย	2	2	2	2	2	2	-	2	-	2	
4.9.3 อ่านออกเสียงต่อกลุ่มใหญ่ หรือทั้งห้อง	3	3	3	3	2	3	2	2	2	1	
4.10 คุณภาพของงาน											
4.10.1 งานที่ส่งมีความสะอาดเรียบร้อย	5	4	5	3	4	5	3	4	5	3	
4.10.2 ยอมรับงานที่ถูกแก้ไข	1	2	2	-	2	-	1	2	-	3	
4.10.3 ใช้ประโยชน์จากงานที่ครูตรวจ เพื่อแก้ไขปรับปรุงงาน	1	2	2	-	2	-	1	2	-	3	
4.10.4 ตรวจสอบความผิดพลาดอีกครั้ง	12	8	5	4	3	5	3	3	5	3	

ประวัติผู้วิจัย

นางสาวมินดา วงศ์วิจิต เกิดเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2518 ที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ครุศาสตร์บัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏเชียงใหม่ เมื่อปีการศึกษา 2539 และได้เข้าศึกษาหลักสูตร ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2540

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย